

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till temporär lagstiftning om retroaktiv elpriskompensation samt om förlängning av betalningstiderna för elenergiräkningar

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om temporär retroaktiv elpriskompensation och en lag om förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar och om temporärt stödjande av elbolagens likviditet. Dessutom föreslås det att inkomstskattelagen, lagen om temporärt elstöd och lagen om Energimyndigheten ändras temporärt.

Syftet med de föreslagna lagarna är att stödja konsumenterna i en utmanande ekonomisk situation som orsakas av de exceptionellt höga elpriserna samt att stödja förmågan hos konsumenter och detaljförsäljarnas övriga kunder att betala sina elenergiräkningar.

Den retroaktiva elpriskompensationen ska betalas separat för varje eldriftsställe till de slutförbrukare till vilka en detaljförsäljare av el levererar elenergi direkt via en distributionsnätsinnehavares distributionsnät och vars elförsäljningsavtal har specificerats med personbeteckning. Elpriskompensationens belopp ska basera sig på förbrukningen av elenergi under november och december 2022 och på slutförbrukarens pris på elenergi under november och december 2022 samt under januari 2023. Elpriskompensationen ska betalas kalkylmässigt för en period på fyra månader så att elpriskompensationen månatligen är 50 procent av elenergiräkningen för den andel som överstiger självrisken på 90 euro, dock högst 700 euro per månad. Elpriskompensation ska kunna betalas till de slutförbrukare vars elenergipris enligt elförsäljningsavtalet har överstigit 10 cent per kilowattimme samt till dem som har ett dynamiskt prissatt elleveransavtal med dynamiskt pris. Enligt förslaget ska elpriskompensationen i regel betalas till slutförbrukarna i form av en kompensation som detaljförsäljaren av el gör i elenergiräkningen.

Syftet med den föreslagna förlängning av betalningstiderna för elräkningar är att för sin del stödja förmågan hos hushåll och företag som är kunder hos detaljförsäljare av el att betala sina elenergiräkningar som grundar sig på förbrukningen under vintermånaderna. Detaljförsäljare av el ska på begäran av sin kund bevilja förlängd betalningstid för elenergiräkningar som hänför sig till den förbrukning av elenergi som uppkommit den 1 januari 2023 eller därefter men före den 1 maj 2023.

En förlängning av betalningstiderna innebär att detaljförsäljarna av el får sina fordringar med fördröjning. Eftersom detta kan leda till likviditetsbrist för detaljförsäljarna av el föreslås det att deras likviditet ska stödjas genom att de beviljas statsborgen som säkerhet för lån i banker eller arbetspensionsförsäkringsbolag som lyfts för att täcka likviditetsbehovet.

Propositionen hänför sig till den första tilläggsbudgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt och gälla till och med den 31 december 2023.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning.....	5
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	6
3 Mål	8
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	9
4.1 De viktigaste förslagen.....	9
4.1.1 Retroaktiv elpriskompensation.....	9
4.1.2 Förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar	10
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	10
4.2.1 Konsekvenser för konsumenterna	10
4.2.2 Konsekvenser för statsfinanserna.....	13
4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna	15
4.2.4 Konsekvenser för företagen	16
4.2.5 Konsekvenser för miljön.....	19
5 Alternativa handlingsvägar.....	19
5.1 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet.....	19
5.2 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	20
6 Remissvar	23
6.1 Allmänna anmärkningar.....	23
6.2 Elpriskompensation.....	24
6.3 Förlängd betalningstid.....	25
6.4 Statsborgen som beviljas för elbolagens likviditetskrediter.....	25
7 Specialmotivering.....	27
7.1 Lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation	27
7.2 Lagen om förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar och om temporärt stödjande av elbolagens likviditet	33
7.3 Lagen om temporär ändring av inkomstskattelagen	40
7.4 Lagen om ändring av 2 § i lagen om temporärt elstöd.....	41
7.5 Lagen om temporär ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten.....	41
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	41
9 Ikraftträdande.....	42
10 Förhållande till andra propositioner.....	42
10.1 Samband med andra propositioner.....	42
10.2 Förhållande till budgetpropositionen	42
11 Förhållande till bestämmelserna om statligt stöd.....	42
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	43
12.1 Jämlikhetsprincipen	43
12.2 Egendomsskydd	45
12.2.1 Begränsningar i ägarens nyttjanderätt och bestämmanderätt.....	45
12.2.2 Avtalsfrihet.....	46
12.3 Skydd för personuppgifter.....	48
12.4 Grundlagens 124 §	51

12.5 Delegering av lagstiftningsbehörighet	52
12.6 Landskapet Ålands behörighet.....	53
12.7 Lagstiftningsordning	54
LAGFÖRSLAG	55
1. Lag om temporär retroaktiv elpriskompensation	55
2. Lag om förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar och om temporärt stödjande av elbolagens likviditet	60
3. Lag om temporär ändring av inkomstskattelagen	65
4. Lag om ändring av 2 § i lagen om temporärt elstöd.....	66
5. Lag om temporär ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten.....	67
BILAGOR.....	68
PARALLELLTEXTER	68
3. Lag om temporär ändring av inkomstskattelagen	68
4. Lag om ändring av 2 § i lagen om temporärt elstöd.....	70
5. Lag om temporär ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten.....	71

MOTIVERING

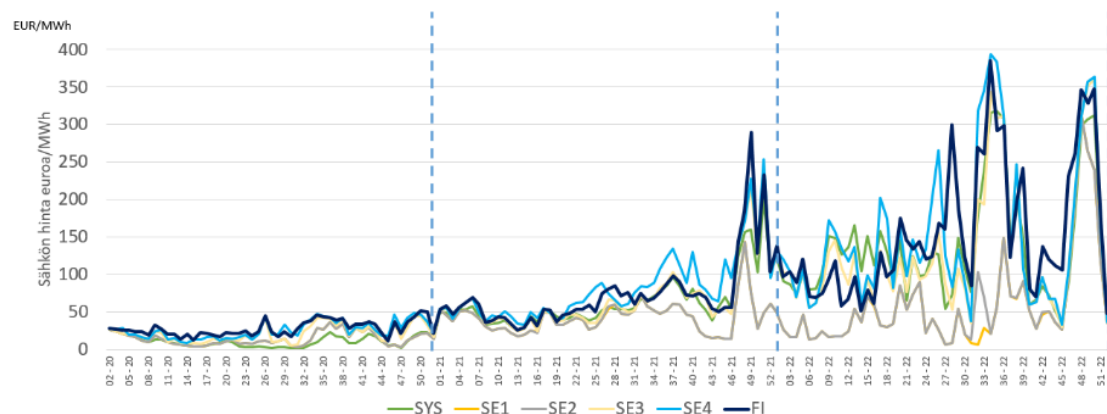
1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Rysslands krig i Ukraina har radikalt förändrat inte bara den finska och europeiska säkerhetspolitiska omgivningen, utan också det ekonomiska läget och de ekonomiska utsikterna. För första gången på länge hotas Europa av brist på basförmödenheter, till exempel uppvärmning, mat och konsumtionsvaror, vilket också leder till att priserna stiger. Bland annat elpriset har under den senaste tiden stigit kraftigt. Sporadiska och kortvariga pristoppar kan anses vara ett vanligt drag på elmarknaden och de kan vara till nytta för vissa investerare för att täcka produktionsinvesteringar och å andra sidan för att begränsa konsumtionen. Den extrema och kontinuerliga prisstegringen från och med februari 2022 avviker avsevärt från det normala marknadsläget, där det endast förekommer sporadiska toppriser.

Elpriset började stiga redan under den senare hälften av 2021. Det fanns flera orsaker till denna prisstegring. I slutet av 2020 började priset på en utsläppsrätt stiga från nivån 25 euro per ton koldioxid, och det fortsatte stiga jämnt över hela 2021 så att det översteg 80 euro per ton koldioxid i slutet av året. Efter sommaren 2021 steg världsmarknadspriset på naturgas och stenkolkraftigt. Priset på gas i Europa påverkades framför allt av Rysslands begränsningar i importen av rörlidningsgas till regionen och den låga fyllnadsgraden i gaslagren. Fram till mitten av 2021 var fyllnadsgraden för de nordiska vattenmagasinen fortfarande på samma nivå som under medianåret eller högre, men efter våren 2021 har framför allt Norges vattenmagasin varit betydligt mer tomma än under medianåret. Efter de låga magasin nivåerna sommaren 2022 har fyllnadsgraden i de nordiska vattenmagasinen stigit till en normal nivå under hösten.

Den nuvarande höga prisnivån för el påverkas särskilt av gaskrisen till följd av Rysslands anfallskrig. Priset på gas påverkar centralt elpriset i Centraleuropa och via EU:s inre marknad för el också i Finland. Rysslands anfallskrig mot Ukraina har också lett till osäkerhet när det gäller utbudet av andra bränslen som används i kraftverken, såsom stenkolk och olja. Detta har ytterligare höjt elpriset och ökat prisfluktuationerna i Europa. I de nordiska länderna har elpriset också höjts av den ovannämnda låga nivån på vattenmagasinen i Sverige och Norge och problemen med driften av kärnkraftverken. I Finland har elpriset dessutom höjts på grund av att elimporten från Ryssland upphörde den 14 maj 2022. År 2021 kom cirka hälften av den importerade elen från Ryssland. Tack vare den ökade vindkraftsproduktionen sjunker priset dock tidvis betydligt. Särskilt under blåsig dag och särskilt vid låg förbrukning på natten kan spotpriset på el till och med vara nära noll. I november 2022 var medelpriset per månad på grossistmarknaden för el i Finland 195,35 euro per megawattimme och i december 245,98 euro per megawattimme. Figuren nedan visar hur medelpriserna per vecka på grossistmarknaden för el har utvecklats från 2020 till 2023 i Finlands och Sveriges prisområden samt i fråga om systempriset på elbörsen.

Figur 1. Medelpriserna per vecka på grossistmarknaden för el 2020–2023. Källa: Nord Pool

Bakgrund

Prognostiseringen av elprisutvecklingen är för närvarande förenad med stor osäkerhet. Priserna påverkas av många faktorer, såsom tidpunkten för när den kommersiella driften av kärnkraftverksenheten Olkiluoto 3 börjar, tillgången på gas och gaspriset, läget på elmarknaden och elproduktionen i grannländerna, efterfrågefleksibiliteten samt väderförhållandena. Priserna på elderivat ger en fingervisning om hur priserna kan utvecklas. Elderivatens likviditet har dock minskat avsevärt och särskilt handeln med CfD-kontrakt, det vill säga kontrakt för säkring av prisskillnaden mellan systempriset på elbörsen och Finlands områdespris, har varit ytterst begränsad. I detta fall kan en enskild transaktion sätta priset i avsevärd svängning. När denna regeringsproposition skrivs är derivatpriset på el för Finlands prisområde för januari 2023 ca 145 euro/megawattimme och för februari ca 175 euro/megawattimme.

Det höga elpriset och pristopparna kan ha betydande konsekvenser för hushållens och företagens ekonomiska ställning. De höga priserna försvårar särskilt försörjningen för låg- och medelinkomsttagare som bor i eluppvärmda egnahemshus eller radhus. Kommissionen har i sitt meddelande av den 13 oktober 2021 om att ta itu med stigande energipriser som ett alternativ föreslagit att medlemsstaterna delvis ska betala ersättning för elräkningarna för att stödja energifattiga konsumenter.¹ Enligt skäl 58 i ingressen till förordning (EU) 2022/1854 bör medlemsstaterna särskilt inrikta ekonomiska stödåtgärder på utsatta hushåll och företag, som drabbas hårdast av de kraftigt stigande energipriserna. Detta skulle bevara prisincitamentet att minska efterfrågan på energi och spara energi.

I budgetpropositionen hösten 2022 stakades det ut riktlinjer för sådana åtgärder genom vilka man försöker kompensera konsumenterna för de konsekvenser som ett högt elpris har genom att sänka mervärdesskattesatsen för el samt genom att föreskriva om ett temporärt elavdrag och elstöd. Statsminister Sanna Marins regering inledde i mitten av december 2022 beredningen av ett lagförslag med ytterligare åtgärder utöver de stödåtgärder som det beslutats om vid budgetförhandlingarna den 1 september 2022 (se nedan avsnitt 2). Syftet med åtgärderna är att lindra konsekvenserna av de höga elräkningarna för hushållen. Ett centralt mål är att åstadkomma en synlig effekt i kundernas elräkningar. En parlamentarisk diskussion om saken fördes den 19 december 2022.

1.2 Beredning

Utkastet till regeringsproposition har beretts som tjänsteuppdrag vid arbets- och näringsministeriet i samarbete med finansministeriet och justitieministeriet.

Enheten Datarummet vid Statens ekonomiska forskningscentral har på begäran av arbets- och näringsministeriet räknat ut hur olika stödparametrar inverkar på det totala stödbeloppet och på fördelningen av stödet enligt inkomstdecil.

I samband med den grundläggande beredningen av regeringspropositionen har det begärts ett separat utlåtande av Finsk Energiindustri rf om de ändringar i informationssystemen som detaljförsäljarna av el behöver göra på grund av de åtgärder som föreslås i propositionen.

¹ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, Rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén ”Ta itu med stigande energipriser: en verktygslåda för åtgärder och stöd”. Bryssel 13.10.2021, COM(2021) 660 final.

Utkastet till regeringsproposition var på remiss den 10–22 januari 2023.

Beredningsunderlaget till propositionen finns i den offentliga tjänsten under adressen valtio-neuvosto.fi/sv/projekt med identifieringskod TEM093:00/2022.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

Elutgifterna för dem som har de allra lägsta inkomsterna stöds med utkomststöd. Därtill beaktas i bostadsbidraget för pensionstagare och i det allmänna bostadsbidraget separata uppvärmningskostnader för de hushåll för vilka uppvärmningen inte ingår i hyran eller vederlaget samt för dem som bor i eget egna hemshus. Utkomststödet är ett stöd som beviljas i sista hand och som är strikt behovsprövat, medan bostadsbidragen ersätter endast en del av de nämnda kostnaderna.

Under hösten 2022 har det vidtagits särskilda åtgärder för att stödja konsumenterna som svar på energikrisen. Vid budgetförhandlingarna hösten 2022 beslutade regeringen om flera åtgärder vars syfte är att kompensera hushållen för det höjda elpriset. Sådana åtgärder är bland annat ett tidsbundet elavdrag vid inkomstbeskattningen, ett tidsbundet elstöd till hushåll med låga inkomster samt en tidsbunden sänkning av mervärdesskatten på elenergi. I detta sammanhang beslutade regeringen att före regeringsförhandlingarna våren 2023 bereda en stödmodell som syftar dels till att öka energiskattesystemets klimaträttvisa, dels till att svara på de oskäligen sociala konsekvenser som följer av topparna i marknadspriserna på el och bränslen. Syftet med beredningen är att skapa en stödmodell där hushållen kan beviljas stöd utifrån inkomst och region. I modellen ska det också ingå ett element där en plötslig höjning av marknadspriserna möjliggör automatisk utbetalning av inkomststöd till hushållen. Dessutom har regeringen 2022 vidtagit flera andra åtgärder för att förbättra hushållens köpkraft och kompensera för höjningen av energipriset, såsom en tidigareläggning av indexhöjningen av sociala förmåner, en sänkning av avgifterna för småbarnspedagogik, en tidsbunden sänkning av mervärdesskatten för persontransporter, en förlängning av höjningen av avdraget för arbetsresor, en höjning av arbetsinkomststöd för personer över 60 år och en utbetalning av ett extra barnbidrag.

Genom lagen om temporär ändring av mervärdesskattelagen (870/2022) ändrades mervärdesskattesatsen för elenergi från 24 procent till 10 procent. Ändringen är tidsbunden och gäller den 1 december 2022–30 april 2023.

Lagen om temporär ändring av inkomstskattelagen (1013/2022) trädde i kraft den 1 januari 2023. Det belopp som betalats för elenergi som förbrukats den 1 januari–30 april 2023 på eldriftsstället för en skattskyldigs stadigvarande bostad berättigar till hushållsavdrag under skatteåret 2023, till den del det betalda beloppet överstiger 2 000 euro och är högst 6 000 euro. Avdraget är 60 procent av det belopp som avses ovan. Om en skattskyldig samtidigt använder mer än en stadigvarande bostad samtidigt, beviljas avdraget på basis av endast ett driftställe.

Lagen om temporärt elstöd (1152/2022) trädde i kraft den 1 januari 2023. Elstöd ska betalas till de hushåll som på grund av sina låga inkomster inte till fullo kan utnyttja det hushållsavdrag som beviljas på basis av elenergiräkningen. Elstödet är 60 procent av den elenergi som under perioden 1 januari–30 april 2023 förbrukats i en bostad i Finland som används för hushållets stadigvarande boende till den del det betalda beloppet överstiger självriskandelen. Självriskandelen är 400 euro per månad. Det belopp som betalats för elenergi och som beaktas vid beviljandet av elstöd är högst 1 500 euro i månaden. Ansökan om elstöd görs hos Folkpensionsanstalten. Elstödet beviljas separat för en månad i sänder och det betalas in på det bankkonto som sökanden har uppgett.

Både elavdraget och elstödet hänför sig till perioden mellan januari och april 2023. Elpriserna har dock i enlighet med vad som anförts ovan varit mycket höga redan i slutet av 2022, och åtgärderna i fråga stöder således inte konsumenterna när det gäller denna tidsperiod.

Utöver stödåtgärderna har det dessutom under hösten 2022 vidtagits åtgärder som syftar till att minska efterfrågan på el, öka efterfrågefleksibiliteten och öka utbudet på el. Dessa faktorer bidrar till att sänka elpriset. I kampanjen Snäppet svalare, som inleddes i oktober 2022, uppmuntras människor, företag och andra organisationer att spara energi genom handlingar i vardagen. Kampanjens mål är att få minst 95 procent av de finska hushållen att spara energi och att jämna ut elförbrukningstopparna. Kampanjens långsiktiga mål är att minska energiförbrukningen permanent. På hösten 2022 har man de facto märkt att elförbrukningen minskar, vilket är en följd av att konsumenterna har sparat el. Det är fortfarande viktigt att spara el och förlägga förbrukningen utanför topptimmarna för att trygga att elen räcker till. Dessutom har regeringen överlämnat en proposition till riksdagen med förslag till ändring av elmarknadslagen och till lagar som har samband med den (RP 318/2022 rd), som innehåller bland annat åtgärder för att underlätta tillträde till marknaden för efterfrågefleksibilitet. Syftet med propositionen är att öka efterfrågefleksibiliteten från och med vintern 2023–2024. I syfte att öka och säkerställa utbudet har man också strävat efter att förbättra kraftverkens bränsleförsörjning. För att trygga bränsleförsörjningen har en flytande terminal för flytande naturgas anskaffats till Finland, en regeringsproposition om obligatorisk upplagring av gas (RP 232/2022 rd, RSv 236/2022 rd) överlämnats och förts vidare i riksdagen, säkerhetsupplagringen av brännrotv har främjats och man har deltagit i beredningen av EU:s gemensamma anskaffning av gas. Dessutom har ett statsgarantiprogram beretts för att förhindra elproducenternas likviditetskris på grund av att antalet krav på säkerheter på derivatmarknaden har ökat kraftigt.

Utöver nationella åtgärder har man strävat efter att svara på energikrisen också genom flera åtgärder på EU-nivå. På EU-nivå har största delen av åtgärderna gällt säkerställandet av tillgången på gas och regleringen av prissättningen av gas. Genom rådets förordning (EU) 2022/1854² om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna föreskrevs det om målen för att minska den totala elförbrukningen och den totala förbrukningen av el under topptimmarna, om taket för marknadsintäkter och om fördelningen av överskottsintäkter och extra överbelastningsavgifter till elslutförbrukarna samt om det obligatoriska temporära solidaritetsbidrag som ska tillämpas på överskottsvinster till unionens bolag och fasta verksamhetsställen inom råolje-, naturgas-, kol- och raffinaderisektorn.

I Finland håller man på att nationellt genomföra åtgärderna enligt förordning (EU) 2022/1854 genom regeringens proposition RP 320/2022 rd. I propositionen föreslås det i stället för det intäktstak enligt EU-förordningen som gäller elproduktionen en sådan lösning till tillfällig åtgärd som är så okomplicerad och enhetlig som möjligt för att minska de till följd av energikrisen ökade vinsterna för företag som är verksamma inom energisektorn. I propositionen föreslås det en skatt på vinster som ska tillämpas på företag som är verksamma på elmarknaden och som i stor utsträckning ska tillämpas på sådana företag som producerar el eller säljer el på parti- eller detaljmarknaden och som är verksamma på den finska marknaden. Skatten ska inte bara betalas av inhemska företag utan också av utländska företag, om de har ett fast driftställe i Finland för bedrivande av affärsverksamhet. Grundtanken med skatten är att den i stor utsträckning ska lämpa sig för alla aktörer vars elaffärsverksamhet överskrider de gränser för ringa elaffärsverksamhet som anges i förordningen om särredovisning. Beloppet av skatten på vinster inom elbranschen ska vara 30 procent av resultatet av elaffärsverksamheten till den del det överstiger

²Rådets förordning (EU) 2022/1854 av den 6 oktober 2022 om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna, EUT L 2611, 7.10.2022, s. 1–21.

en årlig intäkt på 10 procent av beloppet av det justerade egna kapitalet i den skattskyldiges elaffärsverksamhet. Vid dimensioneringen av skattenivån har man beaktat det nationella målet att minska elproducenternas övervinster samt intäktstaket enligt EU-förordningen så att den föreslagna skatten med tillräcklig säkerhet minskar inkomsterna, från vilka skatten är avdragen, för varje elproducent som omfattas av förordningen i minst lika stor utsträckning varje kalendermånad som intäktstaket enligt EU-förordningen.

Det finns inga exakta uppgifter om vilka faktorer som inverkar på bedömningen av vilka effekter skatten på vinster inom elbranschen har, och därför finns det också stor osäkerhet kring uppskattningen av skatteintäkterna. Om det genomsnittliga elpriset på dagen före marknaden är 100–200 euro per megawattimme 2023 och 65 procent av elproduktionen under 2023 är skyddad till priset 40 euro per megawattimme, är skatteintäkterna från skatten på vinster inom elbranschen uppskattningsvis cirka 0,5–1,3 miljarder euro. Om aktörernas skyddsnivå är 55 procent i stället för 65 procent, skulle skatteinkomsterna med samma prisantaganden vara uppskattningsvis cirka 0,1–0,3 miljarder euro mer än vad som nämns ovan. Eftersom skatten ska tas ut i efterhand under 2024, flyter skatteintäkterna in till statsbudgeten 2024.

Tillämpningsområdet för den tillfälliga skatten på vinster inom sektorn för fossila bränslen ska enligt regeringens proposition RP 320/2022 rd omfatta de företag som omfattas av tillämpningsområdet för solidaritetsbidraget enligt EU-förordningen och av vars omsättning mer än 75 procent utgörs av utvinning av råolja och naturgas, framställning av raffinerade oljeprodukter av råolja och tillverkning av stenkolsprodukter. Skatten ska utöver inhemska företag också gälla utländska företag som har ett fast driftställe i Finland. Resultatet av näringsverksamheten ska i överensstämmelse med solidaritetsbidraget enligt EU-förordningen jämföras med det genomsnittliga resultatet av näringsverksamheten för skatteåren 2018–2021, och resultatet av näringsverksamheten under skatteåret ska vara skattepliktigt till den del det är högre än 120 procent av det genomsnittliga resultatet av näringsverksamheten under jämförelseperioden. På den skattepliktiga vinst som fastställs på detta sätt ska tillämpas en skattesats på 33 procent i överensstämmelse med solidaritetsbidraget enligt EU-förordningen.

Utifrån beskattningsuppgifterna kan det bedömas att några tiotals företag har varit verksamma inom branschen för framställning av raffinerade oljeprodukter under de senaste åren. Det har inte funnits tillgång till täckande information om fördelningen av dessa företags omsättning per bransch. Bland företagen har det dock inte identifierats sådana som med säkerhet skulle vara företag som är verksamma inom sektorn för fossila bränslen på det sätt som avses i den föreslagna lagen, det vill säga företag av vars omsättning mer än 75 procent består av utvinning av råolja eller naturgas, framställning av raffinerade oljeprodukter av råolja eller tillverkning av stenkolsprodukter. På basis av detta bedöms det att de skatteintäkter som flyter in från skatten på vinster inom sektorn för fossila bränslen är ringa.

Regeringens proposition RP 320/2022 rd har överlämnats till riksdagen den 29 december 2022.

3 Mål

Syftet med propositionen är att som en engångsföreteelse stödja konsumenterna med betalningen av höga elräkningar.

Eftersom den föreslagna retroaktiva elpriskompensationen är avsedd att användas som direkt hjälp vid betalningen av elräkningar, skiljer den sig från det temporära elstöd (lag 1152/2022) som söks på basis av betalda elräkningar och från det hushållsavdrag (lag 1013/2022) som beviljas på basis av elenergiräkningar. Den föreslagna kompensationen av engångsnatur är avsedd att komplettera de temporära stödformer som redan finns.

Å andra sidan får den föreslagna elpriskompensationen inte sporra till ökad elförbrukning eller eliminera incitamenten att tidsmässigt förlägga användningen av elen till andra tidpunkter än de då belastningen är som störst i elsystemet. För att kompensationen ska kunna betalas så snabbt som möjligt så att den syns i kundernas räkning bör stödvillkoren och stödkriterierna vara så enkla som möjligt.

Syftet med den föreslagna förlängning av betalningstiderna för elräkningar är att för sin del stödda hushållens och företagens förmåga att betala elräkningar som grundar sig på förbrukningen under vintermånaderna. Både elförbrukningen och elpriserna uppskattas under vintern vara högre än under sommarmånaderna, varvid förlängda betalningstider kan jämna ut den ekonomiska bördan som elräkningarna orsakar på årsnivå.

Som en del av stödhelheten bereder regeringen en separat stödmodell som motsvarar elpriskompensationen för bostadsaktiebolag, vars uppvärmning baserar sig på el och vars kostnader för el som används för uppvärmningen betalas av bostadsaktiebolaget. Avsikten är att det ska utfärdas en separat förordning av statsrådet om detta stöd.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

4.1.1 Retroaktiv elpriskompensation

Den retroaktiva elpriskompensationen ska betalas separat för varje driftställe och basera sig på elenergiförbrukningen under november och december 2022, och beakta det kundspecifika priset på elenergi under november 2022–januari 2023. Kompensation ska kalkylmässigt betalas för en period på fyra månader till 50 procent av den del som överstiger elenergiräkningens självrisk på 90 euro/månad, dock högst 700 euro per månad. Kompensationen ska gälla elförsäljningsavtal med ett elenergipris som har varit högre än 10 cent per kilowattimme. Sådana avtal som baserar sig på börspriset på el per timme anses direkt omfattas av stödet. Enligt förslaget ska kompensationen betalas till konsumenterna i form av en kompensation som detaljförsäljare av el gör i elenergiräkningen.

Ett elförsäljningsavtal kan ingås antingen i en privatpersons eller ett företags namn. I fråga om privatpersoner registreras konsumentkundens personbeteckning och i fråga om företagskunder FO-numret i elbolagets system. För att genomförandet ska vara så enkelt som möjligt i detaljförsäljarnas system bör elpriskompensationen betalas till de elförsäljningsavtal som har ingåtts med personbeteckning. I detta fall riktar sig stödet i huvudsak till konsumentkunder. Till dem som får kompensation kunde dock också i mindre utsträckning räknas lantbruksföretagare och firmor som ingått elförsäljningsavtal med personbeteckning.

Det föreslås att detaljförsäljare av el ska ersättas med medel ur statsbudgeten för den kompensation som betalats i form av avdrag i elenergiräkningarna. Regeringen har bestämt att kostnaderna för den retroaktiva elpriskompensationen kan uppgå till högst cirka 400 miljoner euro.

Den föreslagna retroaktiva elpriskompensationen har samband med rådets förordning (EU) 2022/1854 om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna, inom ramen för vilken de överskottsintäkter som erhålls vid tillämpningen av det nationella obligatoriska taket för marknadsintäkter ska användas för finansiering av sådana åtgärder till förmån för elslutkunderna som lindrar de höga elprisernas inverkan på kunderna i fråga. Även intäkterna från det solidaritetsbidrag som avses i förordning (EU) 2022/1854 ska användas till exempel som riktade ekonomiska stödåtgärder till energislutkunder och särskilt till utsatta hushåll för att

mildra effekterna av höga energipriser. De nationella skatteinkomsterna enligt förordning (EU) 2022/1854 intäktsförs dock först 2024 i statsbudgeten.

4.1.2 Förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar

Det föreslås att förmågan hos detaljförsäljarnas kunder att betala elenergiräkningarna för vintermånaderna dessutom ska stödjas genom bestämmelser om förlängning av betalningstiderna, varvid betalningstiden för räkningar som grundar sig på en hög elenergiförbrukning under vintermånaderna lättare ska kunna jämnas ut på månader med en mindre elenergiförbrukning. Till denna del föreslås det att detaljförsäljarna av el på slutförbrukarens begäran ska bevilja slutförbrukaren tilläggstid för att betala elenergiräkningar som hänför sig till elenergiförbrukningen mellan den 1 januari och 30 april 2023, dock högst 120 dagar för konsumentkunder, och högst sammanlagt 60 dagar betalningstid för företagskunder.

En förlängning av betalningstiderna innebär att detaljförsäljarna av el får sina fordringar med fördröjning. Eftersom detta kan leda till likviditetsbrist för elbolagen föreslås det att elbolagens likviditet stöds genom att de beviljas statsborgen som säkerhet för lån i banker eller pensionsförsäkringsbolag som lyfts för att täcka det likviditetsbehov som föranleds av den förlängning av betalningstiderna som föreslås i denna proposition.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Konsekvenser för konsumenterna

När det gäller detaljerna i elpriskompensationen är man tvungen att avväga exaktheten i hur stödet riktas och hur snabbt det verkställs. Ju fler olika specifikationer som uppställs för stödet, desto mer komplicerade ändringar av informationssystemen krävs det av detaljförsäljarna av el. Dessa i sin tur fördröjer utbetalningen av stödet.

Betalningen av den föreslagna elpriskompensationen ska grunda sig på personbeteckningen, och stödet ska således i princip endast gälla hushållskunder. I praktiken kan elbolagen identifiera företag från andra slutförbrukare endast utgående från om slutförbrukaren har ingått elenergiavtalet med sin egen personbeteckning eller med företagets FO-nummer. I detta fall kommer sannolikt små företag och gårdsbruksenheter vars elförsäljningsavtal har ingåtts med personbeteckning att omfattas av kompensationen. Denna begränsning utesluter å ena sidan företag som är verksamma med FO-nummer och å andra sidan också husbolag från stödet. På samma sätt faller sådana lösningar för undermätning utanför arrangemanget där boende i ett husbolag normalt inte har någon elmätare som distributionsnätinnehavaren installerat och således inte heller har något eget elförsäljningsavtal.

Man strävar efter att förbättra riktandet av det föreslagna stödet genom att utesluta sådana elförsäljningsavtal där priset på elenergi är högst 10 cent per kilowattimme från betalning av stödet, samt genom en självriskandel på 90 euro per månad och ett kalkylmässigt månatligt stödtak på 700 euro. I dylika fall kommer inte de allra minsta räkningarna att omfattas av stödet och å andra sidan bidrar stödtaket till att utesluta stora kompensationer. Genom valet av stödandel är det möjligt bestämma att det totala stödbeloppet blir det som önskas. Stödandelen föreslås vara 50 procent av en elenergiräkning.

Beräkningsexempel:

Exempel 1: Slutförbrukarens elförbrukning är 1 000 kilowattimmar i november och 1 500 kilowattimmar i december. Slutförbrukaren har ett avtal som är i kraft viss tid till utgången av 2023

till ett pris av 20 cent per kilowattimme. Slutförbrukarens elenergiräkning är 200 euro i november och 300 euro i december.

- Slutförbrukarens avtalspris är 20 cent per kilowattimme och berättigar således till stöd.
- För november beaktas för bestämmande av stödet 200 euro - 90 euro = 110 euro. För december beaktas för stödet 300 euro - 90 euro = 210 euro.
- Som pris för den andra posten används avtalspriset.
- Det totala stödbeloppet är $(110 \text{ euro} + 210 \text{ euro}) * 50\% * 2 = 320 \text{ euro}$

Exempel 2: Slutförbrukarens elförbrukning är 1 000 kilowattimmar i november och 1 500 kilowattimmar i december. Slutförbrukaren har ett tills vidare gällande elleveransavtal med ett dynamiskt pris med en marginal på 0,4 cent per kilowattimme. Slutförbrukarens elenergiräkning är cirka 246 euro i november och cirka 463 euro i december. Medelpriset på dagen före-marknaden i januari för Finlands prisområde är cirka 18 cent per kilowattimme (inkluderar mervärdesskatt, uppskattat på basis av futurpriset i början av januari).

- Slutförbrukaren har ett elleveransavtal med ett dynamiskt pris under alla månader och är således berättigad till stöd.
- För november beaktas för bestämmande av stödet 246 euro - 90 euro = 156 euro. För december beaktas för stödet 463 euro - 90 euro = 373 euro.
- I fråga om den andra posten bestäms storleken på stödet enligt priset för januari och förbrukningen under november-december. För förbrukningen under november beaktas för stödet 184 euro $(1\,000 \text{ kWh} * 18 \text{ cent/MWh} + 0,4 \text{ cent/kWh} * 1\,000 \text{ kWh}) - 90 \text{ euro} = 94 \text{ euro}$. För förbrukningen under december beaktas på motsvarande sätt 276 euro - 90 euro = 186 euro.
- Det totala stödbeloppet är $(156 \text{ euro} + 373 \text{ euro} + 94 \text{ euro} + 186 \text{ euro}) * 50\% = 405 \text{ euro}$

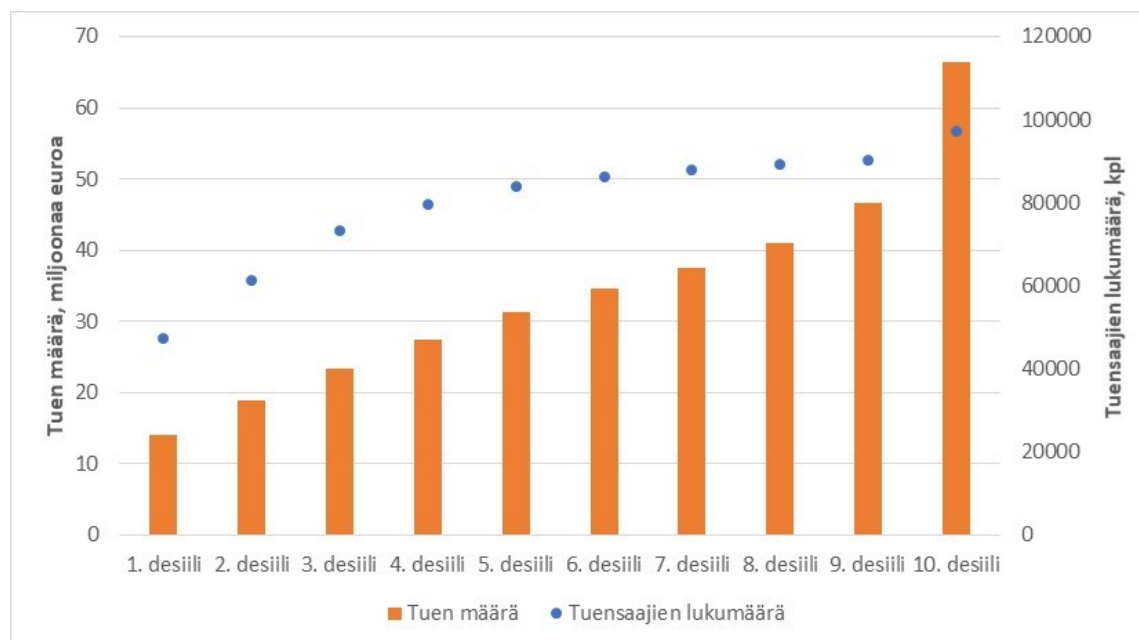
Exempel 3: Slutförbrukarens elförbrukning är 3 000 kilowattimmar i november och 4 500 kilowattimmar i december. Slutförbrukaren har ett avtal som är i kraft viss tid till utgången av december 2022 till ett pris av 8 cent per kilowattimme. Slutförbrukaren har ingått ett nytt avtal som är i kraft viss tid, det vill säga ett år, så att det börjar gälla från ingången av januari till priset 35 cent per kilowattimme. Slutförbrukarens elenergiräkning är cirka 240 euro i november och cirka 360 euro i december.

- Slutförbrukarens pris stannar under prisgränsen på 10 cent per kilowattimme för november och december. Slutförbrukaren är inte berättigad till stöd på basis av priset för dessa månader.
- Storleken på den andra posten bestäms enligt priset för januari och förbrukningen under november-december. För förbrukningen under november beaktas för stödet 1 050 euro $(3\,000 \text{ kWh} * 35 \text{ cent/kWh}) - 90 \text{ euro} = 960 \text{ euro}$. För förbrukningen under december beaktas 1 575 euro $(4\,500 \text{ kWh} * 35 \text{ cent/kWh}) - 90 \text{ euro} = 1\,485 \text{ euro}$.
- Det totala stödbeloppet är $960 \text{ euro} * 50\% + 1\,485 \text{ euro} * 50\%$ (skärs ned till 700 euro) = 1 180 euro.

Det största månatliga stödet på 700 euro får en slutförbrukare med en förbrukning på cirka 4 300 kilowattimmar per månad, om konsumentens elenergi pris är 35 cent per kilowattimme. Detta motsvarar förbrukningen i december för ett eluppvärmt egnahemshus som förbrukar cirka 33 000 kilowattimmar per år. Självriskan överskrider med en förbrukning på cirka 260 kilowattimmar per månad till samma pris, vilket motsvarar förbrukningen i december för en slutförbrukare vars förbrukning är cirka 2 000 kilowattimmar per år. Med ett gränpris som överstiger 10 cent per kilowattimme motsvarar stödtaket en månatlig förbrukning på cirka 7 000 kilowattimmar, vilket på årsnivå motsvarar en årlig förbrukning på cirka 54 000 kilowattimmar.

Den föreslagna elpriskompensationen bedöms i stor utsträckning rikta sig till familjer som bor i egnahemshus. Den elenergiförbrukning som används för uppvärmning av egnahems- och parhus är i genomsnitt betydligt större än i andra bostadstyper. Av hushållen bor 38 procent och av de boende 48 procent i egnahems- eller parhus. Den månatliga självriskan på 90 euro för elpriskompensationen inverkar så att stödet till ensamboende relativt sett blir mindre än för familjer, eftersom en större andel av de mindre elenergiräkningarna understiger gränsen för självriskan än vad som är fallet med större elenergiräkningar. Samtidigt innebär självriskan på 90 euro att ett stort antal hushåll som bor i flervåningshus med fjärrvärme eller jordvärme inte omfattas av stödet. Å andra sidan minskar stödets månatliga övre gräns på 700 euro stödet till de allra största slutförbrukarna, vilket i praktiken torde minska stödet till de hushåll med flera personer som bor i stora egnahemshus med eluppvärmning.

Enligt uppgifter från enheten Datarummet vid Statens ekonomiska forskningscentral ökar elenergiförbrukningen rätt linjärt i och med att ett hushålls inkomstdecil ökar. Då är det uppenbart att stödet också i större utsträckning riktar sig till de högre inkomstdecilerna. Av figuren nedan framgår stödbeloppet och antalet hushåll som är berättigade till stöd enligt inkomstdecil. Av figuren framgår det att både antalet hushåll som är berättigade till stöd och det belopp som betalats ökar enligt inkomstdecil, och att det största stödet riktas till den högsta inkomstdecilen.

Figur 2. Stödbeloppet (orange stapel) och antalet hushåll som är berättigade till stöd (blå punkter) per inkomst-decil. Källa: Datarummet, Statens ekonomiska forskningscentral

De föreslagna stödåtgärderna kan också indirekt ha en positiv effekt på hushållens totala konsumtion genom att de minskar elkostnadernas andel av hushållens totala utgifter.

Om ett elbolag som är skyldigt att betala elpriskompensation går i konkurs eller annars försvinner från marknaden innan elpriskompensationen betalats, ska slutförbrukaren ansöka om elpriskompensation hos Energimyndigheten. I en sådan situation kommer det sannolikt in tusentals ansökningar samtidigt till Energimyndigheten, vilket skulle leda till en anhopning av ansökningar i Energimyndighetens system. I detta fall kommer utbetalningen av kompensationen till slutförbrukarna sannolikt att ta flera månader i anspråk.

Konsumenternas ekonomiska ställning påverkas också av möjligheten att ansöka om förlängning av betalningstiden för elenergiräkningen för högst fyra månader framåt. Möjligheten stärker konsumenternas ekonomiska ställning och ökar flexibiliteten i planeringen av ekonomin. En förlängning av betalningstiden gör det möjligt för konsumenten att göra upp en betalningsplan och samla pengar till summan på räkningen genom att spara under den förlängda betalningstiden. En del av de konsumenter som har betalningssvårigheter kan emellertid också handla kortsiktigt och skjuta upp betalningen till en senare tidpunkt utan någon betalningsplan. I vissa fall kan en förlängning av betalningstiden till och med leda till extra betalningsstörningar.

4.2.2 Konsekvenser för statsfinanserna

Propositionen har konsekvenser för statsbudgeten. Kostnaderna för den föreslagna elpriskompensationen skulle 388 miljoner euro. Det totala stödbeloppet har uppskattats utifrån kalkyler som uppgjorts av enheten Datarummet vid Statens ekonomiska forskningscentral.

I kalkylerna baseras elförbrukningen på den faktiska förbrukningen under tiden november–december, vilken fås ur det material som tillhandahålls för varje eldriftsställe av enheten för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Alla elavtal som klassas som avtal som ingåtts av konsumentkunder är med. En person kan ha flera avtal, och för varje avtal som uppfyller stödkriterierna har en stödsumma beräknats. Stödet för januari–februari bestäms på basis av förbrukningen under perioden november–december.

Det går inte att direkt utläsa priset på ett elförsäljningsavtal ur Datarummets tillgängliga material, varför priset har uppskattats i kalkylerna. Som pris på gällande tidsbundna avtal har tagits det genomsnittliga pris, specificerat enligt förbrukartyp, som tvååriga tidsbundna avtal haft vid den tidpunkt då avtalen ingicks (källa: Energimyndigheten). Tidpunkten då de tidsbundna avtalen upphör att gälla har beaktats i kalkylerna. Om avtalet upphör att gälla i januari, bedöms priset för januari vara det pris som används för icke-tidsbundna avtal. I kalkylerna används för icke-tidsbundna avtal det viktade medeltalet av de leveransskyldighetspriser enligt förbrukartyp som Energimyndigheten har beräknat. De leveransskyldighetspriser som används vid beräkningen är lägre än de genomsnittliga leveransskyldighetspriserna. Till alla avtalstyper läggs en fast, typisk grundavgift på fyra euro per månad.

Det datamaterial som i kalkylen använts vid uppskattningen av det totala stödbeloppet baserar sig på de månadsvisa och driftsställesspecifika mätningssuppgifter om förbrukningen som överförts till Statistikcentralen via Fingrids enhet för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. De uppgifter om förbrukningen som använts vid beräkningen baserar sig på de mätningssuppgifter som distributionsnätinnehavarna har lämnat via enheten för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln.

I fråga om förbrukningsmängderna grundar sig det tillgängliga datamaterialet på samma tidsperiod och samma mätningsdata som det är tänkt att också ska användas vid utbetalningen av stödet. Informationsöverföringen är förenad med osäkerhetsfaktorer, vilkas eventuella konsekvenser är svåra att bedöma. Det är möjligt att de plockningar som gjorts ur datamaterialet inte motsvarar de plockningar som görs av detaljförsäljarna av el när det gäller vilka elförsäljningsavtal som berättigar till stöd och vilka som inte gör det. Det datamaterial som står till förfogande kan avvika från det datamaterial som används vid faktureringen till exempel på grund av fel i dataöverföringen eller i datadefinitionerna. När det gäller dessa osäkerhetsfaktorer har storleksklassen uppskattats genom att jämföra den totala förbrukningen per månad med Statistikcentralens uppgifter om elförbrukningen.

Kalkylernas största osäkerhetsfaktor hänför sig till prisen på elförsäljningsavtalen. Dessa priser finns inte att tillgå hos enheten för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. De priser som används i kalkylerna är således uppskattningar av de faktiska priserna. Av det material som finns till förfogande framgår huruvida ett elförsäljningsavtal för ett eldriftsställe är ett tidsbundet avtal eller ett avtal som gäller tills vidare samt tidpunkten då avtalet börjat gälla och när det löper ut. När det gäller tidsbundna avtal har det i beräkningarna antagits att alla avtal har ett fast pris. Dessutom har det gjorts antaganden om priserna på elförsäljningsavtalen utgående från den allmänna prisnivå som rått vid den tidpunkt då avtalen ingåtts. Det är möjligt att de faktiska priserna avviker från dessa priser, antingen uppåt eller nedåt.

När det gäller icke-tidsbundna avtal finns det osäkerhetsfaktorer på två nivåer. Av datamaterialet framgår inte direkt huruvida faktureringsgrunden hos ett elförsäljningsavtal är börspriset på elenergi eller någon annan prisnivå som detaljförsäljaren av el har fastställt. Både börspriserna på elenergi och avtalspriserna har dessutom varierat kraftigt under den tidsperiod som använts vid fastställandet av stödet. Eftersom de faktiska börspriserna på elenergi under hösten underskred de allmänna marknadsantagandena, kan det antas att de faktiska priserna på avtal med rörligt pris i genomsnitt ligger på en nivå mellan priserna på börsel och priserna på tills vidare gällande avtal.

Beräkningstekniskt har det för alla avtal som gäller tills vidare och för tidsbundna avtal som ingåtts vid varje respektive tidpunkt använts samma pris. Då det i stödbeloppet ingår både en undre gräns, som utgör självrisken, och en övre gräns, som utgör stödtaket, innebär den faktiska fördelningen av avtalspriserna en osäkerhetsfaktor i fråga om beloppet av det stöd som ska betalas, eftersom beräkningarna har gjorts endast utgående från enskilda antagna prisnivåer.

Det är svårt att närmare bedöma omfattningen av de framlagda osäkerhetsfaktorerna och vad de möjligen kan leda till utan mer exakta, timvisa data, som det har förekommit dröjsmål med att få tillgång till. En omsorgsfull granskning av osäkerhetsfaktorerna förutsätter dessutom en rätt stor forsknings- och arbetsinsats, och någon sådan har inte funnits tillgänglig under beredningen av elpriskompensationen.

Än så länge är det omöjligt att säga hur priset för januari kommer att utvecklas. Läget på elmarknaden är mycket känsligt, i synnerhet innan elproduktionen vid kärnkraftsenheten Olkiluoto 3 blir kontinuerlig. Om det uppkommer en störning i elsystemet (t.ex. ett fel i ett viktigt kraftverk eller i en viktig överföringsförbindelse) under januari månad, stiger priserna för januari betydligt och likaså det stödbelopp som behövs. Futurpriserna visar ett pris på 145 euro per megawattimme (moms 0 %) för januari, men handelsflödet på derivatmarknaden är ytterst litet. När denna regeringsproposition skrevs, erbjöds slutförbrukarna tidsbegränsade avtal till ett pris av cirka 20–25 cent per kilowattimme. I det nuvarande avtalsbeståndet finns det också många avtal med priser som ligger mellan 10 och 20 cent per kilowattimme, vilket innebär att de nya avtalen höjer genomsnittspriset och därigenom även det stödbelopp som ska betalas.

Avsikten är att en del av stödanslaget ska användas för finansiering av den stödmodell som bereds för bostadsaktiebolag. Propositionen hänför sig till denna del till den första tilläggsbudgetpropositionen för 2023.

Den statsborgen som enligt propositionen ska beviljas för likviditetslån till detaljförsäljare av el ökar statens borgensansvar. Det är svårt att uppskatta det exakta borgensbeloppet, eftersom beloppet beror på slutförbrukarnas vilja att utnyttja betalningstiden. Dessutom varierar längden på den betalningstid som beviljas företag och privatpersoner. Om 10 procent av hushållen, jordbruket, servicesektorn och byggbranschen utnyttjade betalningstiden och betalningstiden för alla vore fyra månader, skulle borgensbeloppet enligt en konservativ bedömning uppgå till högst cirka 600 000 000 euro. I enlighet med villkoren i rambestämmelserna för krisstöd i EU:s regler om statligt stöd kan borgen dock under alla omständigheter uppgå till högst 90 procent av kapitalet för det lån som borgen gäller, så kreditgivaren bär en del av risken. Detta medför att kreditgivaren behöver bedöma risken i fråga om det bolag som tar upp lånet. På motsvarande sätt begränsar EU-lagstiftningen näringsidkarnas betalningstid till högst 60 dygn, vilket också för sin del minskar beloppet av statens borgensansvar. Det är svårt att uppskatta beloppet av eventuella kreditförluster som beror på borgen.

4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna

Propositionen bedöms ha konsekvenser för Statskontoret. Enligt förslaget ska Statskontoret bevilja elbolagen ersättningar för de elpriskompensationer som slutförbrukarna beviljats i samband med elenergiräkningarna. Statskontorets uppgifter i anslutning till utbetalningarna har planerats så att behovet av tilläggsresurser inte blir oskäligt. Med avseende på elpriskompensationen uppskattas behovet av tilläggsresurser vara sju årsverken. Statskontoret ska dessutom, inom ramen för de villkor som statsrådet godkänt, ansvara för beviljandet av lånespecifika statsborgen för likviditetslån till detaljförsäljare av el. Dessutom ska Statskontoret ansvara för förvaltningen av borgen. Behovet av tilläggsresurser för de uppgifter som hänför sig till borgen beräknas vara 2 årsverken.

Enligt propositionen ska Energimyndigheten dessutom på ansökan av en slutförbrukare kunna bevilja den retroaktiva elpriskompensationen direkt till slutförbrukaren, om dennes elbolag inte utför betalningen på grund av att elbolaget har gått i konkurs eller verksamheten har upphört. Även om sannolikheten för det att en detaljförsäljare av el går i konkurs eller upphör med sin verksamhet möjligen är större i det rådande marknadsläget än under normala förhållanden, bedöms Energimyndighetens kompletterande roll vid verkställandet av den föreslagna elpriskompensationen i sin helhet bli liten. Det bör dock noteras att också de minsta detaljförsäljarna vanligtvis har tusentals kunder. I fall ett antal elbolag försattes i konkurs eller upphörde med sin verksamhet, skulle den administrativa bördan på Energimyndigheten bli avsevärd. Vid insolvens skulle tusentals slutförbrukare ansöka om kompensation hos Energimyndigheten, vars resurser skulle behöva ökas betydligt på kort tid. Det är oklart hur Energimyndigheten skulle klara av att hantera ansökningar från tusentals slutförbrukare. För närvarande har Energimyndigheten ingen personal och inga processer eller system för handläggning av flera tusen utbetalningsansökningar. Energimyndigheten uppskattar att det skulle ta minst ett halvt år att utveckla de system som krävs. Under den fortsatta beredningen av propositionen har man inte hunnit göra någon uppskattning av hur stort antalet ansökningar om elpriskompensation som slutförbrukarna skulle lämna till Energimyndigheten skulle vara.

För Statskontorets del beräknas verkställandet av den föreslagna elpriskompensationen medföra merkostnader på 745 000 euro.

Energimyndigheten uppskattar att anskaffningskostnaderna för sådana datasystem som behövs för konkurssituationer är minst 500 000 euro. Vidare uppskattar Energimyndigheten att den för personalkostnader och andra kostnader behöver cirka 150 000 euro per 1 000 ansökningar. Då skulle de totala kostnaderna i fråga om exempelvis ett elbolag med 10 000 kunder uppgå till minst 2 000 000 euro. Energimyndigheten bedömer dessutom att verkställandet av och tillsynen över de övriga uppgifter som föreslås för Energimyndigheten i lagförslaget kommer att kräva 80 000 euro för avlöande av tilläggsresurser för viss tid. Som helhet föreslås i tilläggsbudgetpropositionen sammanlagt 730 000 euro för Energimyndigheten.

Det att mervärdesskattesatsen för elenergi ändrades under den period enligt vilken elpriskompensationen bestäms kan föranleda Skatteförvaltningen behov av anvisningar och förstärkt rådgivning om mervärdesskatteavdrag.

4.2.4 Konsekvenser för företagen

Propositionen medför en avsevärd regleringsbörda för detaljförsäljarna av el. Konsekvenserna påverkar företag vars affärsverksamhet grundar sig på elförsäljning. Enligt Statistikcentralens struktur- och bokslutsstatistik över företag finns det cirka 100 elförsäljare, och deras omsättning uppgår till sammanlagt cirka 6 miljarder euro per år. Av dessa bolag är dock inte alla nödvändigtvis detaljförsäljare av el, så antalet detaljförsäljare av el torde vara något mindre, uppskattningsvis cirka 50–60 företag.

Som helhet uppskattas den regleringsbörda som propositionen medför för detaljförsäljarna av el innebära kostnader av engångsnatur som uppgår till mellan 4 och 6 miljoner euro. Kostnads-kalkylen har gjorts upp med hjälp av arbets- och näringsministeriets räknare för regleringsbördan och baserar sig på företagsintervjuer och utlåtanden från sakkunniga i enlighet med principerna för standardkostnadsmodellen. Cirka hälften av kostnaderna hänförs till de fem största elbolagen och den andra hälften till små och medelstora företag. Detta innebär för de fem största företagen en utgiftspost på i genomsnitt cirka en halv miljon euro och för de mindre en kostnad på i genomsnitt 30 000–50 000 euro. De totala kostnaderna kan variera mellan företagen, från drygt 10 000 euro till nästan en miljon euro, beroende på verksamhetens omfattning och vilka informationssystem företaget har. Av de totala kostnaderna uppstår cirka 2 miljoner euro på grund av personalkostnader (administrativ börda) och resten på grund av kostnader som hänförs till informationssystem. I små företag betonas kostnaderna för informationssystemen mer, i större företag däremot den administrativa bördan som hänförs till kundservicen. På grund av de fasta kostnaderna för ändringarna i informationssystemen är bördan i förhållande till omsättningen i genomsnitt större för små företag än för stora, även om kostnaderna för en del små och medelstora företag också kan bli rätt små tack vare flexibla informationssystem. Utöver detta uppgår kostnaderna för ändringar i informationssystemen vid enheten för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln, som upprätthålls av Fingrid, till cirka 200 000 euro.

Utöver de konsekvenser av regleringsbördan som beskrivs ovan, orsakar betalningen av elpriskompensation och förlängningen av betalningstiden också finansieringskostnader för företagen. Storleksklassen av dessa kostnader beror i första hand på hur snabbt Statskontoret kommer att kunna betala företagen ersättning för stödsumman och i hur stor utsträckning slutförbrukarna kommer att begära förlängd betalningstid. Möjligheten till statsborgen minskar de finansieringskostnader som förorsakas detaljförsäljarna av el på grund av den förlängda betalningstiden.

Detaljförsäljarna av el är till storleken och vad verksamhetens omfattning beträffar mycket varierande. En del är stora nationella eller internationella aktörer, en del små kommunala elbolag. En betydande andel av elbolagen är kommunala. Det största av dessa, Helen, sysselsätter cirka 1 000 personer. De största av de elbolag som inte är kommunala är Fortum och Vattenfall, vilka

sysselsätter flera tusen arbetstagare internationellt. De minsta lokala elbolagen sysselsätter kring 10 personer. Vissa detaljförsäljare av el hör till en större koncern med egen elproduktion, men andra är självständiga företag. Sålunda har företagen mycket varierande förmåga att anpassa sig till överraskande förändringar.

Betalningen av den föreslagna elpriskompensationen grundar sig på en koppling till en personbeteckning, vilket innebär att elbolagen måste identifiera alla sådana slutförbrukare i sitt kundregister. I praktiken ska företagen genom ändringar i sina informationssystem avskilja konsumentkunderna, vilket medför en regleringsbörda för företagen. Det är de facto omöjligt för företagen att sköta avskiljandet av slutförbrukarna manuellt. Dessutom ska företagen identifiera sådana avtal där försäljningspriset på el har varit högst 10 cent per kilowattimme och fastställa den andra stödpostens storlek på basis av elenergi priset för januari. Sannolikt kommer slutförbrukarna också att aktivt kontakta elbolagen för att reda ut om de är berättigade till stöd, vilket ökar behovet av resurser inom kundservicen.

Den föreslagna kompensationen motsvarar cirka 7 procent av hela elförsäljningsbranschens omsättning, och under de månader när kompensationen ska ges, uppgår kompensationen grovt taget till cirka en tredjedel av månadens omsättning. Om elbolagen blir tvungna att betala kompensationen till slutförbrukarna långt innan Statskontoret betalar ut ersättning, utgör detta en betydande belastning för bolagens likviditet. Denna situation har man försökt förebygga i denna proposition. Samtidigt har marknadspriset på el gått neråt under hela våren, tillsammans med priset på derivatprodukter. Vid försäljning av tidsbundna avtal till fast pris skyddar elbolagen i typiska fall sin elanskaffning genom derivatavtal. Enligt derivatbörsens regler ställer bolagen en kontant säkerhet för sina transaktioner, vilken delvis grundar sig på skillnaden mellan avtalspriset och respektive pris på ifrågavarande produkt på derivatbörsen. Om ett derivatavtal har ingåtts till ett högt pris och derivatets värde på börsen sjunker, ökar avtalsinnehavarens krav på säkerhet i motsvarande grad. Säkerheterna ska ställas inom en mycket kort tidsram, vilket förutsätter god likviditet hos bolagen. Om ett elbolag har sålt många tidsbundna avtal till ett högt pris, kan en prissänkning hos derivat mycket snabbt höja börsens krav på säkerhet till en mycket hög nivå och utgöra en risk för elbolagets likviditet. I fall elbolaget inte får pengar av sina kunder på grund av att det beviljar elpriskompensation och det samtidigt blir tvunget att betala betydande summor som säkerhet, kan situationen i värsta fall leda till elbolagets insolvens. Om det gick att påvisa att insolvensen är en följd av att utbetalningen av ersättningar för elpriskompensation fördröjts, skulle det finnas risk för att situationen skulle leda till skadeståndsyrkanden som riktas mot staten. En central betydelse med tanke på tillämpandet av systemet med elpriskompensation har av denna anledning det krav i lagförslaget enligt vilket Statskontoret utan dröjsmål ska betala bolagen ersättning för de elpriskompensationer som de gett sina kunder.

I propositionen föreslås det att betalningstiden för de räkningar som hänför sig till hög elenergiförbrukning under vintermånaderna ska kunna förlängas. Förslaget medför en administrativ börda för företagen i och med att dessa blir tvungna att separat för varje slutförbrukare behandla eventuella förlängningar av betalningstiden. Ur praktisk synvinkel sett kan detta medföra att resurserna för kundservice måste ökas med avseende på att per telefon hantera begäranden om förlängning av betalningstiden. Att informera slutförbrukarna om den förlängda betalningstiden kan å andra sidan också innebära en utmaning, i synnerhet när en slutförbrukare betalar räkningarna genom direktdebitering.

En förlängning av betalningstiden betyder att elbolagen får sina fordringar med fördröjning. Beroende på hur stort företaget är och hur stort antal slutförbrukare det har kan detta ha en avsevärd inverkan på företagets kassaflöde. Till exempel i fråga om mindre företag är det typiskt att man för att trygga kassaflödet förhandlar om en så kort betalningstid som möjligt. Om förlängningarna av betalningstiderna leder till att ett företags likvida medel inte räcker till för att

täcka kostnaderna, kan det uppstå ett behov av att skaffa separat finansiering för att förbättra likviditeten. Den föreslagna statsborgen gör det möjligt för detaljförsäljare av el att få förmånligare finansiering. Samtidigt bör det noteras att förslaget om förlängning av betalningstiden i tidsmässigt hänseende och i fråga om räkningens belopp är begränsat och därför styr slutförbrukarna mot att utnyttja ytterligare betalningstid endast för verkliga behov, varför hanteringen av kassaflödena åtminstone i viss mån är förutsägbar.

En förlängning av betalningstiderna är också förknippad med en risk för kreditförluster. Den största risken ur ekonomisk synpunkt hänför sig till förlängning av företagskunders betalningstider. Om ett kundföretag som köper el hinner gå i konkurs under perioden för förlängd betalningstid, medför denna omställning en ytterligare kreditförlust för elbolaget. Också i fråga om konsumentkunder kan det förväntas att en del kunder kommer att låta bli att betala de fakturor som de beviljats förlängd betalningstid för.

Som helhet kan propositionen anses medföra en betydande regleringsbörda av engångskaraktär för detaljförsäljarna av el. Den största kostnadsbördan föranleds av de ändringar i informationssystemen som krävs, men också av den avsevärda administrativa börda som hanteringen av begäranden om förlängning av betalningstiden och av frågor i anknytning till elpriskompensationen innebär. Dessutom blir företagen tvungna att rekrytera och introducera tillfällig personal till kundservicen. Den relativt sett största bördan och affärsrisken som följer av förslaget orsakas små lokala elbolag som inte har någon egen elproduktion eller därigenom inflytande försäljningsvinster för att täcka eventuella extra kostnader som lagen leder till. I synnerhet små elbolag på landsbygden är utsatta för risker, eftersom de på grund av bosättningsstrukturen i områdena har den relativt sett största andelen slutförbrukare som är berättigade till stöd. Att förnya informationssystem är ofta förknippat med fasta kostnader vilka inte direkt beror på verksamhetens omfattning. Dessutom har största delen av detaljförsäljarna skaffat sina informationssystem av samma systemleverantörer. Leverantörernas resurser för att genomföra behövliga ändringar i detaljförsäljarnas informationssystem kan bli ett problem, då ett stort antal detaljförsäljare är på väg att beställa ändringar samtidigt. Då är det möjligt att leveranserna för informationssystemen fördröjs för många detaljförsäljares del och att dessa inte kan betala stöden inom den föreslagna tidsramen. Den korta tiden för genomförandet ökar ytterligare de utmaningar som sammanhänger med ändringarna i systemen, och det är möjligt att det till följd av den begränsade tiden för testning kommer att finnas fel i de slutliga informationssystemen.

Särskilt utmanande situationer med tanke på informationssystemen är elpriskompenseringen till sådana slutförbrukare som har bytt elbolag mitt under stödperioden. Förlängningen av betalningstiden kan innebära svårigheter för sådana företag som säljer också annat än enbart elenergi (eldistribution, värme eller gas). Det kan också uppstå svårigheter i fråga om hur företagen i sin fakturering hanterar den sänkta mervärdesskattesats som för en viss tid tillämpas på elförsäljning. Den sänkta skattesatsen tillämpas på elförsäljningen mellan den 1 december 2022 och den 30 april 2023, så det är den allmänna mervärdesskattesatsen som ska beaktas när det gäller kompensationen för november.

Propositionen kan dessutom ha överlappande konsekvenser för vissa aktörer, till exempel med tanke på skattelättnader. Detaljförsäljaren av el kan i praktiken avskilja konsumentkunderna endast på basis av personbeteckningarna. I situationer när en enskild näringsidkare är verksam på samma adress där personen i fråga bor, ingås elförsäljningsavtalet i princip som en privatpersons avtal. Då kan det föreslagna stödet överlappa övriga stöd som den enskilda näringsidkaren får. Också en del av lantbruksföretagarna bor på samma adress där det bedrivs företagsverksamhet. Då kan stöd också beviljas jordbruksföretag.

Den uppskattning av regleringsbördan som görs i propositionen baserar sig på antagandet att utbetalningen av elpriskompensation kan genomföras relativt okomplicerat och utan betydande manuellt arbete i undantagssituationer. Ett ytterligare antagande är att företagen inte blir tvungna att göra nya anskaffningar av informationssystem på grund av de förlängda betalningstiderna, utan att antalet fall förblir skäligt och kan skötas med befintliga system. Dessa omständigheter är också förknippade med en viss osäkerhet som följer av propositionens brådskande tidsplan. Det finns en risk för att vissa elbolag inte kommer att klara av att fullgöra sina lagstadgade skyldigheter till största delen med automatiska metoder, utan att de blir tvungna att ty sig till omfattande manuellt arbete, varvid också de administrativa kostnaderna från fall till fall kan komma att bli mångfaldiga.

4.2.5 Konsekvenser för miljön

Propositionen bedöms inte ha några konsekvenser för miljön. Eftersom beräkningen av den kompensation som avses i propositionen baserar sig retroaktivt på elenergiförbrukningen i november och december 2022, bedöms de stödåtgärder som följer av förslaget generellt inte sporra till ökad förbrukning av elenergi.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Många länder har infört stödåtgärder som syftar till att lätta på trycket av de elkostnader som konsumenterna ska betala. Liksom i Finland har många länder tagit i bruk en sänkning av mervärdesskatten eller elskatten. Dessa metoder behandlas inte separat i detta sammanhang, utan nedan ligger tyngdpunkten på olika varianter av engångsersättningar. Med de priser som anges avses de priser på elenergi inklusive mervärdesskatt som privatkonsumenter betalar, om inte något annat anges. Värt att notera är att nästan varje modell innehåller någon form av självrisk för konsumenten eller en övre gräns för den andel som staten ersätter.

I Sverige har man beslutat stödja de hushåll som förbrukar mer än 2 000 kilowattimmar per månad (uppskattningsvis kring 1,8 miljoner hushåll) med cirka 200 euro per månad från och med december 2022 till och med februari 2023. Stödet fås oberoende av elavtal och av det pris konsumenten betalar, vilket i vissa fall kan leda till ett högre stödbelopp än elräkningens belopp. Den uppskattade kostnaden är cirka 600 miljoner euro. I Sverige har man beslutat att stödja elförbrukarna genom 55 miljarder kronor (cirka 5 miljarder euro) av de flaskhalsintäkter som det svenska stamnätsaffärsverket fått. En stödmodell för företag och andra organisationer är under beredning. Alla hushåll i elmarknadsprisområdena SE3 (Mellersta Sverige) och SE4 (Södra Sverige) har rätt till stöd för hushållen. I de nordliga prisområdena SE1 och SE2 har priset på börsen varit så lågt att hushållen i området inte stöds med flaskhalsintäkter. I prisområde SE4 är stödet 0,79 kronor per kilowattimme (ca 7,3 cent per kilowattimme) och inom prisområde SE3 0,5 kronor per kilowattimme (ca 4,6 cent per kilowattimme). Stöd betalas för den mängd el som förbrukats under perioden den 1 oktober 2021–30 september 2022. Om hushållet har egen elproduktion, fås stöd enligt den elmängd som tagits från elnätet. Försäkringskassan betalar automatiskt ut stödet till hushållen, utan ansökningsprocess. Stödet påverkas inte av elavtalet i fråga eller av det anskaffningspris som hushållet betalar för elenergin. Stödet är av engångsnatur och det betalas så snart som möjligt, dock tidigast i februari.

Den norska regeringen har redan tidigare genomfört flera stödpaket för att kompensera kunderna för det höga elpriset. Till skillnad från situationen i Finland har nästan alla hushåll i Norge antingen ett börselsavtal eller ett avtal som följer priset på börsen med kort fördröjning. För närvarande gäller en stödåtgärd där konsumenterna ersätts med 90 procent av den andel som

överstiger det genomsnittliga månadspriset på börser 0,70 kronor per kilowattimme (ca 6,8 cent per kilowattimme). Åtgärden är i kraft till utgången av mars 2023. De totala kostnaderna för pristaket har beräknats uppgå till cirka 35 miljarder norska kronor (över 3 miljarder euro).

I Nederländerna betalas hushållen 190 euro per månad för tiden från och med oktober 2022 till och med december 2022. I kraft finns också en bestämmelse om en engångsersättning på 1 300 euro till låginkomsttagare.

I Estland gällde från januari 2022 till mars 2022 en modell där konsumentprisets tak var 12 cent per kilowattimme upp till 650 kilowattimmar. Likaså gällde tidigare en halvering av överföringsavgifterna. Från och med oktober 2022 till och med mars 2023 kan stöd fås månatligen till ett belopp av högst 5 cent per kilowattimme, om det pris som konsumenten betalar överstiger 8 cent per kilowattimme. Om det totala beloppet av ett hushålls elräkning för en månad dividerat med förbrukningen till exempel är 35 cent per kilowattimme, kan stöd fås så att konsumenten betalar 30 cent per kilowattimme. I samma sammanhang fattades det också beslut om stöd som riktas mot priset på den naturgas som hushållen använder. De totala kostnaderna för ovan nämnda åtgärder beräknas uppgå till cirka 4 miljarder euro. Elsektorn i Estland skiljer sig avsevärt från elsektorn i Finland, eftersom koncernen Eesti Energia beroende på år ensam svarar för nästan 90 procent av hela landets elproduktion och försäljningen av den. I motsats till Finland har Estland också mer kraftverkskapacitet än vad som motsvarar toppförbrukningen, och kapaciteten baserar sig i hög grad på inhemsk oljeskiffer. Innan den nu pågående krisen började anläggningar för oljeskiffer bli olönsamma på grund av utsläppshandeln, men för närvarande är de i drift.

5.2 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Propositionen omfattar inte något ingripande i elpriset genom ändring av den prisreglering som gäller eldistribution. Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU och EU-domstolens avgörandepraxis i fråga om tillämpningen av direktivet hör beslutsfattandet om metoderna för beräkning av överföringsavgifter till den nationella regleringsmyndighetens exklusiva behörighet. Enligt EU-domstolens avgörandepraxis kan den nationella regleringsmyndighetens exklusiva behörighet enligt direktivet inte genom nationell lagstiftning överföras på ett annat organ (inklusive ett parlamentariskt organ) och tarifferna och beräkningsmetoderna ska fastställas på basis av enhetliga kriterier, såsom bedömningskriterier som anges i direktiv och fastställts i andra unionsrättsakter.

Liksom genom den föreslagna retroaktiva elpriskompensationen, skulle man också genom en fast engångsersättning undvika en situation där elförbrukarna har ett incitament att öka sin användning av elenergi antingen för att omfattas av stödet eller för att höja stödbeloppet. Då skulle stödet dock inte fördelas på basis av storleken på elenergiräkningarna.

Beaktande av konsumenternas inkomstnivå och ekonomiska situation i den modell som nu föreslås och som genomförs genom att elbolagen gör kompensationer i räkningarna skulle förutsätta att staten lämnar privata företag känsliga uppgifter om konsumenternas ekonomiska ställning. En stödmodell som beaktar konsumenternas inkomstnivå skulle således förutsätta att stödet genomförs av statsförvaltningen, till exempel i form av ett ansökningsbaserat stöd. Detta skulle dock vara ett betydligt långsammare genomförandesätt än den nu föreslagna schablonmässiga kompensation som görs i räkningarna och skulle kräva betydande tilläggsresurser för behandlingen av ansökningarna. Ett automatiserat alternativ skulle däremot kräva betydande och långvariga systemförändringar.

Motsvarande stödbelopp skulle också ha kunnat fördelas genom en ändring av parametrarna för det elavdrag och elstöd som det redan beslutats om. Då skulle dock målet att elpriskompensationen ska framgå av slutförbrukarens räkning, som utgjorde grunden för beredningen, inte ha uppnåtts. En ändring av parametrarna för elavdraget skulle kräva ändringar i Skatteförvaltningens informationssystem. Eftersom elstödet är beroende av prövning, skulle en betydande utvidgning av elstödet avsevärt ha ökat FPA:s behov av personalresurser. Redan till följd av det nuvarande elstödet har FPA behövt nyanställa 50 personer för behandlingen av ansökningar.

Inriktningen av den föreslagna elpriskompensationen skulle kunna främjas genom att föreskriva att kompensationen är skattepliktig. Den progressiva inkomstbeskattningen skulle då teoretiskt sett minska stödet i högre grad för höginkomsttagare. Eventuell skatteplikt skulle dock inte beakta hushållets inkomster, utan basera sig på förvärvsinkomsterna för den som ingått elförsäljningsavtalet. Om makarnas beskattningsbara inkomster är av mycket olika storlek, skulle storleken på skatten påverkas slumpartat av i vems namn elförsäljningsavtalet är. Syftet med elpriskompensationen är att underlätta situationen inte bara för låginkomsttagare utan också för medelinkomsttagare som råkat i trångmål. Marginalskattesatserna inom inkomstbeskattningen i Finland är höga redan för medelinkomsttagare. Enligt Statistikcentralen var medianlönen för en finländsk löntagare 3 235 euro i månaden 2021 (40 437 euro per år). Enligt uppgifter från finansministeriet skulle den marginalskattesats som motsvarar denna medianlön vara cirka 49,5 procent 2023. För att ett sådant system på ett ändamålsenligt sätt ska ge nettostöd också till medelinkomsttagare, borde ersättningsprocenterna höjas betydligt jämfört med vad som föreslagits. Då skulle i sin tur de bruttostöd som betalas till personer med höga inkomster vara mycket höga. Även administrativa skäl talar för att stödet ska vara skattefritt. Skatteplikt för en engångsersättning skulle förutsätta att detaljförsäljarna av el i egenskap av den som betalar ersättningen skulle göra behövliga anmälningar till inkomstregistret om ersättningarna och verkställa förskotts innehållning. Detta skulle öka elbolagens administrativa börda i och med att de borde utreda förskotts innehållningsprocenterna för de enskilda slutförbrukarna med tanke på betalningarna. Dessutom skulle ändringar i informationssystemen kunna medföra kostnader. Om det inte görs någon anmälan till inkomstregistret om skattepliktiga ersättningar eller verkställs förskotts innehållning, borde mottagarna verkställa förskotts innehållning på eget initiativ. I beskattningshänseende skulle saken vara utmanande och kunna medföra ett handledningsbehov för myndigheterna, i synnerhet skatteförvaltningen.

För betalning av den andra posten behöver elbolaget uppgifter om slutförbrukarens förbrukning av elenergi i november och december samt priset för januari. Om slutförbrukaren inte har bytt elbolag, har slutförbrukarens elbolag all den information som behövs för att beräkna den andra posten. Sådana byten av elbolag som sker mellan november och januari gör situationen betydligt mer komplicerad, eftersom det nya bolaget inte nödvändigtvis känner till slutförbrukarens hela förbrukning. Av denna anledning bör ett informationsutbyte skapas mellan enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln och det nya elbolaget i syfte att förmedla slutförbrukarens förbrukningsuppgifter från november och december. Vid enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln finns dock inga uppgifter om slutförbrukarens priser sparade och det finns inget färdigt förfarande för detta. Den enda part som har kännedom om slutförbrukarens elpris i januari är det elbolag som levererat elenergi till slutförbrukaren i januari, varvid detta bolag också ska betala den andra posten av kompensationen.

Många slutförbrukare har flera eldriftsställen, t.ex. en sommarstuga och en stadsbostad. Det är också mycket vanligt med två driftsställen i samband med en flytt, när slutförbrukaren har elförsäljningsavtal både för den gamla och för den nya bostaden. De olika eldriftsställena kan ha olika elbolag. En slutförbrukare kan byta elbolag för ett eldriftsställe under januari månad, vilket innebär att flera elbolag då betalar den andra posten. Om alla elbolag som i sådana fall levererat elenergi i januari betalar kompensation till slutförbrukaren, kan det i många fall leda till att den

andra posten av kompensationen då betalas ut flera gånger. För att undvika detta bör man välja ett elbolag för januari som betalar den andra posten av kompensationen för det eldriftsställe dit elenergin har levererats. I förslaget anges att det elbolag som har levererat elenergi till eldriftsstället den 31 januari 2023 utses som det elbolag som ska betala den andra posten. Då kan de konsumenter vars elenergi pris stigit under januari månad, t.ex. till följd av att ett gammalt förmanligt tidsbundet avtal gått ut, få en större kompensation för den andra posten. Å andra sidan, om slutförbrukaren i slutet av januari har bytt ut ett dyrt tidsbundet avtal som slutförbrukaren har ingått under hösten mot ett lägre avtalspris, bestäms den andra posten av kompensationen enligt detta lägre pris. Dessa slutförbrukare har dock fått full kompensation för den första posten.

Enligt enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln kan över 98 procent av eldriftsställena omfattas klart och entydigt med denna begränsning. Följande situationer kan hanteras på ett entydigt sätt:

- driftsstället och elförsäljningsavtalet för det är det samma före och efter årsskiftet,
- elbolaget för ett eldriftsställe har bytts ut, men eldriftsstället har elförsäljningsavtal som är i kraft i januari 2023 och alla avtal gäller samma slutförbrukare,
- slutförbrukaren har flyttat i januari 2023 och
- slutförbrukaren har flyttat före november-december 2022, men slutförbrukaren har dock endast ett elförsäljningsavtal i kraft på en och samma gång i januari 2023.

De centrala utmaningarna är förknippade med situationer där en avtalspart i ett elförsäljningsavtal ändras och med situationer som uppstår i samband med flyttar, särskilt om slutförbrukaren har flera driftsställen. Eftersom det finns många olika slags användningssituationer om man ser till antalet eldriftsställen, byte av elbolag och flyttkombinationer, har det inom denna tidsram inte gått att kartlägga alla situationer. Det är alltså sannolikt att det i samband med betalningen av elpriskompensationer framkommer nya fall som inte omfattas av dessa. Det finns uppskattningsvis cirka 70 000 krävande driftsställen, och behandlingen av dessa bör trots allt vara automatiserad.

Vid enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln registreras förbrukningsuppgifterna för varje eldriftsställe under den kundrelation som etablerats för en viss personbeteckning eller vissa personbeteckningar. Om ett avtal för ett eldriftsställe ingås med en annan personbeteckning, tolkar enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln detta som en ny kundrelation. Då kan den andra posten inte längre betalas till dessa slutförbrukare, eftersom det inte är möjligt att automatiskt utreda personernas aktuella boendesituation. I en situation där slutförbrukaren i samband med ett byte av elbolag i januari beslutar sig för att byta ut den part som ingår avtalet, t.ex. från en make till en annan, ändras också kundrelationen, och enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln kan då inte längre identifiera kundrelationen som den samma. Då kan den andra posten av kompensationen inte betalas.

I samband med en flytt får slutanvändaren kompensation för det driftsställe där el har förbrukats under november och december. Om flytten sker t.ex. i januari, får slutförbrukaren den andra posten av kompensationen enligt förbrukningen i den gamla bostaden. Om flytten sker i november eller december, får slutförbrukaren den andra posten av kompensationen enligt förbrukningen av elenergi i bägge bostäderna under november och december.

Den mest utmanande situationen uppstår när en slutförbrukare har flera driftsställen och det mellan november och januari sker förändringar beträffande dem. Ett sådant fall kan t.ex. vara att slutförbrukaren har en fritidsbostad och en stadsbostad, och det sker en flytt som rör någondera bostaden. I sådana situationer kan enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln inte entydigt hänföra förbrukningsuppgifterna från det föregående driftsstället till det elbolag som slutförbrukaren har ett försäljningsavtal med i januari. I dessa situationer hänför enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln förbrukningsuppgifterna enligt följande princip: Förbrukningsuppgifterna hänförs till samma elbolag som också var elbolag på det föregående driftsstället. Om konsumenten inte längre har några avtal med elbolaget på det föregående driftsstället, hänförs förbrukningen på basis av det avtal som senast trätt i kraft i januari. Om flera avtal träder i kraft samtidigt, kontrolleras det om avtalen gäller samma elbolag, och i så fall kan förbrukningen hänföras till detta bolag. Annars hänförs förbrukningen till det leveransskyldiga elbolaget. Om inget av de återstående elbolagen är leveransskyldigt eller om det finns flera än ett leveransskyldigt elbolag, hänförs förbrukningen till det elbolag som kommer först enligt alfabetisk ordning.

6 Remissvar

Utlåtanden om utkastet till regeringsproposition begärdes via webbplatsen utlåtande.fi under perioden den 10 januari–22 januari 2023. Remisstiden var exceptionellt kort på grund av ärendets brådskande natur. Sammanlagt 55 yttranden lämnades in.

Regeringspropositionen lämnades den 29 januari 2023 till rådet för bedömning av lagstiftningen för utlåtande. Utlåtandet har inte hunnit beaktas vid beredningen av regeringspropositionen. Utlåtandet lämnas till riksdagen efter att regeringspropositionen har lämnats.

6.1 Allmänna anmärkningar

I de yttranden som kom in erkändes allmänt behovet av och syftet med de föreslagna åtgärderna.

Remissvaren hade starkt fokus på de utmaningar som sammanhänger med verkställigheten av de föreslagna lagarna. I yttrandena lyfte man fram de tekniska utmaningar som de föreslagna åtgärderna medför för elbolagen när det gäller ändringarna i informations- och faktureringsystemen, det ökade manuella arbetet i anknytning till de föreslagna elpriskompensationerna och förlängda betalningstiderna samt det ökade behovet av kundservice.

I yttrandena lyftes också fram alternativa sätt genom vilka det enligt remissinstanserna skulle vara ändamålsenligare att genomföra motsvarande stöd. Som alternativa genomförandesätt framhölls i yttrandena framför allt utnyttjande av redan befintliga stödformer samt genomförande av den föreslagna elpriskompensationen på myndighetsnivå. Alternativa handlingsvägar bedöms närmare i avsnitt 5.2.

Vid den fortsatta beredningen av regeringspropositionen bedömdes elbolagens roll vid genomförandet av de föreslagna åtgärderna i ljuset av remissvaren. Uppgiften bedöms till sin karaktär vara schablonmässig förmedling av stöd och inte förenad med prövning, varför genomförandet då inte bör ses som en offentlig förvaltningsuppgift (se avsnitt 12.4 nedan).

Bedömningen av propositionens grundlagsenlighet har vid den fortsatta beredningen även till övriga delar kompletterats med beaktande av de anmärkningar som framförts i remissvaren.

Utifrån remissvaren preciserades och förenhetligades dessutom de termer som används i lagförslagen.

6.2 Elpriskompensation

Remissinstanserna lyfte fram tekniska och praktiska utmaningar i anslutning till genomförandet av den föreslagna elpriskompensationen.

Eftersom genomförandet av den föreslagna elpriskompensationen kräver ändringar i informationssystemen, påpekades det i flera utlåtanden att tidsschemat för genomförandet enligt den version av regeringspropositionen som var ute på remiss inte är realistisk. Utifrån remissvaren ändrades tidpunkten för när den första delen av kompensationen ges från mars till april 2023.

I remissvaren fästes uppmärksamhet vid oklarheterna kring definitionen av försäljningspriset på elenergi, vilket utgör grunden för beräkningen av elpriskompensationen. Särskilt frågor om hur separata priskomponenter, såsom mervärdesskatt, dags- och nattprissättning eller ursprungsgarantier, beaktas i priset togs upp. Vid den fortsatta beredningen har definitionen av det pris som ligger till grund för den föreslagna elpriskompensationen preciserats.

Utöver det schematiska genomförande som föreslås som huvudregel för elpriskompensationen kommer det i praktiken att förekomma undantagsfall som måste behandlas separat. Detta framfördes också i remissvaren, och remissinstanserna påtalade bland annat det manuella arbete som hanteringen av undantagsfall kräver samt frågor som gäller tillgången till sådana uppgifter som är nödvändiga för beräkning av kompensationen. Det framfördes också ett eventuellt behov av myndighetsstyrning, för att säkerställa en enhetlig hantering av diverse undantagsfall i olika elbolag. De problem som är förenade med undantagsfall har man vid den fortsatta beredningen av regeringspropositionen strävat efter att minska genom att precisera det förslag till bestämmelse som hänför sig till situationer där en kund byter elbolag samt genom att föreslå att Energimyndigheten ges behörighet att bevilja elbolagen extra tid för genomförandet av kompensationerna, vilket å sin sida minskar antalet av sådana eventuella elpriskompensationer som sannolikt behandlas som undantagsfall.

I flera utlåtanden påpekades att den föreslagna elpriskompensationen inte riktas särskilt väl till dem som behöver mest stöd och att den inte baserar sig på inkomstnivån hos den som får kompensationen. På grund av de politiskt fastställda utgångspunkterna för beredningen (att kompensationen ska synas på elräkningen, självriskbeloppet, maximibeloppet för kompensationen och prisgränsen) kunde kompensationens fördelning enligt behovsprövning eller inkomstklasser inte preciseras vid den fortsatta beredningen av regeringspropositionen.

Av remissvaren framgick det tydligt att det skulle vara mycket utmanande att utesluta fritidsbostäder från tillämpningen av den föreslagna elpriskompensationen. Flera elbolag påpekade i sina utlåtanden att de inte har den information om olika eldriftsställen som behövs för att göra denna åtskillnad.

I utlåtandena lyftes å ena sidan fram elbolagens behov av att utan dröjsmål få ersättning av staten för genomförda elpriskompensationer och å andra sidan vilka realistiska möjligheter Statskontoret har att genomföra utbetalningen av ersättningar för elpriskompensation. Vid den fortsatta beredningen preciserades förfarandet för utbetalning av ersättning så att den administrativa bördan för Statskontoret inte blir oskälig och så att ersättningarna kan betalas till elbolagen i så god tid som möjligt eller i förskott. Dessutom preciserades bestämmelserna om förfarandet för ersättning.

I begäran om utlåtande ombads elbolagen att bedöma de kostnader som genomförandet av den föreslagna elpriskompensationen skulle medföra för dem. Uppskattningarna rörde sig allmänt kring hundratals tusen euro. Dessutom antogs det att det kommer att uppstå kostnader av bland

annat kreditförluster, inverknningar på kassaflödet och finansieringsarrangemang. Elbolagen framförde också i sina utlåtanden att de kostnader som verkställigheten av elpriskompensationen medför bör ersättas med statsmedel. Om inga ersättningar betalas, ansågs det utgöra en risk för att det blir bolagens kunder som måste stå för kostnaderna. De synpunkter som framfördes om ersättandet av kostnaderna för genomförandet har inte kunnat beaktas vid den fortsatta beredningen, men däremot har man vid den fortsatta beredningen strävat efter att ändra systemet för elpriskompensation så att kostnaderna och kostnadsriskerna minskar. Avsikten är dessutom att elbolagen ska ges av staten finansierad rådgivning och samordningshjälp för genomförandet av ändringarna i informationssystemen.

Energimyndigheten lyfte i sitt utlåtande fram utmaningar som hänför sig till de uppgifter som föreslagits för myndigheten i anknäpning till verkställandet av elpriskompensationen och som bland annat hänför sig till att behovet av arbetskraft ökar och till att antalet ansökningar är svårt att förutsäga. Inom ramen för tidsschemat för beredningen var det dock inte möjligt att göra några betydande ändringar i propositionen till denna del.

6.3 Förlängd betalningstid

I flera yttranden påpekades det att en begränsning av skyldigheten att bevilja förlängd betalningstid i enlighet med utkastet till regeringsproposition till 50 procent av elenergiräkningens slutsumma systemtekniskt är mycket utmanande, om inte rentav omöjligt att genomföra inom den tidtabell som anges i lagförslaget. Flera elbolag påpekade dessutom att det faktum att den förlängda betalningstiden inte ska gälla eldistributionsavgifterna försvårar processen ytterligare. I yttrandena framfördes också oklarheterna i den version av propositionen som var ute på remiss och som gäller möjligheten att begära förlängd betalningstid för en räkning som redan förfallit till betalning samt de problem som detta skulle medföra med avseende på indrivningsprocessen.

Utifrån responsen preciserades villkoren för den förlängda betalningstiden enligt lagförslag 2 bland annat så att den förlängda betalningstiden ska gälla 100 procent av elenergiräkningen och att den endast kan begäras för räkningar som inte förfallit till betalning. Ändringen förenklar genomförandet av den föreslagna förlängda betalningstiden och svarar för sin del på de utmaningar i anslutning till tidtabellen för att genomföra den förlängda betalningstiden som framkommit i yttrandena.

Att inkludera eldistributionsavgifterna i tillämpningsområdet för den förlängda betalningstiden vid samfakturerings skulle försätta kunder som omfattas av olika faktureringsmodeller i en ojämlig ställning, eftersom det inte skulle finnas någon skyldighet att bevilja förlängd betalningstid för de eldistributionsavgifter som faktureras separat. Propositionen har således inte ändrats till denna del vid den fortsatta beredningen.

Vid den fortsatta beredningen förtydligades dessutom lagförslagets samband med relevant reglering på både EU-nivå och nationell nivå.

6.4 Statsborgen som beviljas för elbolagens likviditetskrediter

Finansministeriet har utifrån remissvaren förtydligat och motiverat flera punkter som gäller paragrafer och motiveringstexter om statsborgen i anslutning till en förlängning av betalningstiderna. Strävan var att göra ändringar till väsentliga delar med beaktande av tidtabellen. Finsk Energiindustri rf ansåg i sitt yttrande att statsborgen och finansiering som behövs för att täcka likviditetsunderskottet bör kunna sökas på förhand för att medlen ska vara tillgängliga redan i samband med att förlängda betalningstider beviljas. Finsk Energiindustri rf betonade att både förordningen och Statskontorets anvisningar bör vara så tydliga som möjligt. Väre Oy ansåg att

det troligtvis är omöjligt för ett elbolag som behöver statsborgen att presentera en tillförlitlig kalkyl över det likviditetsbehov som elbolaget kommer att ha. Statskontoret fäste i sitt yttrande likaså vikt vid beräkningen av maximibeloppet för statsborgen ur den synvinkel enligt vilka kriterier likviditetsunderskottet ska bedömas. Finanssiala ry har fäst vikt vid att det är oklart hurdana villkor som ska tillämpas på elbolagens finansieringsarrangemang.

I remissvaret från Finanssiala ry kommenterades det också att förvägran av borgen kan leda till problem för ett elbolag, om bolaget samtidigt åläggs att förlänga betalningstiderna. Denna aspekt har beaktats i beredningsskedet. Vid beviljandet av borgen måste man dock kunna göra en prövning som också säkerställer att likviditeten används för det ändamål som anges i lagen och att det genom arrangemanget med statsborgen inte upprätthålls aktörer på marknaden som av andra skäl än sådana som beror på förlängning av betalningstiden är uppenbart insolventa.

I samband med både den grundläggande och den fortsatta beredningen har ovannämnda omständigheter identifierats. Avsikten är att närmare bestämmelser om kriterierna för bedömning av det likviditetsunderskott som bestämmer maximibeloppet för statsborgen ska utfärdas genom förordning av statsrådet. I samband med beredningen av förordningen beaktas det att bedömningen av likviditetsunderskottet kan genomföras realistiskt. Det ska även utfärdas bestämmelser om andra detaljer i finansieringsarrangemang med statsborgen genom förordning. Remissvaren har till denna del inte medfört några väsentliga ändringar i propositionens innehåll, men de beaktas i det senare beredningsarbetet. Remissvaren betonade i sig nödvändigheten av bestämmelser på lägre nivå än lag samt omsorgsfull beredning av dem.

Statskontoret fäste i sitt yttrande vikt vid de närmare detaljer som gäller Statskontorets roll, processen för beviljande av statsborgen, innehållet i statsborgen och återkrav av statsborgen. I och med yttrandet har det i propositionen gjorts bland annat följande ändringar och preciseringar:

- Motiveringen har preciserats i fråga om behandlingen av ansökningar, begäran om tilläggsutredningar och bedömningen av betalningsförmågan.
- I motiveringen förtydligas kriterierna för kravet på motsäkerhet samt definitionen av proprieborgen.
- Bestämmelserna har preciserats i fråga om Statskontorets rätt att få uppgifter, regressfordran och säkerhet för regressfordran.
- Låntagarens och elbolagets skyldigheter har tydligare kopplats till iakttagandet av bestämmelserna om statsborgen samt borgensvillkoren i stället för god bank- eller indrivningssed, som nämns i utkastet.
- Statskontoret har getts en tidsfrist för behandlingen av ansökan om borgensersättning.
- Bestämmelserna om ändringssökande och verkställbarhet har kompletterats i den slutliga propositionen. Statskontorets beslut är verkställbara trots att ändring har sökts och de kan verkställas i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av skatter och avgifter.

Statskontoret föreslog i sitt yttrande behörighet att påföra administrativa påföljder vid brott mot bestämmelserna om statsborgen. Det ansågs inte möjligt att genomföra förslaget med beaktande av den korta beredningstiden. Med anledning av Statskontorets iakttagelse har det i propositionen tagits in en bestämmelse om att Statskontoret har rätt att säga upp en kredit med statsborgen i förtid eller att återkalla statsborgen i fråga om en outnyttjad kredit, om elbolag eller kreditgivare väsentligt bryter mot bestämmelserna om statsborgen, mot borgensbeslutet eller mot villkoren i kreditavtalet.

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation

1 §. Lagens tillämpningsområde och syfte. I paragrafen föreskrivs det om syftet med den retroaktiva elpriskompensationen. Syftet med den föreslagna kompensationen är att stödja de slutförbrukare som omfattas av lagens tillämpningsområde, det vill säga särskilt konsumenter på grund av ökade kostnader till följd av att priset på elenergi har stigit. Enligt förslaget används i lagen termen elpriskompensation om den retroaktiva elpriskompensationen.

2 §. Definitioner. I paragrafen definieras de termer som är centrala med avseende på tillämpningen av lagen. Med slutförbrukare avses en kund hos ett elbolag som köper elenergi huvudsakligen för eget bruk. Definitionen av slutförbrukare motsvarar således definitionen av slutförbrukare i 3 § 18 punkten i elmarknadslagen. Med elbolag avses i den föreslagna lagen en näringsidkare som bedriver sådan detaljförsäljning av el som avses i 3 § 12 punkten i elmarknadslagen. Enligt 3 § 12 punkten i elmarknadslagen avses med detaljförsäljning leverans av el direkt till slutförbrukarna via distributionsnätsinnehavarens distributionsnät. Med elförsäljningsavtal avses ett avtal mellan ett elbolag och en slutförbrukare om leverans av elenergi till slutförbrukaren. Med elleveransavtal med dynamiska elpriser avses ett avtal om försäljning av el mellan ett elbolag och en slutförbrukare som återspeglar prisförändringar på spotmarknaderna, inbegripet dagen före- och intradagsmarknaderna, med intervall som minst motsvarar frekvensen för avräkning på marknaden, det vill säga i praktiken ett avtal om försäljning av el som är bundet till priset på elbörsen.

I den föreslagna 2 § definieras dessutom elenergiräkning så att den avser den del av slutförbrukarens elräkning som hänför sig till leveransen av elenergi (cent/kilowattimme) samt till därtill hörande fasta avgifter. Fasta avgifter är till denna del grundavgiften i anslutning till elleveransen samt fasta komponenter i anslutning till försäljningspriset på elenergi, såsom marginalen för ett elavtal till börspris. Eventuella mervärdestjänster i elavtalet ska inte omfattas av definitionen.

Utifrån de föreslagna definitionerna omfattas inte till exempel partihandel med el samt eldistribution av lagens tillämpningsområde. Således berättigar inte det belopp som betalats för eldistribution till elpriskompensation (se avsnitt 5.2 ovan).

3 §. Tillämpningsområde. För att den föreslagna elpriskompensationen ska kunna betalas så snabbt som möjligt så att den syns i kundernas räkning, bör stödvillkoren och stödkriterierna vara så enkla och tydliga som möjligt. Berättigad till elpriskompensation är enligt förslaget en slutförbrukare till vilken ett elbolag levererar elenergi direkt via en distributionsnätsinnehavarens distributionsnät och vars elförsäljningsavtal har specificerats med personbeteckning. Således riktar sig kompensationen i huvudsak till hushållskunder, medan företag och sammanslutningar som bedriver verksamhet med FO-nummer faller utanför kompensationen. Stödet beviljas ett specifikt driftställe. När den föreslagna kompensationen gäller elavtal som har specificerats med personbeteckning, kommer kompensationen också att riktas till sådana småföretagare, såsom lantbruksföretagare och enskilda näringsidkare, som inte är verksamma med FO-nummer. På motsvarande sätt kommer inte husbolag att omfattas av kompensationen.

Undermätning har använts i vissa husbolag. Det innebär att husbolaget har ett elförsäljningsavtal som baserar sig på distributionsnätsmätning och den bostadsspecifika elförbrukningen har mätts genom annan mätning av nätinnehavaren. Eftersom endast husbolaget har ett elavtal, är det inte möjligt att rikta något stöd till de kunder som har undermätning. Det kan vara möjligt att motsvarande arrangemang finns också på andra platser där personbeteckning använts när elavtal ingåtts för driftstället.

Ett ytterligare villkor för att elpriskompensation ska kunna betalas är att under granskningsmånaden 1) överstiger slutförbrukarens totala pris inklusive skatt i ett elförsäljningsavtal med fast pris tio cent per kilowattimme, 2) överstiger slutförbrukarens förbrukningsvägda medelpris inklusive skatt i elförsäljningsavtalet tio cent per kilowattimme, om det i elförsäljningsavtalet har avtalats om en tidsfördelning som omfattar minst två fasta priser eller 3) har slutförbrukaren ett elleveransavtal med dynamiska priser. Enligt förslaget tillämpas på den sistnämnda typen av avtal inte i fråga om priset en begränsning på tio cent per kilowattimme.

Syftet med det föreslagna pristaket samt med den månatliga självriskandelen och det kalkyletrade månatliga stödtaket enligt den föreslagna 4 § är att förbättra inriktandet av kompensationen. I detta fall omfattas inte så kallade lågprisavtal av stödet. För de kunder som har ett lågprisavtal har elkostnaderna inte stigit, och således anses det inte vara motiverat att stödja dem. Dessutom ska självriskandelen och stödtaket se till att de minsta räkningarna och de stora stöden lämnas utanför kompensationen.

I 2 mom. föreslås det att en slutförbrukare som är föremål för ekonomiska sanktioner som baserar sig på Europeiska unionens lagstiftning har inte rätt till elpriskompensation. Elpriskompensation ska således, i enlighet med punkt 47 i den tillfälliga krisramen för statliga stödåtgärder, inte beviljas personer som särskilt anges i de rättsakter i vilka dessa sanktioner införs, i den mån som stödet skulle undergräva syftet med de berörda sanktionerna.³

Enligt 3 mom. föreslås det att elpriskompensationen ska betalas utöver det eventuella hushållsavdrag som beviljas på basis av elenergiräkningar (lag 1013/2022) eller det temporära elstödet (lag 1152/2022). Den föreslagna elpriskompensationen ska betalas på basis av elenergiförbrukningen i november och december 2022, och därför är det inte fråga om ett sådant i 127 g § 3 mom. i inkomstskattelagen avsett understöd som beviljas på basis av samma kostnader och som utgör ett hinder för beviljande av hushållsavdrag på basis av elenergiräkningar för perioden 1 januari–30 april 2023. Eftersom den föreslagna elpriskompensationen beviljas på basis av andra kostnader än de stöd som redan är i kraft och den betalas utöver dem, minskar den inte heller de månadsvisa elenergikostnader som baserar sig på den faktiska förbrukningen och som ligger till grund för det hushållsavdrag eller det temporära elstöd som beviljas på basis av elenergiräkningar. Om t.ex. den elenergiräkning som bestäms på basis av förbrukningen i mars är 1 000 euro och man med samma räkning kompenserar den nu föreslagna separata elpriskompensation på 500 euro som betalas retroaktivt, används som beräkningsgrund för hushållsavdraget som beviljas på basis av elenergiräkningar och det tillfälliga elstöd som FPA betalar fortsättningsvis kostnader på 1 000 euro.

4 §. Elpriskompensationens belopp. Enligt 1 mom. ska beräkningen av den föreslagna elpriskompensationen grunda sig på den faktiska förbrukningen av elenergi separat för varje driftställe under november och december 2022. Genom att använda den faktiska förbrukningen som beräkningsgrund undviker man en situation där slutförbrukarna har ett incitament att öka sin förbrukning av elenergi med syftet att antingen börja omfattas av stödet eller för att öka stödbeloppet. Enligt artikel 10.2 i förordning (EU) 2022/1854 får de nationella åtgärder som vidtas för att minska överintäkterna enligt förordningen inte motverka skyldigheten att minska bruttoel-förbrukningen. Enligt momentet föreslås det att elpriskompensation betalas för en tid som motsvarar fyra kalendermånader på basis av slutförbrukarens faktiska förbrukning av elenergi på varje driftställe under november och december 2022. Det föreslås att elpriskompensationen betalas i två poster, varav den första posten beaktar det kundspecifika priset på elenergi under

³ Meddelande från kommissionen: Tillfällig krisram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin till följd av Rysslands angrepp mot Ukraina. EUT C 426/1, 9.11.2022.

november och december 2022 och den andra posten beaktar priset på elenergi under januari 2023.

I 2-4 mom. finns bestämmelser om en modell för hur kompensationen ska räknas ut. I 2 mom. föreslås det att det vid beräkningen av kompensationen ska tillämpas en självrisk på 90 euro per månad som utesluter små elräkningar från kompensationen. I fråga om den andel som överstiger självriskandelen betalas kompensation till 50 procent, dock så att kompensationen uppgår till högst 700 euro. Eftersom det föreslås att kompensation ska betalas kalkylmässigt för en tid på fyra månader, kan den kundspecifika totala kompensationen vara högst 2 800 euro.

Enligt 3 och 4 mom. föreslås det att elpriskompensationen kalkylmässigt ska delas in i två poster. Den första posten ska basera sig på elenergiräkningarna för november och december. Den andra posten ska basera sig på förbrukningen av elenergi separat för varje driftställe i november och december multiplicerat med priset under januari månad. Enligt det föreslagna 5 § 2 mom. bestäms priset för januari i enlighet med det elförsäljningsavtal som är i kraft den 31 januari 2023. På detta sätt beaktar beräkningen både prisutvecklingen och eventuella förändringar i avtalen under granskningsperioden. En beräkningsmodell som grundar sig på poster gör det således lättare att fördela kompensationen i enlighet med de faktiska kostnaderna. Uppgifterna om förbrukningen och priset granskas som en engångskalkyl med de uppgifter som finns tillgängliga vid beräkningstidpunkten, och till exempel balansjusteringar som görs i efterhand beaktas inte. Beräkningen av elpriskompensationen och dess parametrar anges i momentet i form av en beräkningsformel.

Enligt 5 mom. betalas den föreslagna kompensationen inte för de månader för vilka stödbeloppet skulle understiga fem euro. Begränsningen motsvarar normal praxis, enligt vilken elbolagen när det gäller små räkningar eller avgifter inte återbetalar eller debiterar sådana belopp. Dessutom motsvarar begränsningen utbetalningen av stöd enligt lagen om temporärt elstöd.

5 §. Betalning av elpriskompensation i form av en kompensation i elenergiräkningen. I 1 mom. föreslås det att elbolagen ska betala elpriskompensationen till slutförbrukarna i form av en kompensation i två poster i elenergiräkningen. Detta är det huvudsakliga sättet att betala elpriskompensation. Den första posten, som grundar sig på förbrukningen och elenergiräkningen för november och december, ska kompenseras så snart som möjligt, dock senast i den räkning som förfaller till betalning i april 2023, eller, om slutförbrukaren inte får någon räkning i april, i följande räkning. Den andra posten ska kompenseras i därpå följande räkning. Kompensationen ska framgå av elenergiräkningens specifikation. Den föreslagna bestämmelsen ändrar inte bestämmelserna om detaljförsäljarens fakturor enligt elmarknadslagen. Däremot minskar en elpriskompensation som betalas retroaktivt den slutsumma som faktiskt ska betalas i de elenergiräkningar som debiteras. Den föreslagna schablonmässigheten när det gäller att slå fast elpriskompensationen gör det möjligt för elbolagen att snabbt genomföra betalningen av stödet i elenergiräkningarna. Om slutförbrukaren i sin elräkning har genomfakturerat av eldistributionen, kan kompensationen i en sådan gemensam räkning inte riktas enbart till leveransen av elenergi i elräkningen, utan den riktas till räkningens totala slutsumma. Den föreslagna kompensationen kan i detta fall också gälla täckande av eldistributionsräkningar. I enlighet med vad som anförts ovan ska eldistributionsavgifterna dock inte beaktas när elpriskompensationen slås fast.

I 2 mom. föreslås det närmare bestämmelser om vilka elbolag som ska ansvara för betalningen av elpriskompensation till slutförbrukaren och hur deras ansvar ska fördelas. Det är möjligt att slutförbrukaren byter elbolag under de månader då elpriskompensationen bestäms eller under tiden mellan det att elpriskompensationen bestäms och det att den betalas. Detta innebär en utmaning när den föreslagna kompensationen ska betalas till slutförbrukarna, eftersom det elbolag som var aktuellt vid den tidpunkt då elpriskompensationen bestämdes inte längre står i

avtalsförhållande till slutförbrukaren och elpriskompensationen inte kan beaktas i följande räkning. Å andra sidan har slutförbrukarens nya elbolag inte den information om förbrukningsmängderna under perioden före avtalsförhållandet som behövs för beräkning av elpriskompensationen, och denna information kan enligt den gällande lagstiftningen inte på grund av slutförbrukarens dataskydd förmedlas direkt från ett elbolag till ett annat. Av denna anledning föreslås det i 2 mom. att varje elbolag ska betala den första posten av elpriskompensationen till den del som slutförbrukaren har haft ett gällande elförsäljningsavtal med bolaget i fråga under den period då kompensationen slås fast. Om elbolaget byts mitt under månaden, ska självrisken och stödtaket fördelas tidsmässigt mellan slutförbrukarens elbolag. Då fördelas elbolagens ansvar i enlighet med hur många dagar av månaden slutförbrukaren har haft ett gällande elförsäljningsavtal med vart och ett elbolag.

I 2 mom. föreslås också bestämmelser om betalningen av den andra posten av elpriskompensationen. Enligt momentet ska ett elbolag som har levererat elenergi till slutförbrukaren den 31 januari 2023 alltid svara för att den andra posten av elpriskompensationen betalas till slutförbrukaren. Det nämnda elbolaget ska i detta fall slå fast det förbrukningsvägda medelpris som avses i 4 § 4 mom. för den tid under vilken bolaget har levererat elenergi till slutförbrukaren i januari 2023. Enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln, som avses i 3 § 27 a punkten i elmarknadslagen, ska lämna ovannämnda elbolag uppgifter om slutförbrukarens elförbrukning under november och december 2022 som utgör grund för beräkningen av elpriskompensationen.

I 2 mom. föreslås det dessutom bestämmelser om en situation där slutförbrukaren inte längre är kund hos det elbolag som ansvarar för betalningen av elpriskompensation till slutförbrukaren. I bestämmelsen föreskrivs det att om slutförbrukaren inte längre är kund hos det elbolag som är skyldigt att betala elpriskompensation till slutförbrukaren och elpriskompensationen inte kan betalas till slutförbrukaren i form av en kompensation i elenergiräkningen, ska bolaget på slutförbrukarens begäran utan dröjsmål betala sin andel av elpriskompensationen till det bankkonto som slutförbrukaren har uppgett.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse för den händelse att elbolaget inte kan betala elpriskompensation till sina kunder inom den föreskrivna tidsfristen för betalningsposterna. I en sådan situation kan Energimyndigheten bevilja elbolaget undantag från betalningstidtabellen enligt 1 mom. En förutsättning för undantagstillstånd är att ändringen av informationssystemet i anslutning till utbetalningen av elpriskompensation har fördröjts av någon sådan orsak som elbolaget inte med iakttagande av all omsorgsfullhet skulle ha kunnat undvika eller övervinna. Enligt bestämmelsen kan undantaget gälla i högst tre månader. Ansökan om undantag ska lämnas in utan dröjsmål efter det att grunden för undantaget har framkommit.

6 §. Slutförbrukarens rättigheter. I paragrafen föreslås det bestämmelser om ett förfarande enligt vilket slutförbrukaren kan få rättat ett fel som elbolaget gjort vid betalningen av elpriskompensationen. Enligt förfarandet skulle slutförbrukaren kunna överlämna ärendet till en myndighet för avgörande i förvaltningsförfarande. Innan ärendet överlämnas till myndighetsbehandling ska slutförbrukaren kräva att elbolaget rättar felet och vänta en månad som är den handläggningstid som reserverats för att rätta fel. Eftersom det vid betalningen av elpriskompensation till exempel vid ett programmeringsfel i ett informationssystem kan uppstå fel som drabbar en stor grupp kunder, ska elbolaget reserveras en skälig tid för behandlingen av yrkandet. Genom förfarandet säkerställs rättsskyddet för de slutförbrukare som är berättigade till elpriskompensation.

Enligt 1 mom. ska slutförbrukaren ha rätt att kräva att elbolaget rättar felet, om 1) elbolaget inte har betalat slutförbrukaren den elpriskompensation som denne är berättigad till, 2) elbolaget har

betalat slutförbrukarens elpriskompensation till ett felaktigt belopp eller annars felaktigt eller 3) betalningen av slutförbrukarens elpriskompensation har fördröjts eller annars skett felaktigt.

Enligt 2 mom. ska yrkande på rättelse av fel framställas inom 30 dagar från förfallodagen för den elenergiräkning i vilken felet har framkommit eller, om utbetalningen av elpriskompensation har fördröjts, inom 30 dagar från utgången av den kalendermånad under vilken elpriskompensationen borde ha betalats.

I 3 mom. föreslås det att elbolaget inom en månad från det att yrkandet på rättelse sändes ska rätta sitt fel eller meddela slutförbrukaren att det inte finns någon grund för dennes yrkande. Meddelandet ska motiveras.

Enligt 4 mom. ska slutförbrukaren ha rätt att till Energimyndigheten lämna in en ansökan om rättelse av ett fel som avses i 1 mom., om slutförbrukaren har iakttagit det förfarande som anges i 1 och 2 mom. och elbolaget inte har rättat felet eller om elbolaget har försummat att ge det meddelande som avses i 3 mom. Till ansökan ska fogas elbolagets meddelande enligt 3 mom. Ansökan ska avvisas om slutförbrukaren inte har iakttagit det förfarande som anges i denna paragraf för att rätta felet eller, om ansökan har lämnats in före utgången av den tidsfrist som anges i 3 mom., om det inte finns vägande skäl att pröva ansökan. Om ett elbolag har gjort ett fel som avses i 1 mom., ska Energimarknadsverket i sitt beslut med anledning av ansökan ålägga elbolaget att rätta sitt fel. I beslutet kan det bestämmas hur felet ska rättas. Bestämmelser om omprövningsförfarandet och sökande av ändring i Energimyndighetens beslut finns i 10 §.

7 §. *Betalning av elpriskompensation genom ansökningsförfarande.* I 1 mom. föreslås det att om ett elbolag som är skyldigt att betala elpriskompensation har försatts i konkurs eller upphört med sin verksamhet, kan en slutförbrukare som är berättigad till elpriskompensation ansöka om elpriskompensation hos Energimyndigheten. Eftersom behandlingen av ansökningarna kan vara förenad med bedömning och prövningsrätt bland annat när det gäller att verifiera att kompensation inte tidigare har betalats till kunden, anses det motiverat att uppgiften anförtros myndigheten. Det föreslås att ansökan ska lämnas in senast den 31 juli 2023.

Enligt 2 mom. ska det i ansökan uppges sökandens personbeteckning, kontaktuppgifter och det bankkontonummer till vilket elpriskompensationen betalas samt vilka driftställen och poster och perioder av elpriskompensation som ansökan gäller. Till ansökan ska fogas de uppgifter som betalningen av stödet förutsätter samt kopior av slutförbrukarens elförsäljningsavtal och elräkningar, av vilka det framgår försäljningspriset på elenergi eller grunden för bestämmande av försäljningspriset för de poster som ansökan gäller samt det att elbolaget inte har betalat elpriskompensation till slutförbrukaren för den tid som ansökan avser. Dessutom ska slutförbrukaren ge enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln en fullmakt att till Energimyndigheten lämna uppgifter om slutförbrukarens elförbrukning under november och december 2022 som utgör grund för beräkningen av elpriskompensationen.

I 3 mom. föreslås det en bestämmelse om informationsskyldighet för de elbolag som levererat elenergi till slutförbrukaren. Enligt bestämmelsen ska ett elbolag som har levererat elenergi till slutförbrukaren mellan den 1 november 2022 och den 31 januari 2023 vara skyldigt att på begäran lämna Energimyndigheten de uppgifter som behövs för behandlingen av ansökan.

8 §. *Ersättande av elpriskompensationer till elbolag.* Det föreslås att Statskontoret betalar ersättning av statens medel för den elpriskompensation som betalats via ett elbolag till bolaget i fråga. Utbetalningen av ersättningarna ska basera sig på elbolagets ansökningar om ersättning. Avsikten är att ersättningarna i princip ska betalas till elbolagen i tre poster. I lagen ska det dock tas in en möjlighet för Statskontoret att i särskilda fall betala ersättningar i fler än tre poster.

Enligt 1 mom. ersätts den elpriskompensation som elbolaget betalar av statens medel. Enligt förslaget betalas ersättningen av Statskontoret på ansökan av elbolaget. Det föreslås att Statskontoret betalar ersättningen utan dröjsmål efter det att ansökan inkommit, dock så att ersättning för elpriskompensationer som betalas enligt den första posten betalas senast den 30 april 2023 och ersättning för elpriskompensationer som betalas enligt den andra posten senast den 30 juni 2023. Under det rådande marknadsläget kan elbolagen redan befinna sig i en svår ekonomisk situation som ytterligare skulle förvärras om utestående fordringar försenas. Eftersom elbolag i praktiken kanaliserar det stöd som staten betalar till kunden, är det motiverat när det gäller betalningen av ersättningarna att sträva efter en tidtabell som är så nära som möjligt den tidtabell då elbolagen normalt tar emot fakturafordringar från sina kunder. Enligt förslaget ska Statskontoret dessutom i en eller vid behov i flera poster betala ersättningar som kompletterar de nämnda ersättningsposterna. Det föreslås att ersättningarna ska betalas i sin helhet senast den 30 november 2023.

Enligt 2 mom. ska ansökan om ersättning för elpriskompensationer i fråga om den första posten lämnas in till Statskontoret senast den 31 mars 2023 och i fråga om den andra posten senast den 31 maj 2023. Ansökan om utbetalning av kompletterande ersättning ska lämnas in senast den 31 oktober 2023. Sökanden ska i samband med ansökan lämna Statskontoret de uppgifter som är nödvändiga för beviljande och betalning av ersättningen samt riktiga och tillräckliga uppgifter om betalningar av elpriskompensationer enligt 5 §. Statskontoret har rätt att av sökanden avgiftsfritt få sådana uppgifter om slutförbrukarens förbrukning av elenergi, uppgifter om faktureringen av elenergi och prisuppgifter i elförsäljningsavtalen som är nödvändiga för att elpriskompensationens riktighet ska kunna säkerställas. Dessutom ska sökanden till Statskontoret lämna in de reviderade boksluten för de räkenskapsperioder under vilka sökanden har betalat elpriskompensationer till slutförbrukarna. Sökanden svarar för att de uppgifter som lämnats in är korrekta.

Enligt 3 mom. ska tidpunkten för utbetalning av ersättning enligt 1 mom. och ansökningstiden för ersättning enligt 2 mom. senareläggas med en lika lång tid som ett undantag som Energimyndigheten beviljat med stöd av 5 § 3 mom. varar. Ansökan om ersättning för den sista posten av ersättningen ska göras så att ersättningen hinner behandlas och beviljas under lagens giltighetstid.

I 4 mom. föreslås det bestämmelser om förfarandet vid ersättande av elpriskompensationer. På ersättande av elpriskompensationer till elbolag tillämpas statsunderstödslagen (688/2001), med undantag för dess 20 § 2 mom., om inte något annat föreskrivs i denna lag. Således behöver det i denna lag inte föreskrivas om förfarandet till andra delar än det finns behov av att avvika från de allmänna bestämmelserna i statsunderstödslagen.

9 §. Övervakning och påföljder. I paragrafen föreslås bestämmelser om tillsyn över elbolagens lagstadgade uppgifter och om påföljder för dem.

Enligt 1 mom. ska Energimyndigheten ha till uppgift att utöva tillsyn över att elbolagen iakttar denna lag.

Enligt 2 mom. ska Energimyndigheten ålägga elbolaget att rätta till sin överträdelse eller försummelse, om elbolaget bryter mot eller försummar sina skyldigheter enligt 5 eller 6 §. I ett beslut kan det bestämmas hur överträdelsen eller försummelsen ska rättas.

Enligt 3 mom. kan Energimyndigheten förena ett beslut som den fattat med stöd av denna lag med vite. När det gäller föreläggande och utdömande av vite ska bestämmelser i viteslagen (1113/1990) iakttas.

10 §. Ändringssökande. I den föreslagna 10 § föreskrivs det om sökande av ändring i Energimyndighetens beslut.

Enligt 1 mom. får omprövning av beslut som Energimyndigheten fattat med stöd av 5–7 och 9 § begäras på det sätt som anges i förvaltningslagen (434/2003). Eftersom de föreslagna åtgärderna till sin natur är brådskande, ska de enligt 49 f § 2 mom. i förvaltningslagen kunna verkställas omedelbart trots begäran om omprövning. I 1 mom. föreslås dessutom i fråga om sökande av ändring hos förvaltningsdomstolen en hänvisning till lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

11 §. Förbud mot utmätning av elpriskompensation. I paragrafen föreslås en bestämmelse enligt vilken det föreslagna elpriskompensation inte ska kunna utmätas. I praktiken kan utmätningen endast i undantagsfall riktas direkt till stöd som betalats till kundernas konton, men inte till kompensationer som gjorts i räkningar. För att trygga likabehandling av stödmottagarna anses det motiverat att stödet i sin helhet ska omfattas av utsökningsförbudet.

12 §. Ikraftträdande. I paragrafen föreslås bestämmelser om lagens ikraftträdande. Eftersom avsikten med den föreslagna lagen är att så snart som möjligt stödja slutförbrukarna, anses det vara motiverat att den träder i kraft så snart som möjligt. På grund av att den föreslagna åtgärden är av engångsnatur, föreslås det dessutom att lagen ska gälla till och med den 31 december 2023. Det föreslås dock att lagen vid behov ska kunna tillämpas på elpriskompensation också efter det att lagen upphört att gälla.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse enligt vilken betalningen av elpriskompensationen enligt de föreslagna 5 och 7 § samt ersättandet av elpriskompensationerna till elbolagen enligt den föreslagna 8 § får ske först efter det att Europeiska kommissionen har godkänt elpriskompensationen som statligt stöd. Eftersom elpriskompensationen kan riktas till sådana aktörer som bedriver företagsverksamhet och vars elavtal har registrerats med personbeteckning, bör den föreslagna elpriskompensationen bedömas i ljuset av bestämmelserna om statligt stöd. Kommissionen har underrättats om den föreslagna elpriskompensationen under beredningen av regeringspropositionen.

7.2 Lagen om förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar och om temporärt stödjande av elbolagens likviditet

1 §. Lagens tillämpningsområde och syfte. Syftet med den föreslagna lagen är att ålägga detaljförsäljarna av elenergi att bevilja slutförbrukarna förlängning av betalningstiden, så att betalningen av kostnaderna för de dyra vintermånaderna kan jämnas ut mot de billigare månaderna, under vilka det både antas att priset på elenergi kommer att vara lägre och att det förbrukningsbehov som uppvärmningen medför är mindre.

Med avseende på det behov av driftskapital som till följd av förlängda betalningstider för elenergiräkningsfordringar uppstår hos näringsidkare som bedriver detaljförsäljning av elenergi i Finland ska dessutom stöd ges genom att bevilja statsborgen för likviditetslån som tas för att täcka detta behov av driftskapital.

2 §. Definitioner. Paragrafen ska enligt förslaget innehålla definitionerna för vissa termer som är centrala med avseende på tillämpningen av lagen. Med *slutförbrukare* ska i enlighet med 3 § 18 mom. i elmarknadslagen avses en kund som köper el huvudsakligen för eget bruk. Tillämpningsområdet för den föreslagna lagen omfattar inte de upphandlande enheter som avses i 2 § i lagen om betalningsvillkor i kommersiella avtal (30/2013) och på vilka bestämmelserna i den lagen också i fortsättningen ska tillämpas. Med *konsumentkund* ska i enlighet med 1 kap. 4

§ i konsumentskyddslagen (38/1978) avses en fysisk person som skaffar en konsumtionsnyttighet huvudsakligen för annat ändamål än den näringsverksamhet som den fysiska personen i fråga idkar. Med *näringsidkarkund* ska i den föreslagna paragrafen i enlighet med artikel 2.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner avses varje organisation, utom en offentlig myndighet, som handlar inom sin oberoende ekonomiska eller yrkesmässiga verksamhet, även om den verksamheten bedrivs av en ensam person. Med *elbolag* ska avses en näringsidkare som bedriver detaljförsäljning enligt 3 § 12 punkten i elmarknadslagen, det vill säga leverans av el direkt till slutförbrukarna via distributionsnätsinnehavarens distributionsnät.

3 §. Tillämpningsområde. I förslagets 3 § föreskrivs om lagens tillämpningsområde. Enligt paragrafens 1 mom. ska de slutförbrukare till vilka ett elbolag levererar elenergi direkt via en distributionsnätsinnehavarens distributionsnät ha rätt till förlängd betalningstid för elenergiräkningar (*förlängd betalningstid*). Med *distributionsnät* avses ett distributionsnät enligt 3 § 2 punkten i elmarknadslagen. Både konsumentkunder och företag ska således ha rätt till förlängd betalningstid, om de uppfyller ovan nämnda definitioner. En anteckning om betalningsstörning eller något annat i betalningshistoriken påverkar inte rätten till förlängd betalningstid.

Dessutom föreslås det att 1 mom. ska innehålla en bestämmelse enligt vilken skyldigheten att bevilja förlängd betalningstid tillämpas på det för elenergi fakturerade belopp som uppstått av elförbrukningen under perioden 1 januari 2023–30 april 2023.

Paragrafens 2 mom. föreslås innehålla en bestämmelse om att en slutförbrukare som är föremål för ekonomiska sanktioner som baserar sig på Europeiska unionens lagstiftning inte har rätt till förlängd betalningstid. Elpriskompensation ska således, i enlighet med punkt 47 i den tillfälliga krisramen för statliga stödåtgärder, inte beviljas personer som särskilt anges i de rättsakter i vilka dessa sanktioner införs, i den mån som stödet skulle undergräva syftet med de berörda sanktionerna.⁴

Med *det belopp som fakturerats för elenergi* ska enligt paragrafens 3 mom. avses den del av elräkningen inklusive skatt som hänför sig till försäljningen av elenergi (cent/kWh) och till därmed förknippade fasta avgifter. Fasta avgifter är till denna del grundavgiften i anslutning till elförsäljningen samt fasta komponenter i anslutning till försäljningspriset på elenergi, såsom marginalen för ett elavtal till börspris. Med avseende på det belopp som betalas för eldistributionen ska det enligt förslaget inte finnas någon skyldighet att bevilja förlängd betalningstid. Att eldistributionen lämnas utanför den förlängda betalningstiden enligt den föreslagna lagen också när det gäller samfakturerings av elenergiförsäljning och eldistribution tryggar en jämlik behandling av kunderna oberoende av om dessa betalar för elenergiförsäljningen och eldistributionen med samma faktura eller med separata fakturor.

Enligt 4 mom. i den föreslagna paragrafen ska statsborgen kunna beviljas för sådana likviditetsslån vilka tas av näringsidkare som i Finland bedriver detaljförsäljning av el och vilkas användningsändamål baserar sig på det likviditetsbehov som föranleds av förlängningen av betalningstiderna för de elenergiräkningsfordringar som definieras i den föreslagna lagen.

4 §. Beviljande av förlängd betalningstid till andra än näringsidkare. Det föreslås att 1 mom. ska innehålla en bestämmelse om att ett elbolag ska bevilja en konsumentkund förlängd betalningstid för sådana elenergiräkningar som avses i 3 §, om kunden så begär. Bestämmelserna i

⁴ Meddelande från kommissionen: Tillfällig krisram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin till följd av Rysslands angrepp mot Ukraina. EUT C 426/1, 9.11.2022.

paragrafen ska också tillämpas på andra aktörer som inte bedriver sådan ekonomisk verksamhet som avses i artikel 2.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner. Den föreslagna bestämmelsen omfattar då till exempel allmännyttiga föreningar och stiftelser. Betalningstiden för sådana slutförbrukare som nämns ovan ska enligt förslaget kunna vara högst 120 dagar från den ursprungliga förfallodagen för varje enskild räkning. Förlängd betalningstid ska beviljas i enlighet med vad slutförbrukaren begär, och den kan på kundens begäran också vara kortare än den föreslagna maximitiden på 120 dagar. Genom att begränsa förlängningen av betalningstiden förhindras en situation där kostnaderna för höga elräkningar som betalas vintern 2022–2023 anhopas med kostnaderna vintern 2023–2024. Syftet med begränsningen är dessutom att minska risken för överskuldssättning på grund av räkningar som samlats på hög. Begränsningen hindrar dock inte elförbrukaren och elförsäljaren från att förhandla om en längre betalningstid, men villkoren i den föreslagna lagen ska inte tillämpas på den del av betalningstiden som överstiger den i 1 mom. angivna maximala längden på förlängd betalningstid.

Dessutom föreslås det att 1 mom. ska innehålla en bestämmelse om att begäran om beviljande av förlängd betalningstid ska framföras före den aktuella fakturans förfallodag. Genom denna begränsning förhindras problem som uppkommer av att ett förfarande för indrivning av skulder eventuellt redan hunnit inledas efter förfallodagen.

Slutförbrukaren ska dessutom i sin begäran lämna de uppgifter som behövs för behandlingen av begäran om förlängd betalningstid. Genom den föreslagna bestämmelsen hänvisas det framför allt till information om huruvida den som begär förlängd betalningstid är en konsumentkund eller en näringsidkare och i fråga om andra slutförbrukare till slutförbrukarens utredning om huruvida denne bedriver sådan ekonomisk verksamhet som avses i artikel 2.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner.

Enligt paragrafens 2 mom. ska det för den förlängda betalningstiden inte tas ut någon ränta eller andra kostnader av de slutförbrukare som avses i 1 mom. Det är inte fråga om ett sådant dröjsmål med betalningen som avses i räntelagen (633/1982), eftersom förslaget inbegriper att den förlängda betalningstiden ska beviljas på kundens begäran på så sätt att räkningens förfallodag ändras.

5 §. Beviljande av förlängd betalningstid till näringsidkare. Det föreslås att 1 mom. ska innehålla en bestämmelse om att ett bolag som bedriver detaljförsäljning av el ska bevilja en näringsidkarkund förlängd betalningstid för sådana elenergiräkningar som avses i 3 §, om kunden så begär. I fråga om näringsidkare föreslås att betalningstiden på basis av begäran ska kunna vara sammanlagt högst 60 dagar.

Bestämmelsen hindrar inte parterna från att avtala om en längre betalningstid än 60 dagar, men då ska det beaktas vad som föreskrivs i Europaparlamentets och rådets direktiv (2011/7/EU) om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner, och i synnerhet vad som föreskrivs i artikel 3.5. Det är uttryckligen parterna som ska avtala om en längre betalningstid. Villkoren i den föreslagna lagen ska enligt propositionen inte tillämpas på den del av betalningstiden som överstiger den maximala längden på betalningstid enligt 1 mom., det vill säga 60 dagar.

Dessutom föreslås det att 1 mom. ska innehålla en bestämmelse om att begäran om beviljande av förlängd betalningstid ska framföras före den aktuella fakturans förfallodag. Genom denna begränsning förhindras problem som uppkommer av att ett förfarande för indrivning av skulder eventuellt redan hunnit inledas efter förfallodagen.

Enligt 2 mom. ska det för näringsidkares del tas ut en årlig ränta på 1,53 procent på den del av den förlängda betalningstiden enligt 1 mom. som överskrider den normala betalningstiden. Exempelvis om det mellan elbolaget och näringsidkarkunden i allmänhet tillämpas en betalningstid på 30 dagar och den betalningstid som ska tillämpas på kundens begäran ändras till 60 dagar, ska det enligt förslaget tas ut en årlig ränta på 1,53 procent för tiden mellan 30 och 60 dagar. Räntesatsen baserar sig på behovet att för företag och för fysiska personer som bedriver ekonomisk verksamhet fastställa åtminstone sådana räntevillkor som anges i avsnitt 2.3 i Europeiska unionens krisram för statliga stödåtgärder,⁵ vilket gäller lån, eftersom en förlängning av betalningstiden enligt krisramen tolkas som ett lån med statligt stöd till slutförbrukaren. Av administrativa skäl föreslås att räntenivån ska vara densamma för alla, oberoende av bolagets storlek.

6 §. Stödjande av elbolagens likviditet genom statsborgen. I propositionen föreslås att 1 mom. ska innehålla en bestämmelse om att elbolag som bedriver detaljförsäljning av el i Finland kan beviljas statsborgen för lån som tas för att kompensera det likviditetsunderskott som följer av uppskov med betalningen av elenergiräkningsfordringar. Endast ett sådant elbolag som definieras i den föreslagna 2 § ska kunna vara lånets gäldenär. För att säkerställa en professionell finansspraxis föreslås att det ska förutsättas att lånebeviljaren är ett kreditinstitut eller ett arbetspensionsförsäkringsbolag. Statsborgen ska enligt förslaget kunna beviljas utan krav på motsäkerhet. I den föreslagna 8 § ges statsrådet dock ett bemyndigande att utfärda förordning, genom vilken kriterierna för när motsäkerhet krävs preciseras. En central typisk situation är en där också det kreditinstitut eller arbetspensionsförsäkringsbolag som finansierar lånet utöver statsborgen kräver realsäkerhet eller någon annan motsvarande säkerhet, varvid säkerheten ska delas mellan långgivaren och staten genom riskfördelning enligt fordringarna. Statsborgen föreslås till sin karaktär vara proprieborgen och inte fyllnadsborgen eller enkel borgen enligt lagen om borgen och tredjemanspant (361/1999). Genom begreppet proprieborgen förtydligas att det att betalningsskyldighet för borgen uppkommer inte förutsätter att en realsäkerhet som eventuellt ställts som säkerhet för en huvudskuld realiserats eller att ett elbolag som är huvudgäldenär konstateras vara insolvent vid konkurs eller annat insolvensförfarande. Genom att använda det nämnda begreppet undanröjs också oklarheten i fråga om huruvida statsborgen till sin karaktär är enkel borgen, som har ställts som utgångspunkt också i lagen om borgen och tredjemanspant. I de föreslagna bestämmelserna ställs det dock vissa villkor för när borgenären får rätt att kräva betalning på basis av statsborgen som beviljats av staten. Ett viktigt ytterligare villkor är att en ansökan om ersättning som grundar sig på borgen lämnas in.

Enligt 2 mom. ska Statskontoret vara den myndighet som beslutar om godkännande av statsborgen och som svarar för beviljandet och förvaltningen samt tillsynen över borgen. Statskontoret ska bland annat övervaka att de medel som hänförs till lån med statlig borgen används i enlighet med den föreslagna lagen. Statskontoret ska exempelvis ha behörighet i enlighet med 15 a § i lagen om statens långivning samt statsborgen och statsgaranti att förplikta både lånets gäldenär och lånebeviljaren att lämna de utredningar som behövs för tillsynen, liksom också att kräva en viss regelbunden rapportering. I momentet föreskrivs även om tidsfristen för ansökan om borgen. Ansökningar som lämnas in efter ansökningstiden ska enligt förslaget inte behandlas och det ska inte vara möjligt att bevilja statsborgen för sådana elbolag som lämnar in sin ansökan efter det att ansökningstidens löpt ut. Ansökningarna ska göras skriftligen. En elektronisk ansökan ska jämföras med en skriftlig ansökan.

7 §. Det sammanlagda och företagsspecifika maximibeloppet av statsborgen. I 1 mom. ska det enligt förslaget föreskrivas om det totala beloppet av statsborgen som får beviljas. Det belopp

⁵ Meddelande från kommissionen: Tillfällig krisram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin till följd av Rysslands angrepp mot Ukraina. EUT C 426/1, 9.11.2022.

som anges i momentet är till sin karaktär kumulativt och fastställs i enlighet med maximibeloppet för beviljad borgen i varje enskilt fall, oberoende av hur stor del av beviljad borgen mätt i euro som utnyttjas vid respektive tidpunkt eller hur mycket kapital som har lyfts eller återbetalats för de garanterade lånen. Statskontoret kan sammanlagt bevilja statsborgen till högst det belopp som avses i momentet. Ansökningsärenden som gäller statsborgen ska avgöras i den ordning ansökningarna kommer in. När Statskontoret begär en tilläggsutredning i ärendet med stöd av 22 och 31–33 § i förvaltningslagen, är tidpunkten för ansökan om borgen avgörande. Förfarandet med tilläggsutredning ska dock inte kunna skjuta upp behandlingen av ansökan i onödan. När tidsfristen för framläggande av utredning enligt 33 § i förvaltningslagen bestäms, bör det tas i beaktande att systemet för beviljande av borgen avviker från det normala och har en relativt snäv tidsram, varvid tidsfristen för framläggande av tilläggsutredningar bör vara kort, i allmänhet några vardagar.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs det om företagsspecifika maximibelopp. Det absoluta maximibeloppet för statsborgen föreslås vara det belopp som ett bolags likviditetsunderskott uppskattas bli till följd av de förlängda betalningstiderna. Ett elbolag som ansöker om borgen ska till Statskontoret lämna en tillförlitlig kalkyl över det likviditetsunderskott som bolaget kommer att förorsakas. Statsborgen får täcka högst 90 procent av kapitalet för den kredit som borgen gäller. Statsborgen ska enligt förslaget inte täcka några räntor, dröjsmålsräntor eller accessoriska kostnader. Närmare bestämmelser om företagsspecifika maximibelopp ska vid behov fastställas genom förordning av statsrådet. Genom förordning ska det också vara möjligt att fastställa företagsspecifika absoluta maximibelopp eller mer begränsande kriterier till exempel i relation till omsättningen. Dessutom föreslås det att maximandelen för statsborgen i fråga om den kredit som ska täckas med borgen kan fastställas genom förordning av statsrådet. I förordningen ska särskilt beaktas de begränsningar som EU:s regler om statligt stöd förutsätter med avseende på beviljandet av statsborgen. Det föreslås också att det genom förordning kan preciseras vilka uppgifter elbolaget ska lämna som grund för bedömningen av likviditetsunderskottet.

8 §. Ansökan om och förutsättningar för statsborgen samt borgensvillkor. Förslagets 1 mom. innehåller bestämmelser om skyldigheten för ett elbolag som ansöker om statsborgen att lämna Statskontoret korrekta och tillräckliga uppgifter om bolagets ekonomiska ställning, det likviditetsbehov som ligger till grund för beviljandet av statsborgen och det finansieringsarrangemang som statsborgen gäller. Dessutom ska bolaget lämna de tilläggsutredningar som Statskontoret från fall till fall begär. I praktiken innebär förslaget att Statskontoret ska utarbeta en separat anvisning för ansökan om statsborgen. I anvisningen ska det preciseras vilka uppgifter som ska anges i ansökan och vilka uppgifter som ska bifogas ansökan. För behandlingen av ett ärende som hänför sig till statsborgen ska enligt förslaget åtminstone behövliga boksluts- och mellanbokslutsuppgifter, aktuella uppgifter om pågående lång- och kortsiktig finansiering och uppgifter om betalningsskyldigheter som förfallit lämnas, och aktuella uppgifter ur kreditupplysningsregistret och uppgifter om skatteskulder ska inhämtas. Sökanden ska dessutom som information om sin ekonomiska ställning lämna in en redogörelse för de registreringar som är nödvändiga för verksamheten, såsom registrering i registret över mervärdesskattskyldiga, registrering i arbetsgivarregistret och registrering i förskottsuppbördsregistret. Registreringarnas giltighet ska likaså kontrolleras i samband med att statsborgen beviljas.

På grund av borgens exceptionella natur förutsätts det enligt propositionen inte att den myndighet som beviljar borgen gör en omfattande bedömning av betalningsförmågan hos det elbolag som ansöker om borgen. Enligt 2 mom. kan statsborgen dock inte beviljas, om det är uppenbart att elbolaget inte kan fullgöra de betalningsskyldigheter som följer av det lån som omfattas av statsborgen. Om det elbolag som ansöker om borgen till exempel redan har ekonomiska svårigheter, ska det enligt förslaget inte vara möjligt att genom ett lån med statsborgen otillbörligt låta staten bära den höga kreditrisk som andra borgenärer bär. Därför ska särskild försiktighet iakttas

vid beviljande av statsborgen till exempel i sådana fall när sökanden har försummat att betala skatter och att fullgöra andra offentlighetsrättsliga betalningsskyldigheter eller när sökanden har relativt färskva anteckningar om betalningsstörningar eller om de bokslutsuppgifter som lämnats in tydligt tyder på allvarliga ekonomiska svårigheter. Vid behov ska Statskontoret begära en utredning av elbolaget om de grunder på vilka bolaget anser sig kunna fullgöra betalningsskyldigheterna. Också brister i sådana vederbörliga registreringar hos myndigheter som vanligen är en väsentlig förutsättning för verksamheten utgör en giltig grund för att inte bevilja borgen.

Enligt det föreslagna 3 mom. får ett lån med statsborgen inte heller utnyttjas för konvertering av andra finansieringsarrangemang. Syftet med de lån för vilka statsborgen beviljas är att stödja elbolagen i hanteringen av sin likviditet när bolagens kunder utnyttjar den föreslagna förlängningen av betalningstiden för elräkningar. Sålunda är det meningen att de lån för vilka statsborgen beviljas ska stärka elbolagens beredskap att klara av redan överenskomna betalningsskyldigheter när de förfaller till betalning.

I det föreslagna 4 mom. föreskrivs det om Statskontorets rätt att återkalla borgen i fråga om ett lån som inte lyfts eller att kräva att det lån som statsborgen gäller ska betalas i förtid. En förutsättning för detta är att elbolaget eller lånebeviljaren på ett väsentligt sätt bryter mot bestämmelserna om borgen eller mot det beslut som gäller borgen. Ringa förseelser med avseende på villkoren, sådana som inte har några konsekvenser för staten som borgensman, ska inte kunna utgöra grund för användning av de åtgärder som avses i det föreslagna momentet.

I 5 mom. finns ett bemyndigande för statsrådet att utfärda förordning om närmare villkor för finansieringsarrangemang med statsborgen, såsom närmare villkor för borgen och ytterligare villkor för den kredit som borgen beviljas för. Med de minimivillkor som ska iakttas vid finansieringsarrangemang avses enligt propositionen bland annat finansiella villkor och andra avtalsvillkor (covenants) som är typiska inom finansieringspraxis. Statskontoret kan vid beviljandet av borgen också ställa ytterligare villkor, om särdragen hos den som ansöker om statsborgen eller hos finansieringsarrangemanget eller statens intressen på goda grunder kräver det. Det föreslås att borgensavgifterna bestäms genom förordning. När det gäller nivån på avgifterna ska bland annat de krav som ställs i EU:s regler om statligt stöd beaktas. Enligt det föreslagna 6 § 1 mom. kan statsborgen beviljas utan krav på motsäkerhet, men genom förordning kan närmare bestämmelser utfärdas om de situationer då motsäkerhet trots allt krävs. En typisk sådan situation då motsäkerhet behövs är när den bank eller det arbetspensionsförsäkringsbolag som är kreditgivare kräver säkerhet. Då är det inte tillåtet att använda säkerheten endast för lånebeviljarens del, utan säkerheten ska fördelas mellan lånebeviljaren och staten i en proportion som motsvarar risktagningen.

9 §. Lånebeviljarens skyldigheter i anslutning till statsborgen. I paragrafens 1 mom. föreskrivs det att lånebeviljaren på begäran av Statskontoret ska lämna kontoret de uppgifter som behövs för beviljande av statsborgen. Till skillnad från vad som gäller för elbolag som ansöker om borgen innebär förslaget att lånebeviljarens informationsskyldighet konkretiseras först genom en särskild begäran av Statskontoret.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att lånebeviljaren ska sköta det lån som borgen gäller i enlighet med denna lag, de bestämmelser som utfärdats med stöd av den och borgensvillkoren. I enlighet med 15 a § i lagen om statens långivning samt statsborgen och statsgaranti har Statskontoret rätt att få information och att utföra granskningar både med avseende på låntagaren och lånebeviljaren. Lånebeviljaren är enligt momentet skyldig att bevaka statens intressen och att lämna Statskontoret de uppgifter som kontoret kräver för uppföljning och övervakning av statsborgen.

10 §. Borgensersättning och regressrätt. I den föreslagna paragrafens 1 mom. föreskrivs att en betalningsskyldighet som grundar sig på statsborgen förutsätter både det att lånet eller en lånepost förfallit till betalning och det att en ansökan om ersättning har lämnats in till Statskontoret. Statskontoret har rätt att av lånebeviljaren få alla de uppgifter och utredningar som behövs för behandlingen av ansökan om ersättning.

I 2 mom. föreskrivs att borgensersättning som grundar sig på statsborgen kan lämnas obetald helt eller delvis, om lånebeviljaren inte har förfarit i enlighet med denna lag eller borgensvillkoren. Dessutom förutsätts det enligt förslaget att förfarandet har kränkt statens intressen. Hur statens intressen har kränkts ska bedömas genom att jämföra med vilken ställning staten skulle ha som borgensman, om långgivaren hade handlat i enlighet med lagen och borgensvillkoren. Exempelvis ska en sådan eventuell försummelse att värna om en säkerhet där försummelsen försvagar säkerhetens värde eller frigör säkerheten utan statens samtycke betraktas som en omständighet som minskar borgensersättningen, om det enligt borgensvillkoren har krävts säkerhet för finansieringsarrangemanget. Det kan också vara fråga om kränkning av statens intressen, om långgivaren under den tid som borgen gäller inte har lämnat tillräckliga uppgifter för tillsynen över borgen och det i samband med behandlingen av borgensersättning framgår att staten, på basis av de uppgifter som lämnats, sannolikt skulle ha begränsat sitt ansvar genom att återkalla borgen på det sätt som avses i det föreslagna 8 § 4 mom.

I den föreslagna paragrafens 3 mom. föreskrivs om regressfordran i fråga om borgensersättning och om dröjsmålsräntan på fordran. I momentet föreskrivs dessutom om säkerheten för regressfordran. Staten ska på basis av sin regressfordran ha rätt till den säkerhet som ställts för det lån som statsborgen gäller. Säkerheten ska enligt förslaget delas mellan staten och långgivaren i proportion till riskfördelningen. Regressrätten ska fastställas närmare i borgensbeslutet.

Paragrafens 4 mom. föreslås innehålla bestämmelser om tidsfristen för ansökan om ersättning. Statsborgen föreslås vara tidsbunden, vilket innebär att lånebeviljaren inom en månad från förfalldagen för den sista raten av en kreditfordran som omfattas av statsborgen ska lämna in en ansökan om ersättning till Statskontoret som grundar sig på den aktuella fordran. En ansökan om ersättning ska enligt förslaget alltid göras skriftligen, och med en skriftlig ansökan jämföras också en ansökan som gjorts elektroniskt. Lånebeviljaren ska dock lämna in sin ansökan om borgensersättning till Statskontoret senast den 29 december 2023, vilket föreslås vara den absoluta bakre gränsen för tidsfristen för statsborgen och oberoende av förfallovillkoren för den kredit som omfattas av borgen. Av dessa två förfalldagar ska den tidigare tillämpas. En förutsättning för betalning av ersättning ska dessutom vara att lånebeviljaren när ansökan lämnas in har en till betalning förfallen fordran som hänför sig till ett lån med statsborgen. Om ansökan om ersättning för en fordran som förfallit till betalning inte lämnas in inom nämnda tidsfrist, förlorar lånebeviljaren slutgiltigt sin rätt till borgensersättning. Om fordran inte har förfallit till betalning, föreligger ingen rätt till borgensersättning. Av förslaget följer att lånebeviljaren, för att bevara sin ersättningsrätt, är tvungen att dimensionera lånetiden och förfallovillkoren så att de omfattar en kortare tidsperiod än borgenstiden.

Paragrafens 5 mom. föreslås innehålla bestämmelser om tidsfristen för behandling av en ansökan om borgensersättning. En ansökan om ersättning ska avgöras och ersättning betalas ut inom 30 dagar från det att ansökan om ersättning jämte eventuella tilläggsutredningar som behövs för att avgöra den har lämnats in till Statskontoret. Efter denna tidpunkt föreslås låntagaren ha rätt att få dröjsmålsränta enligt 4 § 1 mom. i räntelagen på en ersättningsfordran som grundar sig på borgen.

11 §. Tillämpning av övriga bestämmelser om statsborgen. Paragrafen föreslås innehålla en bestämmelse enligt vilken statsborgen som beviljas enligt den föreslagna lagen till vissa delar omfattas av bestämmelserna i lagen om statens långivning samt statsborgen och statsgaranti.

12 §. Tillsyn och påföljder. Det föreslås att 12 § ska innehålla bestämmelser om att Energimyndigheten har behörighet att övervaka att skyldigheten att bevilja förlängd betalningstid iakttas samt att med stöd av den föreslagna lagen förena sitt beslut med vite.

I förslaget 1 mom. föreskrivs att Energimyndigheten har till uppgift att övervaka att elbolagen fullgör sina skyldigheter enligt förslaget 4 och 5 § i fråga om beviljande av förlängd betalningstid.

Enligt förslaget 2 mom. ska Energimyndigheten ålägga elbolaget att rätta till sin överträdelse eller försummelse, om elbolaget bryter mot eller försummar sina skyldigheter enligt 4 eller 5 §. I ett beslut som gäller åläggande kan Energimyndigheten bestämma hur överträdelsen eller försummelsen ska rättas till.

Enligt paragrafens 3 mom. kan Energimyndigheten förena ett beslut som den fattat med stöd av den föreslagna lagen med vite. På vite ska bestämmelserna i viteslagen (1113/1990) om föreläggande och utdömmande av vite tillämpas.

Energimyndighetens behörighet i fråga om tillsyn och påföljder tryggar slutförbrukarnas rätt att få den förlängda betalningstid som avses i den föreslagna lagen.

13 §. Ändringssökande. I det föreslagna 13 mom. finns bestämmelser om ändringssökande i fråga om beslut som gäller statsborgen.

14 §. Utsökbarhet i fråga om besluten. Enligt den föreslagna paragrafen ska ett beslut som gäller borgensavgift enligt 8 § 5 mom. och ett beslut om återkrav av den borgensersättning som betalas till en långivare enligt 10 § 3 mom. vara direkt utsökbara.

15 §. Ikraftträdande. Paragrafen ska enligt förslaget innehålla bestämmelser om lagens ikraftträdande. Eftersom avsikten med den föreslagna lagen är att möjligast fort stödja konsumenterna, anses det motiverat att den träder i kraft så snart som möjligt. På grund av att den föreslagna åtgärden är av engångsnatur, föreslås det dessutom att lagen ska gälla till och med den 31 december 2023. Det föreslås dock att lagen vid behov ska kunna tillämpas på statsborgen enligt den föreslagna lagen också efter det att lagen upphört att gälla.

Förslaget 2 mom. innehåller en bestämmelse enligt vilken förlängd betalningstid till näringsidkare enligt den föreslagna 5 § samt statsborgen enligt den föreslagna 6 § får beviljas först efter det att Europeiska kommissionen har godkänt den förlängda betalningstiden och statsborgen som statligt stöd. Eftersom både den förlängda betalningstiden och statsborgen inom ramen för den föreslagna lagen kan anses vara förmånligare än marknadsmässiga är förmånligare och avtalsbaserade arrangemang, bör de föreslagna åtgärderna bedömas i ljuset av reglerna om statligt stöd. Kommissionen har underrättats om de föreslagna åtgärderna under beredningen av rege-
ringspropositionen.

7.3 Lagen om temporär ändring av inkomstskattelagen

4 kap. Skatteplikt för förvärvsinkomst.

92 e §. Retroaktiv elpriskompensation. Det föreslås att det till lagen temporärt fogas en ny 92 e § enligt vilken elpriskompensation enligt lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation är skattefritt.

Om elpriskompensationen fås för el som används i näringsverksamhet eller jordbruk, ska elpriskompensationen till denna del vara skattepliktig inkomst av näringsverksamhet eller jordbruk.

127 g §. Hushållsavdrag som beviljas på basis av elenergiräkningar 2023. Det föreslås att det till paragrafens 3 mom. ska fogas en förtydligande bestämmelse enligt vilken sådan elpriskompensation som avses i lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation (lagförslag 1) inte ska beaktas vid beviljande av avdrag och beräkning av dess belopp. Elpriskompensationen är ett separat stöd som enligt förslaget ska betalas utöver det hushållsavdrag som beviljas på basis av elenergiräkningarna. Kompensationen i fråga hindrar inte att avdrag beviljas och den påverkar inte beloppet av de i 1 mom. avsedda kostnader som ligger till grund för avdraget. Om det belopp på elräkningen som ska betalas på basis av den elenergi som förbrukats i april till exempel är 1 000 euro och det för samma elräkning ges en separat retroaktiv elpriskompensation på 500 euro, betraktas i fråga om den elenergi som förbrukats i april kostnaderna på 1 000 euro som det belopp som berättigar till avdrag enligt 1 mom.

7.4 Lagen om ändring av 2 § i lagen om temporärt elstöd

2 §. Rätt till stöd. Det föreslås att det till paragrafens 4 mom. ska fogas en förtydligande bestämmelse enligt vilken sådan elpriskompensation som avses i lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation (lagförslag 1) inte ska beaktas vid beviljande av elstöd och beräkning av dess belopp. Den föreslagna elpriskompensationen är ett separat stöd som ska betalas utöver det elstöd som beviljas på basis av elenergiräkningarna. Kompensationen i fråga hindrar inte att elstöd beviljas och den påverkar inte beloppet av de kostnader som ligger till grund för stödet. Om det belopp på elräkningen som ska betalas på basis av den elenergi som förbrukats i april till exempel är 1 000 euro och det för samma elräkning ges en separat retroaktiv elpriskompensation på 500 euro, betraktas i fråga om den elenergi som förbrukats i april kostnaderna på 1 000 euro som det i 5 § i lagen om temporärt elstöd avsedda belopp som ligger till grund för elstödet.

7.5 Lagen om temporär ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten

1 §. Uppgifter. Det föreslås att det till paragrafens 2 mom. temporärt fogas en ny 20 punkt enligt vilken Energimyndigheten ska sköta de uppgifter som myndigheten har ålagts i lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation, i enlighet med lagförslag 1, och i lagen om förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar och om stödande av elbolagens likviditet, i enlighet med lagförslag 2. Bestämmelsen grundar sig på de uppgifter som det föreslås att Energimyndigheten ska sköta enligt 5 § i lagförslag 1 vid utbetalning av elpriskompensation genom ett ansökningsförfarande samt på tillsynsuppgifterna enligt 7 § i lagförslag 1 och 12 § i lagförslag 2.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Det föreslås att 7 § 2 mom. i lagen om förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar och om stödande av elbolagens likviditet (lagförslag 2) ska innehålla ett bemyndigande för statsrådet att utfärda förordning om omständigheter som hänför sig till fastställandet av maximibeloppet för statsborgen. Sådana omständigheter ska enligt förslaget vara precisering av det företags-specifika maximibeloppet för statsborgen, fastställande av maximandelen för statsborgen, bestämmande av det likviditetsunderskott som ska ligga till grund för fastställande av maximibeloppet för borgen samt andra faktorer som hänför sig till maximibeloppet för borgen. Dessutom

ska 8 § 5 mom. innehålla ett bemyndigande för statsrådet att utfärda förordning om borgensavgifter, borgensvillkor, andra minimivillkor som ska iakttas vid finansieringsarrangemang och krav på motsäkerheter.

De föreslagna bemyndigandena att utfärda förordning gäller omständigheter som hänför sig till en precisering av grunderna för de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i lag. Bestämmelserna om beloppet för statsborgen och om grunderna för beviljande av borgen föreslås ingå i 7 och 8 § i lagförslag 2. Avsikten är att genom förordningar av statsrådet precisera kriterierna för beviljande av borgen, vid behov precisera maximibeloppen och ange förutsättningarna för mer detaljerade villkor för borgen. Syftet med bestämmelserna på förordningsnivå är att ge Statskontoret anvisningar om beviljande av borgen samt att skapa en referensram för elbolagen och deras finansärer med avseende på kriterierna för beviljande av statsborgen och de närmare villkor som ska iakttas under den tid statsborgen gäller.

9 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt.

På grund av EU:s regler om statligt stöd innehåller lagförslag 1 och 2 övergångsbestämmelser om utbetalning av statligt stöd. Betalningen av elpriskompensation enligt 5 och 7 § i lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation samt ersättandet av elpriskompensationerna till elbolagen enligt 8 § i den lagen får ske först efter det att Europeiska kommissionen har godkänt elpriskompensationen som statligt stöd. På motsvarande sätt får beviljandet av förlängd betalningstid för näringsidkare enligt 5 § i lagen om förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar och om temporärt stödjande av elbolagens likviditet samt beviljandet av statsborgen enligt 6 § i den lagen ske först efter det att Europeiska kommissionen har godkänt den förlängda betalningstiden och statsborgen som statligt stöd.

10 Förhållande till andra propositioner

10.1 Samband med andra propositioner

Propositionen är en del av de åtgärder genom vilka inkomster från den tillfälliga skatten på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen enligt regeringens proposition RP 320/2022 rd fördelas. Regeringens proposition RP 320/2022 rd överlämnades till riksdagen den 29 december 2022.

10.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till den första tilläggsbudgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

11 Förhållande till bestämmelserna om statligt stöd

EU:s regler för statligt stöd grundar sig på artiklarna 107–109 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF). Enligt artikel 107.1 i FEUF är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna, om inte annat föreskrivs i fördraget.

Kommissionen meddelade den 24 mars 2022 om en tillfällig krisram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin till följd av Rysslands angrepp mot Ukraina.⁶ Genom meddelandet preciserades grunderna för bedömning av huruvida sådana statliga stödåtgärder är förenliga med den inre marknaden som medlemsstaterna eventuellt genomför för att avhjälpa de ekonomiska konsekvenser som Rysslands invasion av Ukraina och därav följande sanktioner från EU:s och dess internationella partners håll samt till exempel Rysslands motåtgärder medför. Den tillfälliga krisramen uppdaterades genom ett meddelande från kommissionens den 9 november 2022.⁷

Enligt kommissionens meddelande som gäller krisramen utgör åtgärder till förmån för icke-kommersiella energikonsumenter inte statligt stöd, förutsatt att de inte indirekt gynnar en viss sektor eller ett visst företag. Medlemsstaterna kan således till exempel betala särskilda sociala bidrag till dem som är mest sårbara, så att dessa kan betala sina energikostnader på kort sikt. Med avseende på reglerna om statligt stöd kan det dock anses vara av betydelse att den föreslagna elpriskompensationen delvis ska riktas till fysiska personer som bedriver ekonomisk verksamhet samt att den föreslagna förlängningen av betalningstiden som beviljas personer som bedriver ekonomisk verksamhet, såsom näringsidkare, och statsborgen för elbolag ska genomföras enligt villkor som är förmånligare än marknadsvillkoren. Dessa åtgärder bör bedömas i ljuset av krisramen.

Enligt artikel 108.3 i FEUF ska kommissionen i så god tid underrättas om alla planer på att vidta eller ändra stödåtgärder att den kan yttra sig om saken. Syftet med förfarandet för underrättelse är att säkerställa att stöden är förenliga med den gemensamma marknaden. Åtgärder som ska bedömas får inte vidtas innan ett slutligt beslut om förfarandet har meddelats. Enligt artikel 108.2 i FEUF ska kommissionen, om den finner att stöd som lämnas av en medlemsstat eller med statliga medel inte är förenligt med den inre marknaden enligt artikel 107, eller att sådant stöd missbrukas, besluta om att staten i fråga ska upphäva eller ändra dessa stödåtgärder inom den tidsfrist som kommissionen fastställer.

Kommissionen har i enlighet med artikel 108.3 i FEUF underrättats om de åtgärder som föreslås i denna regeringsproposition. Vid verkställandet av stöden ska eventuella villkor som kommissionen ställer iakttas.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

12.1 Jämlikhetsprincipen

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Bestämmelsen uttrycker inte bara kravet på rättslig jämlikhet utan också tanken på faktisk jämställdhet. Den omfattar ett förbud mot godtycke och ett krav på enahanda bemötande i likadana fall (RP 309/1993 rd, s. 46). Jämlikhetsbestämmelsen i 6 § i grundlagen gäller i princip fysiska personer. Men jämlikhetsbestämmelsen kan trots allt vara relevant också i bedömningen av bestämmelser som gäller juridiska personer, inte minst om bestämmelserna indirekt kan påverka fysiska personers rättsliga ställning (se t.ex. GrUU 14/2015 rd, GrUU 9/2015 rd, GrUU 40/2014 rd, GRUU 11/2012 rd).

Grundlagsutskottet har av hävd ansett att de jämlikhetsaspekter som avses i 6 § i grundlagen spelar en viss roll såväl när människor ges fördelar eller rättigheter genom lag som när de påförs

⁶ Meddelande från kommissionen: Tillfällig krisram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin till följd av Rysslands angrepp mot Ukraina. EUT C 131 I/1, 24.3.2022.

⁷ Meddelande från kommissionen: Tillfällig krisram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin till följd av Rysslands angrepp mot Ukraina. EUT C 426/1, 9.11.2022.

skyldigheter (se t.ex. GrUU 53/2016 rd, GrUU 31/2014 rd, se även RP 309/1993 rd, s. 46). Jämlikhetskravet är förpliktande också för lagstiftaren. Människor eller grupper av människor kan inte godtyckligt genom lag särbehandlas vare sig positivt eller negativt. Jämlikhetsbestämmelsen kräver ändå inte att alla människor i alla avseenden ska behandlas lika, om inte förhållandena är likadana. (RP 309/1993, s. 46, GrUU 35/2021 rd).

Den allmänna jämlikhetsbestämmelsen kompletteras av det diskrimineringsförbud som ingår i 6 § 2 mom. i grundlagen, enligt vilket ingen utan godtagbart skäl får särbehandlas utifrån de särskiljande grunder som nämns i bestämmelsen eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Avsikten är dock inte att förteckningen ska vara uttömmande, utan särbehandling ska vara förbjuden också på grund av någon annan omständighet som gäller den enskilde som person. En sådan orsak kan vara exempelvis egendom eller boningsort (se RP 309/1993 rd, s. 44–47; se t.ex. GrUU 21/2021 rd, GrUU 26/2017 rd, GrUU 17/2021 rd, GrUU 67/2014 rd, GrUU 31/2014 rd). Ett godtagbart som skäl som möjliggör sådan särbehandling som avses i 6 § 2 mom. i grundlagen har i grundlagsutskottets praxis förutsatts ha ett sakligt och nära samband med lagens syfte (se t.ex. GrUU 17/2021 rd, GrUU 44/2010 rd).

Grundlagens jämlikhetsbestämmelse utgör inget hinder för nödvändig positiv särbehandling för att trygga den faktiska jämlikheten, det vill säga åtgärder som förbättrar ställningen och förhållandena för en viss grupp (se RP 309/1993 rd, s. 48, GrUU 16/2019 rd, GrUU 4/2016 rd). Det är typiskt för lagstiftningen att den för ett visst godtagbart samhälleligt intresses skull bemöter människor olika för att främja bland annat faktisk jämställdhet (RP 309/1993 rd, s. 46, se också GrUU 17/2021 rd, GrUU 31/2014 rd).

Av praktiska skäl är det möjligt att snabbt verkställa den elpriskompensation som är målsättningen med propositionen endast om kriterierna för beviljande av kompensationen är mycket entydiga och schablonmässiga. Rätten till den föreslagna elpriskompensationen baserar sig på elenergikostnader, varvid konsumenterna i princip behandlas lika oberoende av till exempel förmögenhet eller boningsort. Eftersom kriterierna för beviljande ska vara entydiga och schablonmässiga är de praktiska konsekvenserna av den föreslagna elpriskompensationen när det gäller genomförandet av jämlikhetsprincipen dock mångahanda.

Den föreslagna kompensationen beräknas gälla i synnerhet dem som bor i egnahemshus med eluppvärmning. Detta kan anses motiverat med tanke på jämlikhetsprincipen eftersom förbrukningen av elenergi hos den aktuella konsumentgruppen är stor på grund av tryggheten av ett basbehov, det vill säga uppvärmningen.

Dessutom uppskattas det att den föreslagna elpriskompensationen riktas främst till höginkomsttagare (se avsnitt 4.2.1 ovan). I grundlagsutskottets praxis har det ansetts att jämlikhetsprincipen inte får innebära stränga gränser för lagstiftarens prövning när en lagstiftning som avspeglar den rådande samhällsutvecklingen eftersträvas. Ur grundlagens jämlikhetsbestämmelse har grundlagsutskottet i olika sammanhang härlett kravet att särbehandling av personer inte får vara godtycklig och att skillnaderna inte får bli oskäligen (se t.ex. GrUB 11/2009 rd, GrUU 60/2002 rd, GrUU 18/2006 rd). Till denna del kan det anses att den övre gräns per månad som föreslås för den föreslagna elpriskompensationen jämnar ut effekten av åtgärden, och skillnaderna blir således inte oskäligen.

Boningsorten har i praktiken kunnat inverka på storleken på elenergiräkningarna eftersom vissa elbolag har erbjudit invånarna i en viss kommun förmånligare elförsäljningsavtal. Även om detta kan anses vara normal praxis, har prisskillnaden mellan de förmånligare elförsäljningsavtalen och marknadspriserna kunnat bli betydande under energikrisen. Den föreslagna elpriskom-

pensationen minskar till denna del boningsortens inverkan på elenergikostnaderna. De föreslagna åtgärderna främjar dessutom jämlikheten när det gäller arrangemang med förlängd betalningstid. Eftersom detaljförsäljare av el kan ha olika praxis och beredskap att bevilja förlängd betalningstid, har erhållandet av längre betalningstid kunnat bero på vilket bolag slutförbrukaren är kund hos. Således kan de riksomfattande stödåtgärder som föreslås i propositionen anses stödja jämlikheten, och till denna del motsvara statens positiva skyldighet att främja genomförandet av den jämlikhetsbestämmelse som hör till de grundläggande fri- och rättigheterna.

12.2 Egendomsskydd

12.2.1 Begränsningar i ägarens nyttjanderätt och bestämmanderätt

Enligt 15 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens egendom tryggad. Genom det grundlagsenliga egendomsskyddet skyddas av hävd rättigheter och intressen med ett förmögenhetsvärde, bland vilka äganderätten till föremål är den mest omfattande. Äganderätten omfattar i sin tur i princip alla de rättigheter som på någon särskild grund inte hör till någon annan än till ägaren eller inte har särskilts från äganderätten. Egendomsskyddet omfattar utöver den principiella rätten för en ägare att disponera och använda sin egendom enligt eget gottfinnande också rätten att bestämma över den (GrUU 41/2006 rd, GrUU 49/2005 och GrUU 15/2005 rd). Om de rättigheter som äganderätten omfattar minskas eller inskränks, ingriper man samtidigt i egendomsskyddet, även om föremålet för äganderätten i och för sig förblir intakt hos innehavaren (RP 309/1993 rd).

Ägarens rättigheter kan begränsas genom lag till exempel genom olika förbud, begränsningar och skyldigheter som gäller användningen av egendom, förutsatt att bestämmelserna uppfyller de allmänna villkoren för en lag som inskränker en grundläggande rättighet. Egendomens särskilda karaktär kan beaktas vid bedömningen. Till exempel ägare till el-, naturgas- och telenät har kunnat åläggas överlåtelseskyldigheter och andra skyldigheter och begränsningar i fråga om användning av egendom som främst syftat till att skapa och trygga konkurrensvillkor. Grundlagsutskottet har i dessa sammanhang som etablerad praxis utgått ifrån att skyldigheterna och begränsningarna är grundlagsenliga med beaktande av den speciella karaktären hos den egendom det i varje enskilt fall har varit fråga om, om de grundar sig på exakta bestämmelser i lag och är rimliga ur ägarens synvinkel (t.ex. GrUU 4/2000 rd, GrUU 34/2000 rd, GrUU 8/2002 rd, GrUU 61/2022 rd, GrUU 63/2002 rd, GrUU 36/2004 rd och GrUU 37/2004 rd).

Enligt grundlagsutskottets praxis har lagstiftaren med avseende på egendomsskyddet som regel större rörelseutrymme i en situation där de lagstadgade skyldigheterna gäller börsnoterade bolag eller andra med avseende på sin förmögenhetsmassa betydande juridiska personer jämfört med situationer när bestämmelserna får direkta konsekvenser för de fysiska personerna bakom den juridiska personen (t.ex. GrUU 9/2008 rd, GrUU 10/2007 rd, GrUU 54/2005 rd, GrUU 32/2004 rd, GrUU 61/2002 rd och GrUU 34/2000 rd).

Utskottet har också ansett att ju längre en juridisk person står från enskilda individer och ju obetydligare och mer indirekta konsekvenser de föreslagna åtgärderna har för enskilda personers konkreta ekonomiska intressen, desto osannolikare är det att åtgärder mot en juridisk person kan stå i strid med det egendomsskydd som tryggas i grundlagen (GrUU 17/1997 rd och GrUU 45/1996 rd).

Av generalklausulen i 15 § 1 mom. i grundlagen följer dock inte något krav på att ersätta ägaren för vilken inskränkning i användningen som helst och inte något krav på full ersättning när ersättningar beviljas. Ersättning för inskränkning i användningen av egendomen är en delfaktor som inverkar på totalbedömningen och som tas i beaktande vid bedömningen av om en begränsning i rätten att använda egendom är tillåten med avseende på grundlagsskyddet för egendom

(GrUU 10/2014 rd, GrUU 24/2012 rd, GrUU 6/2010 rd och GrUU 38/1998 rd). I samband med en inskränkning i användningen av egendom hindrar grundlagen inte heller att en betydelsefull olägenhet ställs som villkor för full ersättning (GrUU 20/2010 rd, GrUU 6/2010 rd och GrUU 21/1996 rd). Grundlagsutskottet har vid bedömningen av begränsningar i förplägnadsföretags öppettider ansett att det med beaktande av de exceptionellt betydande och akuta konsekvenserna av regleringen är nödvändigt att det föreskrivs såväl om skälig kompensation till näringsidkare för verkningarna av förbudet som om arrangemang som lindrar verkningarna (GrUU 13/2020 rd, GrUU 10/2020 rd och GrUU 7/2020 rd).

Verkställigheten av lagförslag 1 och 2 förutsätter att detaljförsäljare av el gör sådana ändringar i sina informationssystem som kan anses begränsa nyttjanderätten till egendom och ägarens rätt att bestämma över sin egendom. Verkställigheten av lagförslagen medför dessutom kostnader för detaljförsäljare av el på grund av ändringarna i informationssystemen och på grund av behovet att öka resurserna för kundservice.

Att detaljförsäljare av el måste utveckla sina informationssystem är en vanlig påföljd när lagstiftning som gäller dessa ändras. De föreslagna ändringarna begränsar inte till denna del sedvanlig och skälig användning av egendom, även om syftet med inskränkningarna i användningen av egendom i detta fall avviker från regleringen av detaljförsäljarnas normala affärsverksamhet. De föreslagna ändringarna begränsar inte heller detaljförsäljarnas normala affärsverksamhet. De merkostnader som de föreslagna ändringarna medför kan anses vara exceptionella med tanke på detaljförsäljarnas normala affärsverksamhet, men beloppet av merkostnaderna i förhållande till omfattningen av detaljförsäljarnas affärsverksamhet kan inte anses vara oskäligt. Avsikten är dessutom att staten ska ordna stödtjänster för detaljförsäljare av el med tanke på det utvecklande av informationssystemen som lagstiftningen förutsätter.

Det finns vägande samhälleliga skäl för de föreslagna bestämmelserna. Till grund för detta ligger de ökade levnadskostnaderna för konsumenter och andra små slutförbrukare till följd av den kraftiga prisstegringen på elenergi i och med energikrisen, samt de betalningssvårigheter som uppstått till följd av detta.

Bestämmelserna om skyldigheten för detaljförsäljare av el att utveckla informationssystemen, som följer av att lagförslag 1 och 2 verkställs, bedöms vara oproblematiska med tanke på grundlagen, även med hänsyn till detaljförsäljarnas ställning, egendomens speciella karaktär, kravet att regleringen ska grunda sig på exakta bestämmelser samt regleringens rimlighet ur näringsidkarens synvinkel. De föreslagna bestämmelserna påkallas av ett vägande samhälleligt behov och sättet att genomföra bestämmelserna är proportionerligt också med tanke på detaljförsäljarna av el. Det kan därmed anses att det med beaktande av grundlagsutskottets utlåtandep Praxis inte finns grunder för att kompensera detaljförsäljare av el för de verkställighetskostnader som uppstår till följd av ändringarna i informationssystemen och den ökade kundservicen.

Den föreslagna regleringen bedöms till denna del inte vara problematisk med avseende på 15 § i grundlagen.

12.2.2 Avtalsfrihet

Propositionens förslag som gäller betalningstider anses ha beröringspunkter med bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna med tanke på avtalsfriheten. Avtalsfriheten får i viss utsträckning ett skydd genom bestämmelsen om egendomsskydd i 15 § i grundlagen, även om den inte uttryckligen tryggas i grundlagen. Enligt grundlagsutskottets praxis är det i regel förbjudet att genom en vanlig lag ingripa retroaktivt i förmögenhetsrättsliga avtalsförhållanden mellan privatpersoner (RP 309/1993 rd). Skyddet för avtalsförhållandenas fortbestånd har sin

upprinnelse i avsikten att skydda båda avtalslutande parter av avtalet beroende intressen när det gäller förmögenhetens värde (GrUU 28/1994 rd).

Grundlagsutskottet har emellertid ansett det vara vedertagen praxis att regleringen av avtalsrätten i sig hör till området för vanlig lagstiftning. Regleringen kan enligt grundlagsutskottet gälla kommande avtalsförhållanden bland annat i fråga om tillåtna och förbjudna villkor för dem (GrUU 3/1982 rd). Inte heller förbudet mot att retroaktivt göra ingrepp i avtalsförhållandens okränkbarhet har blivit någon absolut regel i grundlagsutskottets praxis. Undvikandet av retroaktiva avtalsverkningar bör ses mot bakgrund av tanken om skydd för rättssubjektens berättigade förväntningar i ekonomiska frågor. I utskottets praxis omfattar skyddet för berättigade förväntningar rätten att lita på att lagstiftningen om rättigheter och skyldigheter som är väsentliga för ett avtalsförhållande består så att det inte går att reglera detta slag av faktorer på ett sätt som försvagar de avtalslutande parternas rättsliga ställning i oskälig grad (bl.a. GrUU 41/2013 rd, GrUU 36/2010 rd, GrUU 63/2002 rd, GrUU 21/2004 rd). Dessutom kan avsaknaden av en retroaktiv verkan ses som en omständighet som stöder proportionaliteten i ett ingrepp i avtalsfriheten (jfr GrUU 28/2012 rd).

Grundlagsutskottet har i ett tidigare utlåtande om bestämmelserna i kapitlet om avtal i elmarknadslagen ansett att grundlagens bestämmelser om egendomsskydd inte utgör något hinder för att bestämmelserna om avtal ska kunna träda i kraft retroaktivt (GrUU 33/1998 rd). Grundlagsutskottet har också bedömt tillämpningen av bestämmelserna om standardersättning på grund av avbrott i eldistributionen på sådana avtal som ingåtts innan lagen trädde i kraft (GrUU 63/2002 rd). Utskottet har ansett att det på grund av jämlikhetsbestämmelsen i grundlagens 6 § är på sin plats att konsumentskyddsbestämmelser av detta slag också, som regeringen föreslagit, ska gälla avtal som ingåtts innan lagen trädde i kraft.

I sin tidigare praxis har utskottet godkänt att bestämmelser om exempelvis skyldighet att hyra radiomaster införs genom vanlig lag (GrUU 45/2005 rd), liksom också skyldigheten för leverantörer av identifieringsverktyg att upprätta leveransvillkor för sin identifieringstjänst och använda endast dem när avtal ingås med leverantörer av tjänster för identifieringsförmedling och skyldigheten att efter förmedlingstjänstens begäran ingå avtal inom en lagstadgad tidsfrist (GrUU 74/2018).

Grundlagsutskottet har också allmänt ansett att lagstiftaren i princip har större spelrum med hänsyn till egendomsskyddet när skyldigheterna gäller börsbolag eller andra juridiska personer med stor förmögenhetsmassa än när bestämmelserna har mycket omedelbara effekter för de fysiska personerna bakom den juridiska personen (t.ex. GrUU 9/2008 rd, GrUU 10/2007 rd, GrUU 54/2005 rd, GrUU 32/2004 rd, GrUU 61/2002 rd och GrUU 34/2000 rd). Utskottet har ansett att i fråga om juridiska personer med stor förmögenhetsmassa har lagstiftaren ett stort spelrum i detta avseende (GrUU 74/2018 rd).

De föreslagna bestämmelserna om förlängd betalningstid kan anses hänföra sig till skyddet för avtalsfriheten, eftersom de ålägger detaljförsäljarna av el en skyldighet att på kundens begäran avtala om en förlängning av betalningstiden, om de villkor som anges i den föreslagna lagen uppfylls. Den föreslagna lagen begränsar alltså till denna del i praktiken detaljförsäljarnas avtalsfrihet och utgör ett avtalstvång som är tillämpligt på dem. Det är dock inte fråga om ett retroaktivt ingrepp i avtalsförhållanden. Dessutom anses den föreslagna åtgärden uppfylla de allmänna grunderna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 25/1994 rd). Skyldigheten att bevilja kunden förlängd betalningstid bygger på lag och är noggrant avgränsad och exakt definierad. Den föreslagna åtgärden har en godtagbar grund, eftersom den baserar sig på ett vägande samhälleligt behov av att stödja slutförbrukarnas betalningsförmåga

under energikrisen och den utmanande ekonomiska situationen. Eftersom den föreslagna förlängningen av betalningstiderna endast gäller elenergiräkningarna för vintermånaderna, den förlängda betalningstiden är tidsmässigt begränsad och strävan är att elbolagens betalningsförmåga ska tryggas genom statsborgen, anses den föreslagna åtgärden vara förenlig med proportionalitetsprincipen.

Den föreslagna regleringen bedöms till denna del inte vara problematisk med avseende på 15 § i grundlagen.

12.3 Skydd för personuppgifter

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Grundlagsutskottets praxis har varit att lagstiftarens handlingsutrymme begränsas både av den här bestämmelsen och av att skyddet för personuppgifter delvis ingår i samma moment som skyddet för privatlivet. Enligt grundlagsutskottets etablerade praxis måste lagstiftaren tillgodose denna rätt på ett sätt som är godtagbart med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna över lag.

Grundlagsbestämmelsen om privatlivet och skyddet för personuppgifter bygger på antagandet att juridiska personer inte hör till bestämmelsens räckvidd. Samtidigt måste man enligt grundlagsutskottet tolka den grundlagsbestämmelsen med beaktande av att både Europadomstolen och Europeiska unionens domstol i sin rättspraxis när det gäller artikel 8 i Europakonventionen respektive artiklarna 7 och 8 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna ansett att rätten till respekt för privatlivet i fråga om behandlingen av personuppgifter omfattar alla slags uppgifter som rör en fysisk person som är namngiven eller annars går att identifiera. Begreppet "privatliv" ska i detta avseende inte tolkas restriktivt, och därmed finns det inte något principiellt skäl som talar emot att yrkesverksamhet ska omfattas av begreppet privatliv. EU-domstolen har i sin praxis emellertid ansett att juridiska personer kan göra gällande rätten till skydd enligt artiklarna 7 och 8 i stadgan om de grundläggande rättigheterna mot offentliggörande av sitt namn på en webbplats endast om angivandet av den juridiska personens firma medför att en eller flera fysiska personer identifieras. Men svaret på frågan hur allvarligt ett ingrepp i rätten till skydd för personuppgifter är blir inte heller då detsamma för juridiska och fysiska personer, vilket domstolen beaktat i sin proportionalitetsbedömning i målet (GrUU 4/2014 rd).

I grundlagsutskottets praxis har registreringens syfte betraktats som en viktig regleringsfråga när det gäller skyddet för personuppgifter. I grundlagsutskottets praxis har dessutom åtminstone innehållet i de uppgifter som registreras, de tillåtna användningsändamålen för dem, inklusive uppgifternas överlåtbarhet, samt förvaringstiden för uppgifter i personregistret och den registrerades rättssäkerhet betraktats som en viktig regleringsfråga när det gäller skyddet för personuppgifter. Bestämmelserna på lagnivå om dessa frågor ska dessutom vara heltäckande och detaljerade.

Kravet på bestämmelser i lag omfattar också möjligheten att överlåta personuppgifter med hjälp av tekniska gränssnitt. Det ska också föreskrivas genom lag om möjligheten att kombinera registeruppgifter (i form av datamängder). Enligt utskottet (GrUU 4/2014 rd) är det då också befogat att i lagen också inkludera bestämmelser om förvaringstiden för kombinerade uppgifter samt om förbud mot vidareöverlåtelse av kombinerade uppgifter.

Grundlagsutskottets utlåtandep Praxis om skyddet för personuppgifter är relativt omfattande (t.ex. GrUU 21/2012 rd, GrUU 19/2012 rd, GrUU 18/2012 rd, GrUU 65/2010 rd, GrUU 54/2010 rd, GrUU 47/2010 rd, GrUU 42/2010 rd, GrUU 38/2010 rd, GrUU 25/2010 rd). Grundlagsutskottet

har tagit ställning till bestämmelser om förvaringstiden för personuppgifter som separat fråga (GrUU 51/2006 rd, GrUU 20/2016 rd, GrUU 11/2005 rd) och bland annat ansett att permanent förvaring av personuppgifter inte är förenligt med skyddet för personuppgifter om det inte finns grunder för det som har samband med informationssystemets art eller syfte (GrUU 54/2010 rd, GrUU 3/2009 rd, GrUU 51/2002 rd).

Grundlagsutskottet har vid sin bedömning av bestämmelserna om rätt att få och skyldighet att lämna ut personuppgifter beaktat bland annat hur omfattande rätten att få uppgifter är och vem man har rätt att få uppgifter om samt hur rätten är kopplad till nödvändighetskriteriet. Myndigheternas rätt att få och möjlighet att lämna ut uppgifter kan gälla ”behövliga uppgifter” för ett visst syfte, om lagen ger en uttömmande förteckning över innehållet i uppgifterna. Om innehållet däremot inte anges i form av en förteckning, ska det i lagstiftningen ingå ett krav på att ”uppgifterna är nödvändiga” för ett visst syfte (t.ex. GrUU 12/2014 rd, GrUU 19/2012 rd, GrUU 15/2012 rd, GrUU 60/2010 rd, GrUU 59/2010 rd, GrUU 42/2010 rd, GrUU 41/2010 rd, GrUU 25/2010 rd, GrUU 18/2010 rd). Å andra sidan har utskottet ansett att grundlagen inte tillåter en generös och ospecificerad rätt att få uppgifter, ens om den är förenad med nödvändighetskriteriet (GrUU 59/2010 rd).

I ett utlåtande över ett förslag till nationell dataskyddslagstiftning (GrUU 14/2018) har grundlagsutskottet bedömt behovet av nationell lagstiftning om behandlingen av personuppgifter. I det utlåtandet har grundlagsutskottet, med anledning av den förestående tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), omprövat sin tidigare ståndpunkt i fråga om viktiga regleringsobjekt när det gäller skyddet för personuppgifter. Grundlagsutskottet ansåg att skyddet för personuppgifter i framtiden i första hand bör garanteras med stöd av den allmänna dataskyddsförordningen och den nationella allmänna lagstiftningen. I princip har utskottet ansett att det räcker att bestämmelserna om skydd för och behandling av personuppgifter är harmoniserade med dataskyddsförordningen. Även med tanke på tydligheten bör vi förhålla oss restriktivt när det gäller att införa nationell speciallagstiftning, och sådan lagstiftning bör vara avgränsad till nödvändiga bestämmelser inom ramen för det nationella handlingsutrymme som dataskyddsförordningen medger. Grundlagsutskottet ser det dock som klart att behovet av speciallagstiftning i enlighet med det riskbaserade synsätt som också krävs i dataskyddsförordningen måste bedömas utifrån de hot och risker som behandlingen av personuppgifter orsakar. Ju större risk fysiska personers rättigheter och friheter utsätts för på grund av behandlingen, desto mer motiverat är det med mer detaljerade bestämmelser. Enligt grundlagsutskottets utlåtande är denna omständighet av särskild betydelse när det gäller behandling av känsliga uppgifter.

För en laglig behandling av personuppgifter krävs en rättsgrund för behandlingen enligt artikel 6 i allmänna dataskyddsförordningen. Nationell lagstiftning som specificerar allmänna dataskyddsförordningen får utfärdas i de fall när behandlingen av personuppgifter grundar sig på artikel 6.1 c eller 6.1 e, det vill säga när behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige eller för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. Den specificerande lagstiftningen kan innehålla särskilda bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i förordningen genom närmare specifikationer av särskilda krav på åtgärder för behandling av uppgifter och andra omständigheter. Behandlingens syfte ska anges i rättsgrunden. Den nationella lagstiftningen ska uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas.

Detaljförsäljarna av el och enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln behandlar personuppgifter som en del av marknadsprocesserna för elhandeln. Mätuppgifter per balansavräkningsperiod som baseras på fjärravläsning av ett eldriftsställe kan till exempel betraktas som personuppgifter, om de direkt eller indirekt kan identifieras som kopplade till en person som ingått ett elnätsavtal och ett elförsäljningsavtal (se t.ex. RP 318/2022 rd, kapitel 12.3).

I lagförslag 1 och 2 ingår förslag till bestämmelser om skyldighet för detaljförsäljare av el att lämna ut uppgifter till Statskontoret och Energimyndigheten. Bland de uppgifter som lämnas ut kan finnas t.ex. personuppgifter som är nödvändiga med tanke på tillsynen. Enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln lämnar dessutom detaljförsäljarna av el mätuppgifter om deras egna kunder. På behandling av personuppgifter som grundar sig på denna lag tillämpas således bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen och dataskyddslagen (1050/2018).

I artikel 6.1 den i allmänna dataskyddsförordningen föreskrivs det om den rättsliga grunden för behandling av personuppgifter. Enligt den artikeln finns det en rättslig grund för behandlingen av personuppgifter bland annat när den registrerade har lämnat sitt samtycke till att dennes personuppgifter behandlas, när behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige eller när behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. Enligt 4 § i dataskyddslagen (1050/2018) får personuppgifter behandlas i enlighet med artikel 6.1 e i data-skyddsförordningen om behandlingen behövs och är proportionell i en myndighets verksamhet för utförande av en uppgift av allmänt intresse. Enligt 29 § i den lagen får en personbeteckning behandlas med den registrerades samtycke eller när behandlingen regleras i lag. Dessutom får en personbeteckning behandlas, om det är viktigt att entydigt identifiera den registrerade för att utföra en i lag angiven uppgift eller för att tillgodose den registrerades eller den personuppgiftsansvariges rättigheter och uppfylla den registrerades eller den personuppgiftsansvariges skyldigheter.

I lagförslag 1 och 2 ingår förslag till bestämmelser om skyldighet för detaljförsäljare av el att lämna ut uppgifter till Statskontoret och Energimyndigheten. Bland de uppgifter som lämnas ut kan finnas till exempel personuppgifter som är nödvändiga med tanke på tillsynen. Enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln lämnar dessutom detaljförsäljarna av el mätuppgifter om deras egna kunder. På behandling av personuppgifter som grundar sig på dessa lagförslag tillämpas bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen och dataskyddslagen.

I de situationer då personuppgifter behandlas i enlighet med lagförslag 1 och 2 har behandlingen av personuppgifter en rättslig grund enligt den allmänna dataskyddsförordningen och dataskyddslagen. Behandlingen av personuppgifter är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. I vissa fall, såsom i situationer som avses i 6 och 7 § i lagförslag 1, kan behandlingen av personuppgifter också anses grunda sig på den registrerades samtycke. I fråga om lagförslag 1 grundar sig behandlingen av personbeteckningar på 29 § i dataskyddslagen. Behandlingen av personuppgifter sker således inom ramen för den allmänna dataskyddsförordningen och dataskyddslagen.

Behandlingen av personuppgifter sker i syfte att tillgodose rättigheterna för förmånstagare som är berättigade till elpriskompensation samt för att övervaka de förmåner som elbolagen betalar och de ersättningar för förmånerna som betalas till elbolagen av statens medel. Behandlingen av personbeteckningar är nödvändig för erhållande av de förmåner som betalas till fysiska personer, eftersom behandlingen av mätningsuppgifter om elenergiförbrukningen enligt elmark-

nadslagen ska skötas av enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln och personbeteckningen vid informationsutbytet inom elhandeln ska vara identifieringskod för elavtal. Behandlingen av personuppgifter i de situationer som anges i lagförslag 1 och 2 kan anses vara nödvändig och proportionell.

12.4 Grundlagens 124 §

Enligt 124 § i grundlagen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Syftet med bestämmelsen i 124 § i grundlagen är enligt förarbetena till grundlagen att begränsa överföringen av offentliga förvaltningsuppgifter utanför myndighetsmaskineriet. Genom bestämmelsens ordalydelse betonas att offentliga förvaltningsuppgifter i regel ska skötas av myndigheter och att uppgifter av detta slag endast i begränsad utsträckning kan anförtros andra än myndigheter (RP 1/1998 rd, s. 178–179). Begreppet offentliga förvaltningsuppgifter används i detta sammanhang i en relativt vidsträckt bemärkelse, så att det omfattar uppgifter som hänför sig exempelvis till verkställigheten av lagar samt beslutsfattande om enskilda personers och sammanslutningars rättigheter, skyldigheter och förmåner. Bestämmelsen inbegriper både överföring av uppgifter som ankommer på myndigheterna och överföring av nya till förvaltningen hänförliga uppgifter på andra än myndigheter (RP 1/1998 rd, s. 179). Enligt 124 § i grundlagen får uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt ges endast myndigheter.

Den offentliga serviceuppgift som avses i 124 § i grundlagen får sitt innehåll genom den bedömning som görs från fall till fall. Vid bedömningen av en uppgifts karaktär av offentlig förvaltningsuppgift har grundlagsutskottet fäst stor vikt vid huruvida det är fråga om en lagstadgad serviceuppgift som ska ordnas av myndigheten, en faktisk förvaltningsuppgift eller genomförandet av en lagstadgad offentlig tjänst med grund i myndighetens uppgifter (GrUU 15/2018 rd, GrUU 16/2016 rd, GrUU 11/2016 rd, GrUU 58/2010 rd och GrUU 24/2001 rd), fullgörandet av en myndighets lagstadgade skyldigheter eller uppgifter som anknyter till verkställighet av lagar som förpliktar myndigheten (GrUU 15/2019 rd och GrUU 8/2014 rd), förvaltningsbeslut som gäller enskilda personers eller sammanslutningars rättigheter, skyldigheter och förmåner eller uppgifter i samband med administrativt beslutsfattande (GrUU 47/2021 rd, GrUU 33/2021 rd, GrUU 17/2021 rd, GrUU 50/2017 rd och GrUU 26/2017 rd) eller uppgifter som innebär bistående av myndigheter (GrUU 45/2020 rd, GrUU 50/2017 rd, GrUU 62/2014 rd, GrUU 27/2014 rd, GrUU 6/2013 rd och GrUU 55/2010 rd). Uppgifter av servicenatur utgör den mest centrala gruppen av offentliga förvaltningsuppgifter som förutom av myndigheter även sköts av privata aktörer, om villkoren i 124 § i grundlagen uppfylls.

Till tillämpningsområdet för 124 § i grundlagen kan också höra en faktisk offentlig förvaltningsuppgift av teknisk natur som inte inbegriper offentligt beslutsfattande som grundar sig på prövning. Grundlagsutskottet har till exempel ansett att det i de uppgifter som överförts till en privat serviceproducent och som gällde kontroll av kvaliteten på ett färdigt, utfärdat pass och av att dess innehåll är korrekt samt överlåtelse av pass inte ingick beslutsfattande eller prövningsrätt. Grundlagsutskottet ansåg att det närmast var fråga om uppgifter av teknisk natur där serviceproducenten bistår myndigheten, men som ändå till sin karaktär var sådana offentliga förvaltningsuppgifter som avses i 124 § i grundlagen. (GrUU 6/2013 rd, se även t.ex. GrUU 47/2005 rd, GrUU 89/2009 rd).

Det har inte varit fråga om offentliga förvaltningsuppgifter när ett organ utfört sådan opartisk provning och certifiering i kraft av sin tekniska expertis som inte inverkat på myndigheternas befogenhet att bestämma om metoder och personal som används vid periodiska besiktningar av

anordningar och konstruktioner (GrUU 4/2012 rd) eller när det varit fråga om certifikatverksamhet vars karaktär de facto har distanserat sig från karakteristika som gäller för offentliga förvaltningsuppgifter (GrUU 16/2009 rd), och inte heller vid assisterad befruktning (GrUU 59/2002 rd).

Den uppgift som föreskrivs för elbolag i lagförslag 1 och som innebär att elbolag ska betala den föreslagna elpriskompensationen till kunder i form av en kompensation som görs i räkningar bör bedömas i förhållande till 124 § i grundlagen.

När det gäller den i lagförslag 1 föreslagna skyldigheten för elbolag att kanalisera den elpriskompensation som staten betalar till slutförbrukarna, i allmänhet form av en kompensation som görs i räkningar och undantagsvis i form av direkt återbetalning av pengar, är det fråga att förmedla offentligt stöd till elbolagens kunder, vilket kan anses vara kopplat till samhällspolitiska mål som inte har något direkt samband med elbolagets affärsverksamhet. Det är dock i enlighet med propositionen fråga om en schablonmässig utbetalningsåtgärd av teknisk natur som inte inbegriper prövningsrätt i fråga om beviljande av förmånen till de slutförbrukare som har rätt till den. Det är på myndighetens ansvar att fatta förmånsbeslut som inbegriper prövningsrätt och att sörja för rättssäkerheten för den slutförbrukare som är berättigad till förmånen. Att betala ut en förmån kan inte heller med tanke på en persons rättigheter anses vara en så betydande uppgift som det beslutsfattande eller den prövningsrätt det innebär att kontrollera kvaliteten på ett pass och kontrollera att uppgifterna i passet är korrekta samt att överlåta pass, som är en uppgift som har ansetts utgöra en offentlig förvaltningsuppgift, trots uppgiftens tekniska natur (jfr GrUU 6/2013 rd).

Eftersom den schablonmässiga beräkningen av den föreslagna elpriskompensation som ska betalas retroaktivt och utbetalningen av kompensationen är inte förenad med prövningsrätt, bedöms det att den uppgift som föreläggs elbolagen inte i föreslagen form ska betraktas som en sådan offentlig förvaltningsuppgift som avses i 124 § i grundlagen.

12.5 Delegering av lagstiftningsbehörighet

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen kan statsrådet och ministerierna utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i lag. Genom lag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag.

Det föreslås att 7 § 2 mom. i lagen om förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar och om temporärt stödande av elbolagens likviditet (lagförslag 2) ska innehålla ett bemyndigande för statsrådet att utfärda förordning om omständigheter som hänför sig till fastställandet av maximibeloppet för statsborgen. Sådana omständigheter ska enligt förslaget vara precisering av det företagsspecifika maximibeloppet för statsborgen, fastställande av maximandelen för statsborgen, bestämmande av det likviditetsunderskott som ska ligga till grund för fastställande av maximibeloppet för borgen samt andra faktorer som hänför sig till maximibeloppet för borgen. Dessutom ska 8 § 5 mom. innehålla ett bemyndigande för statsrådet att utfärda förordning om borgensavgifter, borgensvillkor, andra minimivillkor som ska iakttas vid finansieringsarrangemang och krav på motsäkerheter.

De föreslagna bemyndigandena att utfärda förordning gäller omständigheter som hänför sig till en precisering av grunderna för de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i lag. Bestämmelserna om beloppet för statsborgen och om grunderna för beviljande av borgen föreslås ingå i 7 och 8 § i lagförslag 2. Avsikten är att genom förordningar av statsrådet precisera kriterierna för beviljande av borgen, vid behov precisera maximibeloppen och ange förutsättningarna för

mer detaljerade villkor för borgen. Syftet med bestämmelserna på förordningsnivå är att ge Statskontoret anvisningar om beviljande av borgen samt att skapa en referensram för elbolagen och deras finansörer med avseende på kriterierna för beviljande av statsborgen och de närmare villkor som ska iakttas under den tid statsborgen gäller.

Bemyndigandena i lagförslagen har utarbetats med beaktande av grundlagsutskottets utlåtandepraxis. De föreslagna bemyndigandena har begränsats till att gälla endast detaljer av teknisk natur, när grunderna för den rättsliga ställningen fastställs utifrån bestämmelserna i lagen. Bemyndigandena har tagits in i och anknutits i sak till den paragraf som gäller det som ska regleras. Normgivningsbemyndigandet har även i övrigt angivits så noggrant och exakt som möjligt. De föreslagna bestämmelserna är nödvändiga till följd av att föremålen för regleringen är av teknisk natur.

De bemyndiganden att utfärda normer som ingår i lagförslagen beräknas inte strida mot 80 § i grundlagen.

12.6 Landskapet Ålands behörighet

Enligt 120 § i grundlagen har landskapet Åland självstyrelse enligt vad som särskilt bestäms i självstyrelselagen för Åland (1144/1991). Enligt 75 § 2 mom. i grundlagen och självstyrelselagen för Åland har landskapet Åland självständig, av riksdagens lagstiftningsmakt oberoende lagstiftningsmakt i landskapet (RP 1/1998 rd, s. 76).

Enligt självstyrelselagen för Åland fördelas lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapet Åland mellan riket och landskapet. Bestämmelser om landskapets lagstiftningsbehörighet finns i 18 § i den lagen. Landskapet har lagstiftningsbehörighet bland annat i fråga om näringsverksamhet i enlighet med 18 § 22 punkten i den lagen. Bestämmelser om rikets lagstiftningsbehörighet finns i 27 § i den lagen. Till rikets lagstiftningsbehörighet hör bland annat enligt 27 § 36 punkten i den lagen ärenden som gäller skatter och avgifter, med de undantag som nämns i 18 § 5 punkten i den lagen. Enligt 18 § 5 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt samt närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet och kommunerna tillkommande skatter. Hela den övriga skattelagstiftningen är förbehållen rikets lagstiftningsorgan. Riket har lagstiftningsbehörighet även till exempel i ärenden som gäller andra än i 27 § särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt självstyrelselagen för Åland hör till landskapets lagstiftningsbehörighet (27 § 41 punkten i självstyrelselagen för Åland).

När grundlagen stiftades konstaterades det att eftersom självstyrelselagen räknar upp de områden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, har riket ingen behörighet i detta avseende. Landskapets självständiga lagstiftningsbehörighet innebär således en begränsning av rikets behörighet i detta avseende (RP 1/1998 rd, s. 127). Riket kan inte utöva den lagstiftningsmakt som riket ensamt har så att man genom den skulle ingripa innehållsmässigt i frågor som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Syftet med den föreslagna lagstiftningen kan spela en roll i denna bedömning. Åtgärderna i lagförslag 1 och 2 i regeringens proposition inverkar på näringsverksamheten för detaljförsäljare av el, vilken enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen hör till landskapets behörighet. Å andra sidan hänför sig åtgärderna till användningen av överintäkter som genereras av tillämpningen av det obligatoriska taket för marknadsintäkter samt solidaritetsbidrag enligt rådets förordning (EU) 2022/1854. Ålandsdelegationen har i sitt utlåtande av den 13 januari 2023 (utlåtande nr 6/23, D 10 22 05 09) ansett att skatterna enligt förordningen riktar sig till företag inom elbranschen och branschen för fossila bränslen, och berör därigenom sådan näringsverksamhet som utgör landskapsbehörighet enligt självstyrelselagens

18 § 22 punkt. Delegationen ansåg dock att det vid det nationella genomförandet av förordningen inte är fråga om en hårdare beskattning, utan om användning av näringskatterna för att nå EU-förordningens syften. Ålandsdelegationen bedömde frågan i första hand utifrån EU-regleringen och dess syften. Utifrån detta ansåg delegationen att de föreslagna vinstskatterna snarare ska anses vara att hänföra till rikets än landskapets lagstiftningsbehörighet.

Om förhållandet mellan lagförslag 1 och 2 å ena sidan och behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket enligt självstyrelselagen för Åland å andra sidan, och således om de föreslagna lagarnas tillämplighet i landskapet Åland har det begärts utlåtande av landskapet och av Ålandsdelegationen. Utlåtandet tillställs riksdagen.

12.7 Lagstiftningsordning

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet ger ett utlåtande i frågan.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om temporär retroaktiv elpriskompensation

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens tillämpningsområde och syfte

Denna lag innehåller bestämmelser om retroaktiv elpriskompensation, genom vilken slutförbrukare som omfattas av lagens tillämpningsområde stöds på grund av ökade kostnader till följd av att priset på elenergi har stigit.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) *slutförbrukare* en sådan kund hos ett elbolag som köper elenergi huvudsakligen för eget bruk,
- 2) *elbolag* en näringsidkare som bedriver sådan detaljförsäljning av el som avses i 3 § 12 punkten i elmarknadslagen (588/2013),
- 3) *elförsäljningsavtal* ett avtal mellan ett elbolag och en slutförbrukare om leverans av elenergi till slutförbrukaren,
- 4) *elleveransavtal med dynamiskt pris* ett elförsäljningsavtal mellan ett elbolag och en slutförbrukare som återspeglar priset förändringar på spotmarknaderna, inbegripet dagen före- och intradagsmarknaderna, med ett intervall som minst motsvarar frekvensen för avräkning på marknaden,
- 5) *elenergiräkning* den del av slutförbrukarens elräkning som innefattar leverans av elenergi samt därtill hörande fasta avgifter.

3 §

Tillämpningsområde

En slutförbrukare till vilken ett elbolag levererar elenergi direkt via en distributionsnätinnehavares distributionsnät och vars elförsäljningsavtal har specificerats med personbeteckning är berättigad till elpriskompensation. För betalning av elpriskompensation krävs det i fråga om granskningsmånaden att

- 1) slutförbrukarens totalpris inklusive skatt i ett elförsäljningsavtal med fast pris överstiger 10 cent per kilowattimme,
- 2) slutförbrukarens förbrukningsvägda medelpris inklusive skatt i elförsäljningsavtalet överstiger 10 cent per kilowattimme, om det i elförsäljningsavtalet har avtalats om en tidsfördelning som omfattar minst två olika fasta priser, eller

3) slutförbrukaren har ett elleveransavtal med dynamiskt pris.

En slutförbrukare som är föremål för ekonomiska sanktioner som baserar sig på Europeiska unionens lagstiftning har inte rätt till elpriskompensation.

Elpriskompensationen betalas utöver det hushållsavdrag som beviljas på basis av elenergiräkningar och som avses i 127 g § i inkomstskattelagen (1535/1992) eller det elstöd som avses i lagen om temporärt elstöd (1152/2022). De nämnda stöden inverkar inte på beloppet av elpriskompensationen eller betalningen av den.

4 §

Elpriskompensationens belopp

Elpriskompensation betalas för en tid som motsvarar fyra kalendermånader för slutförbrukarens varje driftställe på basis av driftställets faktiska förbrukning av elenergi under november och december 2022. Elpriskompensationen betalas i två poster. I den första posten beaktas det kundspecifika priset på elenergi under november och december 2022 och i den andra posten beaktas priset på elenergi under januari 2023.

Beloppet av elpriskompensationen är 50 procent av den andel som överstiger självriskandelen, dock högst 700 euro per månad. Självriskandelen är 90 euro per månad.

Beloppet av elpriskompensationen beräknas enligt följande:

Post 1: (elenergiräkning som gäller förbrukningen under november – självriskandelen) * 0,5 + (elenergiräkning som gäller förbrukningen under december – självriskandelen) * 0,5.

Post 2: (förbrukningen under november * priset under januari månad – självriskandelen) * 0,5 + (förbrukningen under december * priset under januari månad – självriskandelen) * 0,5.

Det pris under januari månad som används vid beräkningen av den andra posten är i fråga om ett elleveransavtal med dynamiskt pris det månatliga medelpriset inklusive skatt för januari 2023 för Finlands områdespris på dagen före marknaden ökat med elbolagets avgifter enligt elförsäljningsavtalet. I fråga om andra avtalstyper används som pris under januari månad det med förbrukningen i januari 2023 vägda medelpriset inklusive skatt.

Elpriskompensation betalas inte för de månader för vilka dess belopp skulle understiga fem euro.

5 §

Betalning av elpriskompensation i form av en kompensation i elenergiräkningen

Elbolaget betalar elpriskompensationen till en slutförbrukare som är kund hos bolaget och som är berättigad till elpriskompensation i form av en kompensation i två poster i elenergiräkningen. Den elpriskompensation som gäller den första posten enligt 4 § ska göras senast i den elenergiräkning som förfaller till betalning i april 2023 eller, om slutförbrukaren inte får någon elenergiräkning som förfaller till betalning i april 2023, i den första elenergiräkning som förfaller till betalning efter april 2023. Den elpriskompensation som gäller den andra posten ska göras i den därpå följande elenergiräkningen. Elpriskompensationen ska specificeras i elenergiräkningen. Elpriskompensationen ska specificeras i elenergiräkningen.

Om slutförbrukaren har bytt elbolag under de granskningsmånader som avser den första posten, svarar både slutförbrukarens tidigare och nya elbolag för betalningen av elpriskompensationen till slutförbrukaren i fråga om giltighetstiden för det egna elförsäljningsavtalet. Elbolaget är då skyldigt att till slutförbrukaren betala den andel av elpriskompensationen som motsvarar giltighetstiden för det egna elförsäljningsavtalet samt beakta den andel av elpriskompensationens månatliga självriskandel och maximibelopp som motsvarar avtalets giltighetstid. Det elbolag som har levererat elenergi till slutförbrukaren den 31 januari 2023 svarar för betalningen av den elpriskompensation till slutförbrukaren som gäller den andra posten. Elbolaget i fråga ska i

detta fall bestämma det förbrukningsvägda medelpris som avses i 4 § 4 mom. för den tid under vilken bolaget har levererat elenergi till slutförbrukaren i januari 2023. Den i 3 § 27 a punkten i elmarknadslagen avsedda enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln ska lämna elbolaget i fråga uppgifter om slutförbrukarens elenergiförbrukning under november och december 2022 som utgör grund för beräkningen av elpriskompensationen. Om slutförbrukaren inte längre är kund hos det elbolag som är skyldigt att betala elpriskompensation till slutförbrukaren och elpriskompensationen inte kan betalas till slutförbrukaren i form av en kompensation i elenergiräkningen, ska bolaget på slutförbrukarens begäran utan dröjsmål betala sin andel av elpriskompensationen till det bankkonto som slutförbrukaren har uppgett.

Energimyndigheten kan bevilja elbolaget tillstånd att avvika från betalningstidsplanen enligt 1 mom. En förutsättning för undantagstillstånd är att ändringen av informationssystemet i anslutning till utbetalningen av elpriskompensation har fördröjts av någon sådan orsak som elbolaget inte med iakttagande av all omsorgsfullhet skulle ha kunnat undvika eller övervinna. Utbetalningen får fördröjas med högst tre månader från det som föreskrivs i 1 mom. Ansökan om undantagstillstånd ska lämnas in utan dröjsmål efter det att grunden för undantaget har framkommit.

6 §

Slutförbrukarens rättigheter

En slutförbrukare har rätt att kräva att elbolaget rättar ett fel, om

- 1) elbolaget inte har betalat slutförbrukaren den elpriskompensation som slutförbrukaren är berättigad till,
- 2) elbolaget har betalat slutförbrukarens elpriskompensation till ett felaktigt belopp eller annars felaktigt,
- 3) betalningen av slutförbrukarens elpriskompensation har fördröjts eller annars skett felaktigt.

Yrkande på rättelse av fel ska framställas inom 30 dagar från förfallodagen för den elenergiräkning i vilken felet har framkommit eller, om utbetalningen av elpriskompensation har fördröjts, inom 30 dagar från utgången av den kalendermånad under vilken elpriskompensationen borde ha betalats.

Elbolaget ska inom en månad från det att yrkandet på rättelse sändes rätta sitt fel eller meddela slutförbrukaren att det inte finns någon grund för dennes yrkande. Meddelandet ska motiveras.

Slutförbrukaren har rätt att till Energimyndigheten lämna in en ansökan om rättelse av ett fel som avses i 1 mom., om slutförbrukaren har iakttagit 1 och 2 mom. och elbolaget inte har rättat felet eller om elbolaget har försummat att ge det meddelande som avses i 3 mom. Till ansökan ska fogas elbolagets meddelande enligt 3 mom.

Energimyndigheten ska avvisa ansökan om slutförbrukaren inte har iakttagit det förfarande som anges i denna paragraf för att rätta felet eller, om ansökan har lämnats in före utgången av den tidsfrist som anges i 3 mom., om inte det finns vägande skäl att pröva ansökan. Om ett elbolag har gjort ett fel som avses i 1 mom., ska Energimyndigheten i sitt beslut med anledning av ansökan ålägga elbolaget att rätta sitt fel. I beslutet kan det bestämmas hur felet ska rättas.

7 §

Betalning av elpriskompensation genom ansökningsförfarande

Om ett elbolag som är skyldigt att betala elpriskompensation försätts i konkurs eller upphör med sin verksamhet innan elpriskompensationen betalas till slutförbrukaren, kan en slutförbrukare som är berättigad till elpriskompensation ansöka om kompensationen hos Energimyndigheten. Ansökan ska lämnas in senast den 31 juli 2023.

I ansökan ska uppges sökandens personbeteckning, kontaktuppgifter och det bankkontonummer till vilket elpriskompensationen betalas samt vilka driftställen och poster och perioder av elpriskompensationen som ansökan gäller. Till ansökan ska fogas de uppgifter som behövs för betalningen av kompensationen samt kopior av slutförbrukarens elförsäljningsavtal och elräkningar, av vilka det framgår försäljningspriset på elenergi eller grunden för bestämmande av försäljningspriset för de poster som ansökan gäller samt det att elbolaget inte har betalat elpriskompensation till slutförbrukaren för den tid som ansökan avser. Dessutom ska slutförbrukaren ge den i 3 § 27 a punkten i elmarknadslagen avsedda enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln fullmakt att lämna Energimyndigheten uppgifter om slutförbrukarens elenergiförbrukning under november och december 2022 som utgör grund för beräkningen av elpriskompensationen.

Ett elbolag som har levererat elenergi till slutförbrukaren den 1 november 2022 eller därefter men före den 1 februari 2023 är skyldigt att på begäran lämna Energimyndigheten de uppgifter som behövs för behandlingen av ansökan.

8 §

Ersättande av elpriskompensationer till elbolag

Elbolagen ska ersättas av statens medel för den elpriskompensation som de betalar. Ersättningen betalas av Statskontoret på ansökan av elbolaget. Statskontoret betalar ersättningen utan dröjsmål efter det att ansökan inkommit, dock så att ersättning för elpriskompensationer som betalas enligt den i 4 § avsedda första posten betalas senast den 30 april 2023 och ersättning för elpriskompensationer som betalas enligt den andra posten senast den 30 juni 2023. Statskontoret betalar dessutom i en post eller vid behov i flera poster ut ersättningar som kompletterar de nämnda ersättningsposterna. Ersättningarna ska betalas i sin helhet senast den 30 november 2023.

Ansökan om ersättning för elpriskompensationer ska i fråga om den första posten lämnas in till Statskontoret senast den 31 mars 2023 och i fråga om den andra posten senast den 31 maj 2023. Ansökan om kompletterande ersättning ska lämnas in senast den 31 oktober 2023. Sökanden ska i samband med ansökan lämna Statskontoret de uppgifter som är nödvändiga för beviljande och betalning av ersättningen samt riktiga och tillräckliga uppgifter om utbetalningar av elpriskompensationer enligt 5 §. Statskontoret har rätt att av sökanden avgiftsfritt få sådana uppgifter om slutförbrukarens förbrukning av elenergi, uppgifter om faktureringen av elenergi och prisuppgifter i elförsäljningsavtalen som är nödvändiga för att elpriskompensationens riktighet ska kunna säkerställas. Dessutom ska sökanden till Statskontoret lämna in de reviderade boksluten för de räkenskapsperioder under vilka sökanden har betalat elpriskompensationer till slutförbrukarna. Sökanden svarar för att de uppgifter som lämnats in är korrekta.

Tidpunkten för utbetalning av ersättning enligt 1 mom. och ansökningstiden för ersättning enligt 2 mom. senareläggs i enlighet med ett tillstånd till avvikelse som beviljats av Energimyndigheten med stöd av 5 § 3 mom.

På ersättande av elpriskompensationer till elbolag tillämpas statsunderstödslagen (688/2001), med undantag för dess 20 § 2 mom., om inte något annat föreskrivs i denna lag.

9 §

Tillsyn och påföljder

Energimyndigheten har till uppgift att utöva tillsyn över att elbolagen iakttar denna lag.

Energimyndigheten ska ålägga elbolaget att rätta till sin överträdelse eller försummelse, om bolaget bryter mot eller försummar sina skyldigheter enligt 5 eller 6 §. I beslutet kan det bestämmas hur överträdelsen eller försummelsen ska rättas.

Energimyndigheten kan förena ett beslut som den fattat med stöd av denna lag med vite. Bestämmelser om föreläggande och utdömande av vite finns i viteslagen (1113/1990).

10 §

Ändringsökande

I beslut som Energimyndigheten fattat med stöd av 5–7 § och 9 § får omprövning begäras. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen (434/2003). Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Beslutet får verkställas även om omprövning har begärts eller besvär anförts.

11 §

Förbud mot utmätning av elpriskompensation

Elpriskompensation får inte utmätas.

12 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 och gäller till och med den 31 december 2023.

Denna lag tillämpas på elpriskompensation också efter utgången av giltighetstiden för denna lag.

Betalningen av elpriskompensation enligt 5 och 7 § samt ersättandet av elpriskompensationer till elbolagen enligt 8 § får ske först efter det att Europeiska kommissionen har godkänt elpriskompensationen som statligt stöd.

2.

Lag

om förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar och om temporärt stödjande av elbolagens likviditet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens tillämpningsområde och syfte

I denna lag föreskrivs om en skyldighet att bevilja slutförbrukarna av elenergi förlängda betalningstider för elenergiräkningar. Syftet med lagen är att stödja slutförbrukarnas förmåga att betala räkningar som uppkommit till följd av de höga elenergikostnader som beror på att priset på elenergi har stigit samt att möjliggöra en utjämning av dessa kostnader under en längre period än normalt.

Denna lag innehåller dessutom bestämmelser om stödjande genom statsborgen av sådana likviditetslån som tas för det behov av driftskapital som till följd av beviljandet av förlängda betalningstider för elenergiräkningsfordringar uppstår hos näringsidkare som i Finland bedriver detaljförsäljning av el.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *slutförbrukare* en kund som köper elenergi huvudsakligen för eget bruk, med undantag för upphandlande enheter enligt 2 § i lagen om betalningsvillkor i kommersiella avtal (30/2013),

2) *konsumentkund* en sådan kund hos ett elbolag som är konsument enligt 1 kap. 4 § i konsumentskyddslagen (38/1978),

3) *näringsidkarkund* en sådan kund hos ett elbolag som är en annan organisation än en myndighet när den bedriver självständig ekonomisk verksamhet eller självständig yrkesverksamhet, även om verksamheten bedrivs av en enda person,

3) *elbolag* en näringsidkare som bedriver detaljförsäljning som avses i 3 § 12 punkten i elmarknadslagen (588/2013).

3 §

Tillämpningsområde

En slutförbrukare till vilken ett elbolag levererar elenergi direkt via en distributionsnätinnehavares distributionsnät, är berättigad till förlängd betalningstid för det belopp som fakturerats för elenergi och som uppkommit av förbrukningen av elenergi den 1 januari 2023 eller därefter, men före den 1 maj 2023.

En slutförbrukare som är föremål för ekonomiska sanktioner som baserar sig på Europeiska unionens lagstiftning har inte rätt till förlängd betalningstid.

Med *det belopp som fakturerats för elenergi* avses det belopp, inklusive skatt, som fakturerats för den elenergi som skaffats till vart och ett av slutförbrukarens driftsställen samt eventuella tillhörande fasta avgifter. För en räkning som gäller eldistribution behöver förlängd betalningstid inte beviljas.

Statsborgen kan beviljas för sådana likviditetslån som tas av näringsidkare som i Finland bedriver detaljförsäljning av el och vars användningsändamål baserar sig på det likviditetsbehov som föranleds av förlängningen av betalningstiderna för elenergiräkningsfordringar enligt denna lag.

4 §

Beviljande av förlängd betalningstid till andra än näringsidkare

Ett elbolag ska på begäran av sina konsumentkunder eller andra kunder som inte bedriver ekonomisk verksamhet enligt artikel 2.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner bevilja förlängd betalningstid för det belopp som fakturerats för elenergi, dock högst 120 dagar från den ursprungliga förfallodagen för varje räkning. Begäran om förlängd betalningstid ska framställas före förfallodagen för räkningen i fråga. I begäran ska sökanden lämna alla uppgifter som behövs för att begäran ska kunna behandlas.

För beviljandet av förlängd betalningstid får det inte tas ut kostnader och för den förlängda betalningstiden får det inte tas ut ränta.

5 §

Beviljande av förlängd betalningstid till näringsidkare

Ett elbolag ska på begäran av sina näringsidkarkunder bevilja förlängd betalningstid för det belopp som fakturerats för elenergi, dock högst 60 dagar sammanlagt. Begäran om förlängd betalningstid ska framställas före förfallodagen för räkningen i fråga.

Elbolaget ska av näringsidkaren ta ut en årlig ränta på 1,53 procent för den förlängda betalningstiden.

6 §

Stödjande av elbolagens likviditet genom statsborgen

Lån som tecknas av elbolag som i Finland bedriver detaljförsäljning av el för att täcka det likviditetsbehov som föranleds av de förlängda betalningstiderna för elenergiräkningsfordringar enligt denna lag, och som beviljas av kreditinstitut eller arbetspensionsförsäkringsbolag, kan beviljas statlig propieborgen. Statsborgen kan beviljas utan krav på motsäkerhet, om inte något annat föreskrivs i denna lag eller i en förordning som utfärdats med stöd av den.

Statsborgen söks hos Statskontoret, som svarar för beviljande, förvaltning och övervakning av statsborgen i enlighet med denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Statsborgen ska sökas skriftligen senast den 31 juli 2023. Borgensbeslutet ska fattas senast den 29 september 2023.

7 §

Det sammanlagda och företagsspecifika maximibeloppet av statsborgen

Statsborgen kan beviljas till ett sammanlagt kapitalvärde av högst 600 000 000 euro.

Det företagsspecifika maximibeloppet för statsborgen är det uppskattade likviditetsunderskottet för elbolaget till följd av de förlängda betalningstiderna för elenergiräkningsfordringar. Statsborgen får täcka högst 90 procent av kapitalet vid respektive tidpunkt för det lån som statsborgen gäller, exklusive räntor, dröjsmålsräntor, kostnader och andra accessoriska kostnader för skulden. Närmare bestämmelser om det företagsspecifika maximibeloppet, maximandelen i fråga om statsborgen, fastställandet av likviditetsunderskottet och andra omständigheter som hänför sig till bedömningen av maximibeloppet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

8 §

Ansökan om och förutsättningar för statsborgen samt borgensvillkor

Ett elbolag som ansöker om statsborgen ska lämna Statskontoret korrekta och tillräckliga uppgifter om sin ekonomiska ställning, det likviditetsunderskott som ligger till grund för beviljandet av statsborgen och det finansieringsarrangemang som statsborgen gäller. Sökanden ska på begäran av Statskontoret lämna kontoret behövliga tilläggsuppgifter och utredningar.

Statsborgen kan inte beviljas om det är uppenbart att elbolaget inte kan fullgöra de betalningskyldigheter som följer av det lån som omfattas av statsborgen.

Ett lån med statsborgen kan användas endast för att stödja elbolagets likviditet till följd av de förlängda betalningstiderna för elenergiräkningsfordringar enligt denna lag. Ett lån med statsborgen får inte användas för återbetalning i förtid eller med avvikelse från betalningsplanen av elbolagets befintliga finansiering, eller för omförhandling på annat sätt av befintlig finansiering eller befintliga säkerheter.

Statskontoret har rätt att återkalla statsborgen i fråga om ett lån som inte lyfts eller kräva att det lån som statsborgen gäller ska återbetalas omedelbart om elbolaget eller lånebeviljaren på ett väsentligt sätt bryter mot denna lag eller mot bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller mot villkoren för borgen eller låneavtalet.

Elbolaget är skyldigt att betala en borgensavgift vars belopp bestäms genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet utfärdas dessutom bestämmelser om borgensvillkor, andra minimivillkor som ska iaktas i finansieringsarrangemang och krav på motsäkerhet.

9 §

Lånebeviljarens skyldigheter i anslutning till statsborgen

Lånebeviljaren ska på begäran av Statskontoret lämna kontoret de uppgifter som behövs för beviljande av borgen.

Lånebeviljaren ska sköta det lån som borgen gäller i enlighet med denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den och i enlighet med borgensvillkoren. Under den tid statsborgen är i kraft är lånebeviljaren skyldig att bevaka statens intressen och lämna Statskontoret de uppgifter enligt dess föreskrifter som behövs för uppföljning och övervakning av statsborgen.

10 §

Borgensättning och regressrätt

Statskontoret betalar av statens medel borgensättning till lånebeviljaren när ett lån eller en lånepost som omfattas av statsborgen har förfallit till betalning och lånebeviljaren har lämnat in en ansökan om ersättning enligt denna paragraf till Statskontoret. Statskontoret har rätt att av lånebeviljaren få de uppgifter och utredningar som behövs för behandlingen av ansökan om ersättning. Om lånebeviljaren efter att borgensättning betalats lyckas driva in utestående

amorteringar, räntor eller andra avgifter hos låntagaren ska lånebeviljaren redovisa dem till Statskontoret.

Om lånebeviljaren inte har iakttagit denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller villkoren för statsborgen och förfarandet har kränkt statens intressen som borgensman, kan Statskontoret besluta att borgenssättningen delvis eller helt och hållet lämnas obetald.

Statskontoret har rätt att hos låntagaren återkräva borgenssättning som betalats till lånebeviljaren inklusive dröjsmålsränta enligt 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982). Dröjsmålsräntan räknas från den tidpunkt då borgenssättningen har betalats till lånebeviljaren. Staten har på basis av sin regressfordran rätt till den säkerhet som ställts för det lån som statsborgen gäller samt rätt att på det sätt som närmare bestäms i borgensbeslutet få sin regressfordran betald ur säkerheten i förhållande till riskfördelningen mellan statens regressfordran och lånebeviljaren.

Lånebeviljaren ska för att vara berättigad till borgenssättning till Statskontoret lämna in en skriftlig ansökan om ersättning som grundar sig på en fordran som förfallit till betalning och som omfattas av statsborgen inom en månad från det att den sista posten av kreditfordran förfallit till betalning, dock senast den 29 december 2023. Statskontoret ska avgöra ansökan om borgenssättning och betala borgenssättningen till lånebeviljaren inom 30 dagar från det att ansökan om ersättning har inkommit till Statskontoret och de tilläggsutredningar som behövs för att avgöra ansökan om ersättning har lämnats in.

11 §

Tillämpning av övriga bestämmelser om statsborgen

På statsborgen enligt denna lag tillämpas dessutom vad som föreskrivs i 2 § 2 mom., 14 § 2 mom., 15 § 3 mom. och 15 a § i lagen om statens långivning samt statsborgen och statsgaranti (449/1988).

12 §

Tillsyn och påföljder

Energimyndigheten har till uppgift att utöva tillsyn över att elbolagen fullgör sina skyldigheter enligt 4 och 5 §.

Energimyndigheten ska ålägga elbolaget att rätta till sin överträdelse eller försummelse, om bolaget bryter mot eller försummar sina skyldigheter enligt 4 eller 5 §. I beslutet kan det bestämmas hur överträdelsen eller försummelsen ska rättas.

Energimyndigheten kan förena ett beslut som den fattat med stöd av denna lag med vite. Bestämmelser om föreläggande och utdömande av vite finns i viteslagen (1113/1990).

13 §

Ändringssökande

En part får begära omprövning av ett beslut enligt denna lag. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen (434/2003).

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

Ett beslut om statsborgen enligt denna lag får verkställas trots ändringssökande.

14 §

Utsökbarhet i fråga om besluten

Beslut som gäller borgensavgift enligt 8 § 5 mom. och beslut enligt 10 § 3 mom. om återkrav av den borgenssättning som betalats till en långivare är direkt utsökbara. Bestämmelser om indrivningen av dem finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

15 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 och gäller till och med den 31 december 2023.

Denna lag tillämpas på statsborgen enligt denna lag också efter utgången av giltighetstiden för denna lag.

Beviljandet av förlängd betalningstid till näringsidkarkunder enligt 5 § samt beviljandet av statsborgen enligt 6 § får ske först efter det att Europeiska kommissionen har godkänt den förlängda betalningstiden och statsborgen som statligt stöd.

3.

Lag

om temporär ändring av inkomstskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i inkomstskattelagen (1535/1992) 127 g § 3 mom., sådant det lyder i lag 1013/2022,
samt
fogas temporärt till lagen en ny 92 e § som följer:

4 kap

Skatteplikt för förvärvsinkomst

92 e §

Retroaktiv elpriskompensation

Skattepliktig inkomst är inte den elpriskompensation som avses i lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation (/).

127 g §

Hushållsavdrag som beviljas på basis av elenergiräkningar 2023

Det avdrag som avses i denna paragraf beviljas inte, om det på basis av det belopp som betalats för elenergi som förbrukats på elförbrukningsplatsen för en skattskyldigs stadigvarande bostad under den i 1 mom. nämnda tiden har beviljats direkt understöd av statens eller något annat offentligt samfunds medel. Det belopp som betalats för elenergi berättigar inte heller till hushållsavdrag till den del kostnaderna hänför sig till näringsverksamhet eller bedrivande av jordbruk eller har dragits av någon annanstans i inkomstbeskattningen. Vid beviljandet av avdraget och beräkningen av dess belopp beaktas inte sådan elpriskompensation som avses i lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation (/).

Denna lag träder i kraft den 20 och gäller till och med den 31 december 2023.
Lagen tillämpas vid beskattningen för 2023.

4.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om temporärt elstöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om temporärt elstöd (1152/2022) 2 § 4 mom. som följer:

2 §

Rätt till stöd

Ett hushåll har inte rätt till elstöd, om en skattskyldig som hör till samma hushåll för samma tid har rätt till hushållsavdrag enligt 127 g § i inkomstskattelagen på basis av elenergiräkningen. Vid beviljandet av elstödet och beräkningen av stödbeloppet beaktas inte sådan elpriskompensation som avses i lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas på elstöd också efter det att lagens giltighetstid löpt ut.

5.

Lag

om temporär ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras temporärt i lagen om Energimyndigheten (870/2013) 1 § 2 mom. 19 punkten, sådan den lyder i lag 804/2020, och
fogas temporärt till 1 § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 634/2020, 804/2020 och 606/2021, en ny 20 punkt som följer:

1 §

Uppgifter

Energimyndigheten sköter de uppgifter som myndigheten har enligt

19) lagen om främjande av användningen av biobrännolja (418/2019),
20) lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation (/) samt lagen om förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar och om temporärt stödjande av elbolagens likviditet (/).

Denna lag träder i kraft den 20 och gäller till och med den 31 december 2023.

Denna lag tillämpas på skötseln av de uppgifter Energimyndigheten har enligt de lagar som nämns i 1 § 2 mom. 20 punkten också efter utgången av giltighetstiden för denna lag.

Helsingfors den 31 januari 2023

Statsminister

Sanna Marin

Näringsminister Mika Lintilä

3.

Lag

om temporär ändring av inkomstskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i inkomstskattelagen (1535/1992) 127 g § 3 mom., sådant det lyder i lag 1013/2022,
samt
fogas temporärt till lagen en ny 92 e § som följer:

Gällande lydelse

4 kap

Skatteplikt för förvärvsinkomst

127 g §

*Hushållsavdrag som beviljas på basis av elener-
gिरäkningar 2023*

Föreslagen lydelse

4 kap

Skatteplikt för förvärvsinkomst

92 e §

Retroaktiv elpriskompensation

*Skattepliktig inkomst är inte den elpriskom-
pensation som avses i lagen om temporär ret-
roaktiv elpriskompensation (/).*

127 g §

*Hushållsavdrag som beviljas på basis av el-
nergiräkningar 2023*

Det avdrag som avses i denna paragraf beviljas inte, om det på basis av det belopp som betalats för elenergi som förbrukats på elförbrukningsplatsen för en skattskyldigs stadigvarande bostad under den i 1 mom. nämnda tiden har beviljats direkt understöd av statens eller något annat offentligt samfunds medel. Det belopp som betalats för elenergi berättigar inte heller till hushållsavdrag till den del kostnaderna hänför sig till näringsverksamhet eller bedrivande av jordbruk eller har dragits av någon annanstans i inkomstbeskattningen.

Det avdrag som avses i denna paragraf beviljas inte, om det på basis av det belopp som betalats för elenergi som förbrukats på elförbrukningsplatsen för en skattskyldigs stadigvarande bostad under den i 1 mom. nämnda tiden har beviljats direkt understöd av statens eller något annat offentligt samfunds medel. Det belopp som betalats för elenergi berättigar inte heller till hushållsavdrag till den del kostnaderna hänför sig till näringsverksamhet eller bedrivande av jordbruk eller har dragits av någon annanstans i inkomstbeskattningen. *Vid beviljandet av avdraget och beräkningen av dess belopp beaktas inte sådan elpriskompensation som avses i lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation (/).*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

*Denna lag träder i kraft den 20 och gäller
till och med den 31 december 2023.
Lagen tillämpas vid beskattningen för 2023.*

4.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om temporärt elstöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om temporärt elstöd (1152/2022) 2 § 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

2 §

Rätt till stöd

Föreslagen lydelse

2 §

Rätt till stöd

Ett hushåll har inte rätt till elstöd, om en skattskyldig som hör till samma hushåll för samma tid har rätt till hushållsavdrag enligt 127 g § i inkomstskattelagen på basis av energiräkningen.

Ett hushåll har inte rätt till elstöd, om en skattskyldig som hör till samma hushåll för samma tid har rätt till hushållsavdrag enligt 127 g § i inkomstskattelagen på basis av energiräkningen. *Vid beviljandet av elstödet och beräkningen av stödbeloppet beaktas inte sådan elpriskompensation som avses i lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation (/).*

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas på elstöd också efter det att lagens giltighetstid löpt ut.

5.

Lag

om temporär ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras temporärt i lagen om Energimyndigheten (870/2013) 1 § 2 mom. 19 punkten, sådan den lyder i lag 804/2020, och
fogas temporärt till 1 § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 634/2020, 804/2020 och 606/2021, en ny 20 punkt som följer:

Gällande lydelse

1 §

Uppgifter

Energimyndigheten sköter de uppgifter som myndigheten har enligt

19) lagen om främjande av användningen av biobränsolja (418/2019).

Föreslagen lydelse

1 §

Uppgifter

Energimyndigheten sköter de uppgifter som myndigheten har enligt

19) lagen om främjande av användningen av biobränsolja (418/2019),
20) *lagen om temporär retroaktiv elpris-kompensation (/) samt lagen om förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar och om temporärt stödjande av elbolagens likviditet (/)*.

Denna lag träder i kraft den 20 och gäller till och med den 31 december 2023.

Denna lag tillämpas på skötseln av de uppgifter Energimyndigheten har enligt de lagar som nämns i 1 § 2 mom. 20 punkten också efter utgången av giltighetstiden för denna lag.